

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

**Τι γίνεται
στην Ευρώπη;**

**Εθνικό Συμβούλιο
Νεολαίας:
αυτές είναι
οι θέσεις μας**

**Τα πρακτικά της Βουλής:
πώς τα διάβασε;**

Ανοίγει ο φάκελος: ΠΑΙΔΕΙΑ

ISSN 1105-9745

771105 974008

4

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ: 1989 • ISSN: 1105-8137 • 5 ΕΥΡΩ • ΧΡΟΝΟΣ 15 • ΤΕΥΧΟΣ 55 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2004

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ:

"ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΕΚΦΡΑΣΗ-ΘΕΣΜΟΙ", Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο

Ομήρου 54 - Αθήνα - 106 72

Τηλ.: +30 210 3643223-4 Fax: +30 210 3646953

E-mail: ekfrasi@ekfrasi.gr

http://www.ekfrasi.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ:

Νίκος Γιαννής

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:

Αδαμαντία Μπαμπούλα

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Τάσος Χατζηβασιλείου

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ σε αυτό το τεύχος:

Γιώτα Κατσίκη, Μαρία Παναγιώρη

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Στέργιος Μπαμπανάνσης • Θανάσης

Διαμαντόπουλος • Νίκος Φραγκάκης •

Παναγιώτης Ιωακειμίδης • Ηλίας Κατσούλης

• Πάνος Καζάκος • Αντώνης Μακρυδημήτρης

• Γιώργος Παπαδημητρίου • Αργύρης Πασσάς

• Κωνσταντίνος Στεφάνου • Μιχάλης

Τσιμισίτης • Παύλος Τζεμιάς

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ:

Σοφία Γεωργακά

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ:

Τάσος Χατζηβασιλείου, Αδαμαντία Μπαμπούλα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Πολιτικά Θέματα ΕΠΕ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ:

Eszter Almasy (Budapest) • G. Chatzimarkakis (Bonn) • D. Christopoulos (Bristol) • Irina

Pavlova (Skopje) • Ronald Meinardus (Manila) •

Savas Papassavas (Nikosia) • Camil Parvu (Bu-

carest) • Beata Plonka (Washington) • D. Tri-

antafyllou (Brussels) • Ch. Zoumboulis (Berlin).

Αντί Editorial

3

ΠΑΙΔΕΙΑ

– Τα (νέα) παιδευτικά ζητήματα της εποχής μας 4
Διεύθυνση Σύνταξης

ΕΣΥΝ

–Οι Θέσεις μας για την Παιδεία 6
Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

– Τι γίνεται στην Ευρώπη

Παρουσίαση των εκπαιδευτικών συστημάτων (τριτοβάθμια εκπαίδευση) κρατών-μελών της ΕΕ

Γερμανία 8

Βέλγιο 10

Γαλλία 12

Ιταλία 14

Ηνωμένο Βασίλειο 16

Αυστρία 19

Δανία 20

Φινλανδία 22

Ιρλανδία 24

Λουξεμβούργο 25

Ολλανδία 26

Πορτογαλία 28

Σουηδία 29

Ελλάδα 31

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

– Η διαπολιτισμική εκπαίδευση υπό το πρίσμα του αιτήματος της επικοινωνίας των πολιτισμών . . 33
Γιώτα Κατσίκη

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

– Φάκελος: Παιδεία 38

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

– Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2007 – 2013: Η «νέα γενιά» Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων 43
Μαρία Παναγιώρη

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ 47

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

QUARTERLY EDITION ON EUROPEAN ISSUES

PROPRIETOR - EDITION:

"European Society, Politics, Expression, Institutions",
non Profit Making Company
54 Omirou St., Athens 106 72
Tel.: +30 210 3643223-4 Fax: +30 210 3646953
E-mail: ekfrasi@ekfrasi.gr
<http://www.ekfrasi.gr>

EDITOR - PUBLISHER BY LAW:

Nicos Yannis

PUBLISHING DIRECTOR:

Athamadia Baboula

EDITOR-IN-CHIEF:

Tasos Chatzivasileiou

CONTRIBUTORS in this issue:

Yiota Katsiki, Maria Panagiari

ADVISORY COMMITTEE:

Stergios Babanasis • Thanasis Diamandopoulou
los • Nikos Frangakis • Panayotis Ioakimidis
• Ilias Katsoulis • Panos Kazakos • Antonis
Makrydemetres • Yiorgos Papadimitriou •
Argiris Passas • Konstantinos Stefanou •
Michalis Tsinisizelis • Pavlos Tzermias.

PUBLIC RELATIONS:

Sofia Georgaka

TRANSLATIONS:

• Athamadia Baboula • Tasos Chatzivasileiou

TECHNICAL ADVISOR:

Politika Themata Inc.

CORRESPONDENTS:

Eszter Almasy (Budapest) • G. Chatzimarkakis (Bonn) • D. Christopoulos (Bristol) • Irina Pavlova (Skopja) • Ronald Meinardus (Manila) • Savas Papassavas (Nikosia) • Camil Parvu (Bucarest) • Beata Plonka (Washington) • D. Triantafyllou (Brussels) • Ch. Zoumboulis (Berlin)

FIRST PUBLISHED: 1989 • ISSN: 1105-8137 • EURO 5 • YEAR 15 • VOL. 55 • OCTOBER - NOVEMBER - DECEMBER 2004

Anti Editorial 3

EDUCATION

(New) Educational Issues of today 4
Editing Team

NYC

What we have to say about education 6
National Youth Council

EUROPEAN EDUCATION

What's going on in Europe 8
Internet based presentation of European educational systems
Germany 8
Belgium 10
France 12
Italy 14
United Kingdom 16
Austria 19
Denmark 20
Finland 22
Ireland 24
Luxembourg 25
Holland 26
Portugal 28
Sweden 29
Greece 31

INTERCULTURAL EDUCATION

Intercultural education via the request for communication among cultures 33
Yiota Katsiki

DOSSIER: EDUCATION

The Parliamentary Proceedings 38

EUROPEAN PROGRAMMES

Education and Training 2007 – 2013: The new generation of EU Programmes 43
Maria Panagiari

Evropaiki Ekfrasi News 47

Ως παιδί, θυμάμαι να με ρωτούσαν περί μάθησης σε δύο μόνο περιπτώσεις. «Τί έμαθες στο σχολείο σήμερα;», μια ρητορική ερώτηση, όπως όταν μας ρωτούν για τον καιρό. «Ελπίζω να έμαθες κάτι από αυτό» ήταν η άλλη, πάντα μετά από μια ακόμα αποτυχημένη προσπάθεια να εκτοξεύσω έναν αληθινό πύραυλο κάπου μέσα ή γύρω από το σπίτι. Μέχρι σήμερα δεν θυμάμαι λεπτομέρειες για το τί έμαθα στο δημοτικό αλλά θυμάμαι με βεβαιότητα ότι το καύσιμο ενός αναπτήρα δεν αρκεί για μια σωστή εξερεύνηση στο διάστημα.

Η συγγραφική ομάδα του μεθοδολογικού εργαλείου Training Essentials του Συμβουλίου της Ευρώπης

Σημειώσεις περί (νέων) παιδευτικών ζητημάτων

Σε μια εποχή πλήρους αβεβαιότητας για το μέλλον του ανθρώπου κατά την οποία η εργασία χάνει πολλές από τις κεκτημένες της ιδιότητες για τον εργαζόμενο, η εκπαιδευτική διαδικασία που προετοιμάζει τον νέο άνθρωπο για το υπόλοιπο της ζωής του πρέπει να στηθεί σε νέες βάσεις.

Το ζητούμενο για μια αποτελεσματική στροφή στην παιδεία είναι πέρα από τη γόνιμη και συνεχή σύγκριση με άλλα εκπαιδευτικά συστήματα:

Κατά τη γνώμη μου, πρέπει να ακολουθήσουμε πέντε κανόνες για τη διαπαιδαγώγηση των νέων. Ο πρώτος είναι να μάθουν καλά τη μητρική τους γλώσσα. Ο δεύτερος να μάθουν πολύ καλά τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, για να συνειδητοποιήσουν ότι το κατόρθωμα της δικής τους φυλής και του δικού τους έθνους δεν είναι μοναδικό. Ο τρίτος είναι να παρακολουθούν τη γλώσσα της τεχνολογίας και της επιστήμης. Ο τέταρτος είναι η καλλιτεχνική έκφραση, ένα μεγάλο παράθυρο στον κόσμο, που σε βγάζει από τον περιορισμένο σου εαυτό και ο πέμπτος να αγαπήσουν το σώμα τους.

Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ

1. Η κατανόηση της αλλαγής της παιδείας σε μέθοδο που δεν θα χρησιμοποιεί την απομνημόνευση σε κανένα επίπεδο. Ο ανοιχτός χαρακτήρας που θα προσλάβει θα έχει το στοιχείο της ανοχής και κυρίως αυτό της αποδοχής της κινητικότητας ως βασικής προϋπόθεσης επιβίωσης στην ανοιχτή κοινωνία.

2. Η διάπλαση της εκφραστικότητας και η ανάπτυξη μέσω των τρόπων έκφρασης μέσα από τα οποία θα μπορεί να ανθεί η ιδιαιτερότητα του κάθε εκπαιδευόμενου ανάλογα με τις συγκεκριμένες ποιότητες που διαθέτει.

3. Η κατανόηση της ανάγκης να αποκτήσει ο εκπαιδευόμενος ένα ελάχιστο αλλά σύνθετο «λεξιλόγιο» στο τρίπτυχο: Η/Υ, ξένη γλώσσα, επαγγελματικός προσανατολισμός.

4. Η αλλαγή της σχολικής μονάδας σε φορέα επιμόρφωσης και διευκόλυνσης της μάθησης σε όλα τα επίπεδα και η αντιμετώπισή της από την πολιτεία ως αυτόνομου χώρου όπου η εκπαιδευτική οργάνωση, η διαδικασία και ο σχεδιασμός δεν θα κατατείνουν στη βιομηχανοποίηση μιας εκπαιδευτικής παραγωγής αλλά στη δημοκρατική οργάνωση μιας παιδευμένης αυριανής κοινωνίας.

5. Η αποδοχή και πρακτική της δια βίου εκπαίδευσης και της δυνατότητας παιδείας σε όλες τις ηλικίες (εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτικών) που αποτελεί ένα νέο δικαίωμα.

6. Η πολιτική συνειδητοποίηση που οδηγεί σε ώριμους, συμμετέχοντες στα κοινά, πολίτες με ικανότητες διαμόρφωσης απόψεων που θα μετουσιώνονται σε δυνατότητες μέσα από όλων των ειδών τις συλλογικότητες αλλά και τις αναρίθμητες ευκαιρίες, που μας παρουσιάζονται καθημερινά.

7. Η συνεχής επιμόρφωση των διευκολυντών της μάθησης σε πνεύμα συνεργασίας και συνευθύνης προκειμένου να επιτευχθεί ποιότητα στην εκπαιδευτική πράξη.

8. Ο εμπλουτισμός του σχολικού προγράμματος με προγράμματα-μαθήματα που αποτελούν την απάντηση σε σύγχρονους προβληματισμούς: πολιτιστικά και περιβαλλοντικά προγράμματα, διαπολιτισμική εκπαίδευση και εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, κυκλοφοριακή αγωγή και αγωγή υγείας αλλά και οικονομική ιστορία, αλληλεπίδραση των πολιτισμών και ιστορία των θρησκειών.

9. Η ενθάρρυνση των μεθόδων της συνεργατικής μάθησης και της ενεργητικής μαθητείας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μονάδες.

10. Ο προσανατολισμός ως μέθοδος αντιμετώπισης της ψυχολογίας του εκπαιδευόμενου και ως συμβουλευτική διαδικασία σε όλες τις φάσεις της εξέλιξής του μέχρι και την επαγγελματική του αποκατάσταση.

11. Η ισόρροπη ανάπτυξη σώματος και πνεύματος ιδιαίτερα σε μια εποχή που η αλλαγή του τόπου και του τρόπου ζωής έχουν καταστήσει την υποκινητικότητα έναν από τους βασικούς υπεύθυνους σειράς προβλημάτων (σωματικών, πνευματικών, κοινωνικών και ψυχολογικών).

12. Η αναθεώρηση του τρόπου αξιολόγησης των εκπαιδευόμενων σε όλες τις βαθμίδες.

13. Η χάραξη σοβαρής εκπαιδευτικής πολιτικής για τις μειονότητες και η στροφή στην αντιμετώπισή τους ως πολιτών δεύτερης κατηγορίας.

14. Η κατανόηση της έννοιας της παγκοσμιοποίησης και η επιρροή της στην εκπαιδευτική πράξη μέσα από κριτική ρεαλιστική ανάλυση.

15. Η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού που θα σέβεται τις δημοκρατικές αρχές, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ιστορική, πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ιδιαιτερότητα των διαπραγματευόμενων θεμάτων.

16. Η αύξηση των δυνατοτήτων των διευκολυντών της μάθησης ως προς τις διαδικασίες συμμετοχής και δράσης σε εκπαιδευτικά προγράμματα ανταλλαγών και συνεργασίας μέσω των μεγάλων οικονομικών φορέων (ΕΕ).

17. Η βελτίωση της σχέσης εξωτερικού, εκπαιδευτικού, περιβάλλοντος του εκπαιδευόμενου και εσωτερικού, (οικογενειακού) παιδευτικού περιβάλλοντός του.

18. Η διαμόρφωση σχέσεως συνεργασίας και διάδρασης ανάμεσα στην εκάστοτε εκπαιδευτική μονάδα και τον περίγυρό της (γειτονιά, συνοικία, χωριό, πόλη).

19. Η μελέτη όλων των σύγχρονων μοντέλων μάθησης αλλά και διοίκησης των εκπαιδευτικών μονάδων προκειμένου να μουν λειτουργία τα πλέον θεμιτά.

20. Η στροφή στην εκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού ώστε να μπορεί να αναλάβει ο εκπαιδευτής τον πολλαπλό ρόλο του διευκολυντή της μάθησης, του συμβούλου και παράλληλα του εμπνευστή, η βελτίωση των εργασιακών συνθηκών του, η διευκόλυνση στην εξεύρεση εργασίας, η ασφάλεια της εργασίας του.

Διεύθυνση Σύνταξης

Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας

ΕΣΥΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας όχι μόνο δεν ανταγωνίζεται τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά, αλλά βαδίζει συνεχώς υποβαθμιζόμενο. Εκτός αυτού, ενώ επαγγέλλεται «ισότητα ευκαιριών και δωρεάν παιδεία», είναι άνισο (συνεπώς δε άδικο) και υποχρεώνει τους γονείς να πληρώνουν σχεδόν περισσότερα απ' όσα ξοδεύει το κράτος για την εκπαίδευση των παιδιών τους μέσα από την παραπαιδεία.

Ειδικά η τριτοβάθμια εκπαίδευση ούτε τη ζήτηση καλύπτει, ούτε ποιοτική είναι. Ενώ θα έπρεπε να προετοιμάζει επιστήμονες για ευρωπαϊκές σταδιοδρομίες, καλύπτει απλά τα βασικά προσόντα σε νέους που φιλοδοξούν να γίνουν, κυρίως, δημόσιοι υπάλληλοι.

Ο εθνικός διάλογος για την παιδεία

Ο εθνικός διάλογος για την παιδεία συνιστά μείζονος σημασίας γεγονός. Είναι σαφές ότι στην εποχή της ταχύτητας, της γνώσης και των ραγδαίων κοινωνικών μεταβολών, η παιδεία αποτελεί κοινωνικό πλούτο και εχέγγυο για προσωπική εξέλιξη.

Δυστυχώς στη χώρα μας τα προβλήματα της παιδείας είναι οξυμένα. Η ανεργία των πτυχιούχων, η υπο χρηματοδότηση των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ, η παραπαιδεία, οι προοπτικές της έρευνας και ειδικότερα θέματα, όπως αυτά της δημόσιας δωρεάν παιδείας και της φοιτητικής στέγης αποτελούν καυτά ζητήματα για την ελληνική παιδεία. Τα θέματα αυτά δεν έχουν μόνο εκπαιδευτικές προεκτάσεις, αλλά αντίθετα αφορούν την πορεία της εθνικής οικονομίας, τη θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη και τον κόσμο, την ανεργία.

Ο εθνικός διάλογος για την παιδεία για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να θίξει με γενναιότητα όλα αυτά τα προβλήματα και να απαντήσει στις σύγχρονες προκλήσεις. Θα πρέπει να συμπεριλάβει τις ευρύτερες δυνάμεις της ελληνικής κοινωνίας τόσο τα κόμματα όσο και τις κοινωνικές ή άλλες οργανώσεις. Μπορεί να αποτελέσει μία καλή ευκαιρία συνεννόησης στα πλαίσια ενός σχεδίου το οποίο απολαμβάνοντας ευρύτερης συναίνεσης να εφαρμοστεί και να καθοδηγήσει τις εξελίξεις στο χώρο της παιδείας για μια περίοδο μεγαλύτερη της 4ετίας.

Ως ΕΣΥΝ θεωρούμε την παιδεία *αδιαπραγμάτευτο κοινωνικό αγαθό*, που πρέπει να παρέχεται δημόσια και δωρεάν. Επιθυμούμε να εξυπηρετεί την ανάγκη τόσο για σφαιρική μόρφωση, όσο και για εξειδικευμένη γνώση ικανή να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επιδιώκουμε μια παιδεία *ανταποδοτική προς τον πολίτη*, που θα *οξύνει τα κοινωνικά αντανακλαστικά και την κριτική σκέψη*. Παιδεία ικανή να διαμορφώσει τους σύγχρονους πολίτες του κόσμου, που θα συνδυάζει το τοπικό με το διεθνές, την παράδοση με το νεωτερισμό. Παιδεία που να βασίζεται στην ατομική προσπάθεια, εντός ενός συλλογικού σκοπού. Γνώση που να ενισχύει την ελευθερία του ατόμου και να το προφυλάσσει από τον αυταρχισμό και τη χειραγώγηση.

Όλα αυτά προϋποθέτουν την πλήρη αξιολόγηση των κρατικών Πανεπιστημίων και σοβαρότατη μελέτη σκοπιμότητας και θεμάτων επί της αρχής στο ενδεχόμενο της λειτουργίας μη κρατικών Πανεπιστημίων. Επίσης, προϋποθέτει την πλήρη αυτονομία της σχολικής μονάδας και την ελευθερία των εκπαιδευτικών και των διευθυντικών στελε-

χών της εκπαίδευσης για να οργανώσουν ανταγωνιστικές σχολικές μονάδες. Παράλληλα θα πρέπει να αναπτυχθούν τομείς σημαντικοί για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων, όπως είναι οι κοινωνικές-ανθρωπιστικές επιστήμες, η αισθητική καλλιέργεια, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η αγωγή υγείας, η προετοιμασία συνολικά του σύγχρονου ενεργού πολίτη οι οποίοι δεν έχουν τη θέση που τους αρμόζει στο σύγχρονο σχολείο.

Οι εξελίξεις στον παγκόσμιο χώρο γύρω από την εκπαίδευση επιβεβαιώνουν ότι η παραδοσιακή τάση να αναλύονται τα εκπαιδευτικά φαινόμενα αποκλειστικά στο εθνικό πλαίσιο οδηγεί σε ανεπαρκείς επεξεργασίες, που αδυνατούν να συλλάβουν τη σημασία που έχουν οι μεταβολές που απορρέουν από την παγκοσμιοποίηση και, κυρίως, το μεταβαλλόμενο ρόλο και πεδίο δράσης τόσο της εκπαίδευσης όσο και της εργασίας μας ως εκπαιδευτικών.

Σε μια πορεία σύμπλευσης με αυτές τις διεθνείς τάσεις, επικρατεί και στην Ελλάδα η αντίληψη ότι το κύριο ζήτημα σήμερα είναι να προσαρμοστεί η εκπαίδευση στις απαιτήσεις της «αγοράς» και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες των επιχειρήσεων.

Στον εθνικό διάλογο για την παιδεία ο ρόλος του ΕΣΥΝ είναι πολύ σημαντικός αφού:

- Έχουμε τη δυνατότητα να συγκροτήσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για τους νέους που δεν μας επιτρέπει να ανεχόμαστε μια παιδεία υποταγμένη σε σκοπιμότητες.
- Ως άμεσα εμπλεκόμενος φορέας, αλλά και ως νέοι άνθρωποι, δεν έχουμε το δικαίωμα να εγκλωβιζόμαστε σε βραχυπρόθεσμους σχεδιασμούς, που δεσμεύουν το μέλλον της Ελλάδας.
- Ως εκπαιδευόμενοι και ως πολίτες, δεν επιθυμούμε να προωθούνται πολιτικές που επιδιώκουν να υποβαθμίσουν το κύρος μας ως μελλοντικών επιστημόνων.

Θα ήταν σκόπιμο εδώ, να παραθέσουμε κάποιους προβληματισμούς, που μας απασχολούν και που χρίζουν κάποιων απαντήσεων.

- Πότε και πως θα αντιμετωπιστούν τα μεγάλα προβλήματα της εκπαίδευσης, όπως είναι τα ποσοστά διαρροής από την υποχρεωτική εκπαίδευση, οι αυξημένοι δείκτες αναλφαβητισμού, οι πολλαπλές μορφές σχολικής αποτυχίας, που πλήττουν επιλεκτικά τα πιο υποβαθμισμένα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας;
- Πότε θα καθιερωθεί η 12χρονη υποχρεωτική, δημόσια δωρεάν εκπαίδευση για όλους;
- Πότε θα αποσυνδεθεί το Λύκειο από το σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και θα αποκτήσει έναν αυτοδύναμο μορφωτικό ρόλο;
- Πότε θα μειωθεί ουσιαστικά το ανώτατο όριο μαθητών ανά τμήμα σύμφωνα με τις προτάσεις του κλάδου;
- Πότε θα καθιερωθεί η εκπαίδευση όλων των εκπαιδευ-

τικών της Δευτεροβάθμιας και της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στις παιδαγωγικές επιστήμες και η συστηματική, μακράς διάρκειας επιμόρφωσή τους ανά τακτά χρονικά διαστήματα;

Πιστεύουμε ότι πέρα από τις αναγκαίες αλλαγές που είναι απαραίτητες για την εφαρμογή κάθε εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, πρέπει να έχουν από την πρώτη στιγμή εξασφαλιστεί τα αυτονόητα όπως η εξασφάλιση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής για τα σχολεία και τα πανεπιστήμια, η αύξηση του αριθμού των εκπαιδευτικών και ποιοτική αναβάθμιση με τη δημιουργία κινήτρων στους υπηρετούντες, η αύξηση των θέσεων στα ΑΕΙ, σε Τμήματα που έχουν υποδομή και κατάλληλο προσωπικό και η δημιουργία νέων τμημάτων, όπου αυτό είναι αναγκαίο, με βάση τα γνωστικά αντικείμενα και τις ανάγκες για νέα γνωστικά αντικείμενα.

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα χρειάζεται βαθιές τομές και άμεση ουσιαστική μεταρρύθμιση. Μεταρρύθμιση που πρέπει να αγγίξει όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης δημοτική, μέση και τριτοβάθμια. Στη δημοτική εκπαίδευση πρέπει ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου να προωθηθεί και να επεκταθεί σ' όλη την Ελλάδα. Στην μέση εκπαίδευση είναι που θεωρούμε απαραίτητες τις πιο βαθιές τομές. Η καθιέρωση του Ενιαίου Λυκείου με το σωστό προγραμματισμό και την απαιτούμενη υποδομή είναι βήμα προς την σωστή κατεύθυνση. Επιπλέον η μάθηση και διδασκαλία πρέπει να υπηρετεί την υποστήριξη του μαθητή για κριτική γνώση σε αντίθεση με την στείρα μάθηση στην οποία υποχρεώνεται σήμερα. Τα Τ.Ε.Ε πρέπει να αναβαθμιστούν και να αποκτήσουν κύρος και αξιοπιστία. Η αποτυχία αυτού του θεσμού αντανάκλαται σήμερα στο γεγονός ότι η ελληνική αγορά εργασίας έχει στερήσει από νεοεισερχόμενους ειδικευμένους σε τεχνικά επαγγέλματα. Για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πάρα πολλά που μπορούν και πρέπει να γίνουν. Η ευκολότερη πρόσβαση μαθητών στα Ανώτερα και Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ίσως είναι μια θετική προσέγγιση. Όχι όμως με τη μείωση του επιπέδου γνώσης και τη μείωση του βαθμού βάσης για εισαγωγή. Αυτό θα είναι αρνητική μακροχρόνια εξέλιξη σε βάρος του επιπέδου των νέων επιστημόνων μας.

Να συνδυάσουμε τον τεχνολογικό και τον πνευματικό πολιτισμό, με σωστές και πλήρεις υποδομές, με επαρκή χρηματοδότηση και διαφάνεια. Γνωρίζουμε ότι τα προβλήματα είναι πολλά. Μόνο όμως αυτό το σύστημα που θα συνδυάσει αντίρροπες τάσεις θα μπορέσει να αποκτήσει συγκριτικό πλεονέκτημα ως προς το παραγόμενο αποτέλεσμα. Για να γίνουν όμως όλα αυτά χρειάζεται ενδελεχής έως εξουθενωτικός διάλογος, όλων των κοινωνικών φορέων. Εμείς είμαστε έτοιμοι να συμβάλουμε θετικά και δημιουργικά. Κανείς δεν κατέχει τα σκήπτρα της αυθεντίας, κανείς δε χρειάζεται τις δογματικές βεβαιότητες. Αναζητήση και ανοιχτό, καθαρό μυαλό. Αυτό χρειαζόμαστε.

Τι γίνεται στην Ευρώπη

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ άλλων Ευρωπαϊκών χωρών (Τριτοβάθμια Εκπαίδευση)
όπως αυτά παρουσιάζονται σε διάφορους ιστοχώρους σχετικούς με την εκπαίδευση

GERMANIA

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/de/10794.htm>

ΔΙΑΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Οι φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι οι εξής:

- * Πανεπιστήμια και ενιαία πανεπιστημιακά ιδρύματα ("Gesamthochschulen")

- * Πανεπιστημιακές τεχνικές σχολές ("Fachhochschulen")

- * Παιδαγωγικές πανεπιστημιακές σχολές

- * Πανεπιστημιακές σχολές μουσικής και καλών τεχνών

Τα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων είναι πολλά και ποικίλα. Τα πανεπιστήμια έχουν δικαίωμα απονομής διδακτορικών διπλωμάτων. Οι "ενιαίες" πανεπιστημιακές σχολές συνδυάζουν διάφορες δραστηριότητες, οι οποίες κανονικά υπάγονται στην αρμοδιότητα των πανεπιστημίων, των τεχνικών πανεπιστημιακών σχολών και, εν μέρει, των πανεπιστημιακών σχολών μουσικής και καλών τεχνών.

Οι πανεπιστημιακές τεχνικές σχολές προσφέρουν προγράμματα σπουδών κυρίως για μηχανικούς αλλά και στους τομείς: οικονομία, γεωργία, κοινωνική εργασία, βιβλιοθηκονομία και τεκμηρίωση, πληροφορική, εφαρμοσμένες τέχνες. Οι πανεπιστημιακές τεχνικές σχολές παρέχουν εξαιρετικά εφαρμοσμένη εκπαίδευση η οποία είναι προσανατολισμένη στις απαιτήσεις των επιμέρους επαγγελματιών.

Οι παιδαγωγικές πανεπιστημιακές σχολές εκπαιδεύουν δασκάλους για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ορισμένες κατηγορίες σχολείων του πρώτου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το λοιπό διδακτικό προσωπικό εκπαιδεύεται στα πανεπιστήμια.

Γλώσσα διδασκαλίας είναι κατά κύριο λόγο η γερμανική.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Οι μαθητές που έχουν φοιτήσει στην ανώτατη βαθμίδα εκπαιδευτικού ιδρύματος γενικής ή επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, έχοντας γραφτεί στα κατάλληλα μαθήματα και έχοντας περάσει τις τελικές εξετάσεις αποκτούν δικαίωμα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι αιτήσεις εγγραφής πρέπει να υποβάλλονται κάθε έτος πριν από τις 15 Ιουλίου για το επόμενο χειμερινό εξάμηνο και πριν από τις 15 Ιανουαρίου για το επόμενο θερινό εξάμηνο (μερικές φορές είναι δυνατή η έναρξη σπουδών μόνο με το χειμερινό εξάμηνο). Οι προθεσμίες εγγραφής διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων ιδρυμάτων. Οι υποψήφιοι μπορούν να εγγραφούν μόνο εφόσον έχουν λάβει επιστολή ότι έγιναν δεκτοί. Όλοι οι σπουδαστές πρέπει να εμφανίζονται αυτοπροσώπως για την εγγραφή (Immatrikulation).

Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων τύπων διπλωμάτων για την αποδοχή στην ανώτατη εκπαίδευση.

- * Το γενικό δίπλωμα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση (Allgemeine Hochschulreife ή Abitur) παρέχει το δικαίωμα παρακολούθησης σπουδών σε όλα τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, χωρίς περιορισμό όσον αφορά τα θέματα ή του τομείς θεμάτων.

- * Το θεματικά περιορισμένο δίπλωμα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση (Fachgebundene Hochschulreife) παρέχει το δικαίωμα εγγραφής σε ειδικά προγράμματα σπουδών σε πανεπιστήμια ή τα αντίστοιχα ιδρύματα ή στις Fachhochschulen.

- * Το δίπλωμα πρόσβασης στις Fachhochschulen είναι το Fachhochschulreife. Αυτό παρέχει επίσης δικαίωμα εγγραφής σε ειδικά προγράμματα σπουδών στα πανεπιστήμια γενικών σπουδών (Universitäten - Gesamthochschulen).

Για την εγγραφή σε ορισμένες, τεχνικές κυρίως, πανεπιστημιακές σχολές οι υποψήφιοι πρέπει να πληρούν και ορισμένες άλλες προϋποθέσεις για να εισαχθούν σε αυτές, π.χ. να έχουν ολοκληρώσει περίοδο πρακτικής άσκησης σε σχετικό τομέα.

- * **Περιορισμός των εισακτέων:** ο αριθμός των εισακτέων σε ορισμένες σχολές καθορίζεται από την "Κεντρική υπηρεσία καθορισμού των εισακτέων" στο πλαίσιο συγκεντρωτικής διαδικασίας. Οι σχολές τις οποίες αφορά η εν λόγω διαδικασία μπορεί να είναι διαφορετικές από το ένα εξάμηνο στο άλλο. Επιπλέον, σε ορι-

σμένα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι δυνατόν να προβλέπεται περιορισμός του αριθμού των εισακτέων (σε τοπικό επίπεδο ή για συγκεκριμένα τμήματα), χωρίς να υπάρχει σχετική πρόβλεψη της Κεντρικής υπηρεσίας καθορισμού των εισακτέων. Τα σημαντικότερα κριτήρια για τη διαδικασία επιλογής των φοιτητών σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο είναι ο μέσος όρος βαθμολογίας του απολυτηρίου ("Abitur"), ο χρόνος αναμονής, ειδικές εξετάσεις και κοινωνικοί παράγοντες. Εξάλλου, στις ιατρικές σχολές προβλέπεται επίσης ειδικό τεστ και συνέντευξη του υποψήφιου.

* **Numerus Clausus:** τη στιγμή αυτή ο αριθμός των εισακτέων είναι περιορισμένος, σε ολόκληρη τη Γερμανία στους ακόλουθους κλάδους: αρχιτεκτονική, οικονομία των επιχειρήσεων, βιολογία, δασοπονία, οικιακή οικονομία και επιστήμες ειδών διατροφής, χημεία τροφίμων, ιατρική, φαρμακευτική, ψυχολογία, νομική, κτηνιατρική, οδοντιατρική και οικονομικές επιστήμες.

* **Γλώσσες:** οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να επιτύχουν σε εξετάσεις επάρκειας στη γερμανική γλώσσα οι εξετάσεις αυτές διοργανώνονται από τις πανεπιστημιακές σχολές.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Οι γερμανοί και αλλοδαποί φοιτητές των πανεπιστημίων της Γερμανίας δεν καταβάλλουν διδάκτρα ούτε για την εγγραφή, ούτε για τη φοίτηση, ούτε για τις εξετάσεις (εξαιρούνται ορισμένα ιδιωτικά ιδρύματα). Οι σπουδαστές καταβάλλουν κάποια ποσά μόνο για την κάλυψη της κοινωνικής ασφάλισης και υπέρ της φοιτητικής εστίας.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

* Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή: Στη Γερμανία αναγνωρίζονται οι τίτλοι για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που έχουν χορηγηθεί από ορισμένες άλλες ευρωπαϊκές χώρες, βάσει διμερών συμφωνιών ή βάσει συμβάσεων που έχει υπογράψει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Unesco σχετικά με την αξιολόγηση των τίτλων πρόσβασης στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αναγνωρίζονται επίσης το ευρωπαϊκό απολυτήριο και, υπό ορισμένους όρους, το διεθνές απολυτήριο.

Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιθυμούν να σπουδάσουν στη Γερμανία οφείλουν να προσκομίσουν απολυτήριο ισότιμο με το γερμανικό "Abitur". Την απόφαση σχετικά με την ισοτιμία των αλλοδαπών απολυτηρίων λαμβάνει η ίδια η ενδιαφερόμενη πανεπιστημιακή σχολή. Εάν δεν αναγνωριστεί η ισοτιμία του αλλοδαπού απολυτηρίου με το γερμανικό, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να περάσουν ειδικές εξετάσεις ("Feststellungsprüfung"). Στις εξετάσεις αυτές ο ενδιαφερόμενος μπορεί να υποβληθεί δύο μόνο φορές.

* Αναγνώριση των πτυχίων: Πληροφορίες για την αναγνώριση των γερμανικών πτυχίων σε άλλα κράτη της Ευρω-

παϊκής Ένωσης δίδουν τα κέντρα NARIC (κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τα προγράμματα σπουδών περιλαμβάνουν κατά κανόνα ένα βασικό κύκλο ("Grundstudium"), ο οποίος στα πανεπιστήμια διαρκεί συνήθως 4 εξάμηνα και ολοκληρώνεται με ενδιαμέση εξέταση, και έναν κύριο κύκλο σπουδών (συνολικά και κατά κανόνα 8 έως 10 εξάμηνα στα πανεπιστήμια), ο οποίος οδηγεί στην απόκτηση του πανεπιστημιακού τίτλου.

Επιπλέον, οι πανεπιστημιακές σχολές διοργανώνουν ειδικές εξετάσεις για την απόκτηση συγκεκριμένων τίτλων: "Diplomprüfung", π.χ. για την απόκτηση πτυχίου πολιτικού μηχανικού σε πανεπιστήμια ή πανεπιστημιακές τεχνικές σχολές

* "Magisterprüfung", για την απόκτηση του πανεπιστημιακού πτυχίου που φέρει τον τίτλο "Magister"

* υποστήριξη διδακτορικής διατριβής, για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος, π.χ. "Doctor philosophiae".

Σε ορισμένους κλάδους, η επιτυχής φοίτηση στους οποίους επιτρέπει την άσκηση επαγγελματιών που άπτονται του δημοσίου συμφέροντος, απαιτείται κρατική εξέταση για τη χορήγηση του πανεπιστημιακού διπλώματος. Τούτο ισχύει, μεταξύ άλλων, στην ιατρική, την κτηνιατρική, την οδοντιατρική, τη φαρμακευτική, τη νομική καθώς και στις σχολές οι απόφοιτοι των οποίων μπορούν να γίνουν καθηγητές. Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις απαιτούνται δύο κρατικές εξετάσεις για την απόκτηση του πανεπιστημιακού πτυχίου.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Υποτροφίες: Οι φοιτητές που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους χρηματοδοτούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του σχετικού νόμου ("Bundesausbildungsförderungsgesetz").

Η οικονομική βοήθεια συνίσταται σε 50 % υποτροφία και 50 % άτοκο δάνειο. Οι αλλοδαποί σπουδαστές δικαιούνται υποτροφία αν έχουν διαμείνει 5 έτη στη Γερμανία ή αν ένας από τους γονείς τους απασχολήθηκε για 3 τουλάχιστον έτη στη Γερμανία, πριν από την αίτηση υποτροφίας.

Επιλεξιμότητα: Για τους γερμανούς φοιτητές η επιλεξιμότητα καθορίζεται με βάση το οικογενειακό εισόδημα. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι δεν δύνανται να επικαλεστούν τις κοινοτικές διατάξεις που αναφέρονται στο τμήμα I.1 μπορούν να λάβουν υποτροφίες από ορισμένους φορείς, όπως το DAAD. Οι υποτροφίες αυτές χορηγούνται κατά κανόνα με κριτήριο την απόδοση του φοιτητή και όχι την κοινωνική του κατάσταση.

Η DAAD (Γερμανική Υπηρεσία Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών) προσφέρει στους αλλοδαπούς σπουδαστές υποτροφίες για βασικές ή προχωρημένες σπουδές, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση από αυτούς 2 τουλάχιστον ετών σπουδών στη χώρα καταγωγής τους.

ΒΕΛΓΙΟ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/be/10-794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Γαλλική και φλαμανδική κοινότητα: υπάρχουν τρία είδη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: τριτοβάθμια εκπαίδευση σύντομης διάρκειας, τριτοβάθμια εκπαίδευση μακράς διάρκειας και πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση παρέχεται στα πανεπιστημιακά εκπαιδευτικά ιδρύματα ή σε ιδρύματα ισοδύναμου καθεστώτος και περιλαμβάνει τουλάχιστον τέσσερα έτη σπουδών που χωρίζονται σε δύο κύκλους. Κάθε περίοδος ή κύκλος καταλήγει στη χορήγηση ενός πιστοποιητικού που καθορίζει την πρόσβαση στον επόμενο κύκλο σπουδών. Η διάρκεια κάθε κύκλου είναι δύο ή τρία έτη.

Η μη πανεπιστημιακή τριτοβάθμια εκπαίδευση καλύπτει ένα εξαιρετικά ευρύ φάσμα αντικειμένων και είναι οργανωμένη σε δύο διαφορετικές μορφές:

- * τριτοβάθμια εκπαίδευση σύντομης διάρκειας, που είναι ένας ενιαίος κύκλος σπουδών διάρκειας 3 ή 4 ετών. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία τέτοιων σπουδών. για παράδειγμα, στον κύκλο αυτό προετοιμάζονται νοσοκόμες, κοινωνικοί λειτουργοί, βιβλιοθηκάριοι-τεκμηριωτές, βοηθοί μηχανικοί, δάσκαλοι για την πρωτοβάθμια και για τα πρώτα 3 χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εκπαιδευτές, κτλ.

- * τριτοβάθμια εκπαίδευση μακράς διάρκειας, παρόμοιου χαρακτήρα και επιπέδου με την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, περιλαμβάνει δύο κύκλους σπουδών και διαρκεί τουλάχιστον τέσσερα έτη. Σ' αυτόν τον τύπο εκπαίδευσης απονέμονται διπλώματα όπως του αρχιτέκτονα, του μηχανικού βιομηχανίας, του εμπορικού μηχανικού, του δασκάλου της εμπορικής επιστήμης σε δευτεροβάθμια σχολεία, του licentiate σε εμπορικές ή διοικητικές επιστήμες, του κατόχου άδειας εξάσκησης επαγγέλματος σε διερμηνεία-μετάφραση, κτλ.

Εκτός από τα 6 "πλήρη" πανεπιστήμια, ορισμένες αυτόνομες σχολές προσφέρουν, σε λιγότερο εκτεταμένο αριθμό κλάδων, σπουδές οι οποίες μπο-

ρεί να είναι πλήρεις (Licence/Licentiaat) ή να περιορίζονται στον πρώτο κύκλο (Candidature/Kandidaatschap).

Γερμανόφωνη κοινότητα: υπάρχει μόνο ένα είδος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (μη πανεπιστημιακή τριτοβάθμια εκπαίδευση σύντομης διάρκειας). Οι σπουδαστές που επιθυμούν να παρακολουθήσουν ανώτατες σπουδές μακράς διάρκειας ή πανεπιστημιακές σπουδές πρέπει να εγγραφούν σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα μιας από τις δύο άλλες κοινότητες.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

- * Τίτλοι σπουδών: για την εισαγωγή και στα τρία είδη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απαιτείται το Απολυτήριο ανώτατης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (CESS, Abschluszeugnis der Oberstufe des Sekundarunterrichts ou Abitur, Diploma van secundair onderwijs). Οι ευρωπαίοι πολίτες που έχουν λάβει απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ξένης χώρας πρέπει να αναγνωρίσουν επίσημα την ισοδυναμία του απολυτηρίου τους με τα βελγικά για να έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- * Εισαγωγή: για ορισμένους κλάδους οργανώνονται εισιτήριες εξετάσεις επιπλέον, τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν ελεύθερα να επιβάλουν τις προϋποθέσεις εισαγωγής βάσει ρυθμιστικών όρων που ισχύουν για ορισμένους τομείς σπουδών. Οι ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να περάσουν με επιτυχία τις ίδιες εισιτήριες εξετάσεις με τους βέλγους σπουδαστές.

Για πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση του "εκτεταμένου τύπου" (πανεπιστημιακό επίπεδο) και για ακαδημαϊκή εκπαίδευση απαιτούνται πτυχίο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και δίπλωμα ικανότητας για τριτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο εκδίδεται από δευτεροβάθμιο σχολείο.

Για την πρόσβαση σε τριτοβάθμια εκπαίδευση "βραχέος τύπου", ο φοιτητής χρειάζεται γενικά μόνο το πτυχίο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για ορισμένες σπουδές απαιτείται επίσης και δίπλωμα ικανότητας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- * Numerus clausus: το Βέλγιο δεν εφαρμόζει αριθμητικό όριο εισακτέων σπουδαστών ούτε σύστημα ποσοστών.

* Γλώσσες: στο Βέλγιο, δεν υπάρχουν απαιτήσεις σχετικά με τη γνώση της επίσημης γλώσσας διδασκαλίας· οι αλλοδαποί σπουδαστές οφείλουν, ωστόσο, να έχουν επαρκή γνώση αυτής της γλώσσας για να παρακολουθήσουν τα μαθήματα. Σε γενικές γραμμές, οι σπουδαστές που δεν έχουν ως μητρική γλώσσα τα γαλλικά ή τα ολλανδικά υποβάλλονται σε μία προκαταρκτική γλωσσική εξέταση πριν γίνουν δεκτοί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Διδάκτρα (στη γαλλική κοινότητα ονομάζονται *mineerval*) επιβάλλονται σε όλα τα είδη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ποσό ορίζεται από τα πανεπιστήμια και τα μη πανεπιστημιακά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να καταβάλλουν το ίδιο ποσό με τους βέλγους σπουδαστές.

Οι φοιτητές πρέπει να εγγραφούν πριν από την 1η Μαΐου στη "Service des inscriptions/Inschrijvingsdienst". Η οριστική εγγραφή γίνεται στις αρχές Σεπτεμβρίου. Οι φοιτητές απαιτείται να εμφανιστούν οι ίδιοι με ταυτότητα και φωτογραφία διαβατηρίου καθώς και με τα απαραίτητα πτυχία. Η εγγραφή περιλαμβάνει και την καταβολή των διδάκτρων.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Το Βέλγιο αναγνωρίζει τους τίτλους σπουδών που έχουν χορηγηθεί από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δυνάμει διαφόρων διμερών συμφωνιών σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση τίτλων σπουδών για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εντούτοις, οι συμφωνίες αυτές δεν εφαρμόζονται πλέον αυστηρά και οι κάτοχοι των τίτλων πρέπει να υποβάλλουν αίτηση αναγνώρισης στο αρμόδιο υπουργείο. Στην πράξη, η αναγνώριση αυτή χορηγείται σε γενικές γραμμές. Αναγνωρίζονται επίσης το ευρωπαϊκό και το διεθνές απολυτήριο.

Αναγνώριση των πτυχίων:

Πληροφορίες για την αναγνώριση από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πτυχίων που έχουν αποκτηθεί βάσει του βελγικού συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο). Δεν μπορείτε να επισκεφτείτε ή να τηλεφωνήσετε στο NARIC, αλλά πρέπει να απευθυνθείτε σε αυτό γραπτά.

Το σχετικό γαλλόφωνο NARIC είναι το *Ministère de l'Éducation nationale, Service de l'enseignement supérieur - Direction générale de l'enseignement*

supérieur et de la recherche scientifique/l'ère direction - CAE.

Το αντίστοιχο ολλανδόφωνο NARIC είναι το *Ministerie van Onderwijs, Bestuur van het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek - Dienst gelijkwaardigheid.*

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Γαλλική κοινότητα:

Οι χορηγούμενοι πανεπιστημιακοί τίτλοι είναι οι ακόλουθοι:

* τίτλος υποψηφίου (*candidat*) που χορηγείται ύστερα από τα δύο ή τρία έτη σπουδών.

* τίτλος πτυχιούχου (*licencié*) που χορηγείται ύστερα από δύο ή τρία έτη συμπληρωματικών σπουδών.

* διδακτορικός τίτλος (*docteur*).

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση σύντομης διάρκειας οδηγεί στον τίτλο του διπλωματούχου (*gradué*).

Γερμανόφωνη κοινότητα:

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση που παρέχεται στον παραϊατρικό και παιδαγωγικό τομέα οδηγεί στο πτυχίο διπλωματούχου (*Graduierte - gradué*).

Φλαμανδική κοινότητα:

Ο πρώτος κύκλος της βασικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης οδηγεί στη λήψη του ενδιάμεσου πιστοποιητικού υποψηφίου (*candidaat*). Ο δεύτερος κύκλος οδηγεί στον τίτλο του πτυχιούχου (*licentiaat*). Ο τρίτος κύκλος ισοδυναμεί με διδακτορικό πτυχίο.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

* Υποτροφίες: οι μαθητές που έχουν φοιτήσει επιτυχώς στο σχολείο και οι γονείς των οποίων δεν διαθέτουν επαρκές εισόδημα που να επιτρέπει στα παιδιά τους να παρακολουθήσουν κανονική εκπαίδευση μπορούν να τύχουν οικονομικής και πρακτικής ενίσχυσης από τις δημόσιες αρχές. Η εν λόγω ενίσχυση συνίσταται σε υποτροφίες και δάνεια σπουδών που χορηγούνται σύμφωνα με τους ίδιους όρους. Η εν λόγω οικονομική ενίσχυση χορηγείται από κάθε κοινότητα.

* Επιλεξιμότητα: η οικονομική ενίσχυση χορηγείται βάσει του οικογενειακού εισοδήματος, της ηλικίας του σπουδαστή που εγγράφεται στο πρώτο έτος και των επιδόσεών του. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν επίσης να λάβουν τέτοιου είδους ενίσχυση σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες που αναφέρονται στο τμήμα Ι.1. του παρόντος εγγράφου.

ΓΑΛΛΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/fr/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η οργάνωσή τους καθώς και οι προϋποθέσεις εισαγωγής σε αυτά ποικίλλουν ανάλογα με το είδος του ιδρύματος και το παρεχόμενο αντικείμενο σπουδών.

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι τα ακόλουθα:

- * τα πανεπιστήμια, τα οποία προσφέρουν μικρό (bac+2 (έτη), πρώτος κύκλος) ή μεγάλο (bac+3 (έτη) ή περισσότερα, δεύτερος και τρίτος κύκλος) κύκλο σπουδών.

- * οι δημόσιες ή ιδιωτικές σχολές ή τα δημόσια ή ιδιωτικά ινστιτούτα που είναι υπό την αιγίδα διαφόρων υπουργείων παρέχουν τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Η εκπαίδευση αυτή συνίσταται σε σύντομη επιμόρφωση (στον τεχνολογικό, εμπορικό, παραϊατρικό κλπ. τομέα) η μεγαλύτερη, δηλαδή διάρκειας 3 τουλάχιστον ετών μετά το απολυτήριο (πολιτικές επιστήμες, μηχανολογία, εμπόριο και διοίκηση επιχειρήσεων, κτηνιατρική, νομικά επαγγέλματα, αρχιτεκτονική, τηλεπικοινωνία και τέχνες).

- * Μαθήματα επιπέδου ανώτερου του baccalaureat (post-baccalaureat) παρέχονται στα γενικά και τεχνολογικά λύκεια: προπαρασκευαστικές τάξεις για τις ανώτατες σχολές (grandes ecoles) (CPGE)- τμήματα ανώτερων τεχνικών (STS) που προετοιμάζουν σε δύο έτη το δίπλωμα ανώτερου τεχνικού (BTS).

- * Εκτεταμένη εκπαίδευση παρέχεται στις ανώτατες σχολές (grandes ecoles), ιδιωτικές ή δημόσιες. Οι περισσότεροι ανώτεροι δημόσιοι υπάλληλοι και μηχανικοί της Γαλλίας έχουν περάσει από αυτόν τον τύπο του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Ο περιορισμένος αριθμός θέσεων σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι περισσότεροι απόφοιτοι μιας ειδικής Grande Ecole ασκούν στη συνέχεια το ίδιο επάγγελμα, δημιουργεί σημαντικά δίκτυα. Οι κύκλοι των μαθημάτων διαρκούν 3 χρόνια.

Τα περισσότερα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν αναγνωριστεί με διάταγμα του Υπουργείου Ανώτατης Εκπαίδευσης και έχουν το δικαίωμα να χορηγούν επίσημα πιστοποιητικά σπουδών.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

- * **Τίτλοι σπουδών:** προϋπόθεση για την εγγραφή στο πανεπιστήμιο είναι η κατοχή του απολυτηρίου, ενός ισοδύνα-

μου πιστοποιητικού ή του εθνικού πτυχίου πρόσβασης σε πανεπιστημιακές σπουδές (DAEU). Οι μαθητές που επιθυμούν να γίνουν δεκτοί σε μια ανώτατη σχολή πρέπει, μετά τη λήψη του απολυτηρίου, να προετοιμαστούν σε μια CPGE προπαρασκευαστική τάξη για τις ανώτατες σχολές για τις εισαγωγικές εξετάσεις. Οι ευρωπαίοι πολίτες οφείλουν να έχουν λάβει στη χώρα καταγωγής τους ένα πτυχίο που να τους επιτρέπει την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση στη χώρα τους.

- * **Εισαγωγή:** τα πανεπιστήμια υποχρεούνται να κάνουν δεκτούς στο πρώτο έτος όλους τους κατόχους του γαλλικού απολυτηρίου της ίδιας χρονιάς. Οι υποψήφιοι για τις ανώτατες σχολές πρέπει να περάσουν εισιτήριες εξετάσεις, για τις οποίες προετοιμάζονται σε μια προπαρασκευαστική τάξη για ανώτατες σχολές (CPGE)- η εισαγωγή τους γίνεται βάσει του σχολικού φακέλου τους που εξετάζεται από επιτροπή που αποτελείται από τους διδάσκοντες καθηγητές. Οι εισιτήριες εξετάσεις στις ανώτατες σχολές οργανώνονται από τις ίδιες τις σχολές. Η επιλογή είναι πολύ αυστηρή.

Οι άλλες τριτοβάθμιες σχολές ορίζουν δικά τους κριτήρια και μεθόδους επιλογής (εξετάσεις, εξέταση του φακέλου, συνέντευξη, κτλ.). Εκτός από τις εισιτήριες εξετάσεις, η κάθε σχολή μπορεί να ορίσει δικά της κριτήρια και μεθόδους επιλογής. Για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ισχύουν οι ίδιοι κανόνες που ισχύουν και για τους γάλλους σπουδαστές, αλλά η διαδικασία εγγραφής είναι διαφορετική. Οι ευρωπαίοι πολίτες που επιθυμούν να εγγραφούν σε κάποιο πανεπιστήμιο πρέπει να υποβάλουν αίτηση μέσω του πολιτιστικού τμήματος της γαλλικής πρεσβείας στη χώρα τους και να υποβληθούν σε μια διαδικασία προεγγραφής, εκτός αν ανήκουν σε ειδική κατηγορία.

Ορισμένες από τις κατηγορίες αυτές αναφέρονται στο κεφάλαιο για την ακαδημαϊκή αναγνώριση- από αυτές εξαιρούνται οι φοιτητές που φθάνουν στη Γαλλία στο πλαίσιο διαπανεπιστημιακών συμφωνιών, οι φοιτητές που έχουν υποτροφία από τις γαλλικές αρχές ή υποτροφία από διεθνή οργανισμό και τη διαχειρίζεται γαλλικό ίδρυμα, οι πολιτικοί πρόσφυγες, κλπ. Όσοι επιθυμούν να φοιτήσουν σε εκπαιδευτικό ίδρυμα το οποίο επιβάλλει εισιτήριες εξετάσεις πρέπει να εγγραφούν κατευθείαν στο ίδρυμα της επιλογής τους, το οποίο θα αποφασίσει σχετικά με την εισαγωγή τους.

- * **Numerus clausus:** τα πανεπιστήμια δεν εφαρμόζουν αριθμητικό περιορισμό, εκτός από τις ιατρικές σχολές. Όσον αφορά τα άλλα γνωστικά αντικείμενα, οι φοιτητές γίνονται δεκτοί ανάλογα με τις δυνατότητες υποδοχής κάθε ιδρύματος. Η εισαγωγή των φοιτητών στο ανώτερο επίπεδο εξαρτάται από την επιτυχία τους στον κύκλο των δύο ετών (DEUG ή DEUST). Στις ανώτατες σχολές ισχύει πάντοτε αριθμητικό όριο.

- * **Γλώσσες:** για την εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο, οι Ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να αποδείξουν, μέσω μιας εξέτασης, τις γραπτές και προφορικές τους γνώσεις στη γαλλική γλώσσα. Ορισμένες κατηγορίες πολιτών δεν υπόκεινται στην υποχρέωση αυτή. Είναι οι ακόλουθες: οι πολίτες χωρών με επίσημη γλώσσα τη γαλλική, οι γερμανοί φοιτητές που είναι κάτοχοι του πτυχίου Allgemeine Hochschulreife (γενικό πτυχίο ικανότη-

τας για την παρακολούθηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), οι σπουδαστές που κατέχουν το γαλλογερμανικό απολυτήριο και οι σπουδαστές που κατέχουν το DALF-diplome approfondi de langue française (εμπεριστατωμένο δίπλωμα της γαλλικής γλώσσας). Οι σπουδαστές που επιθυμούν να εγγραφούν σε ανώτατη σχολή πρέπει να επιτύχουν στις εισιτήριες εξετάσεις· η γνώση της γαλλικής γλώσσας είναι, επομένως, απαραίτητη προϋπόθεση.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Τα διδάκτρα στα πανεπιστήμια για την προετοιμασία των εθνικών πτυχίων ορίζονται κάθε χρόνο με απόφαση του υπουργού που είναι αρμόδιος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι ξένοι φοιτητές που είναι υπήκοοι κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με εξαίρεση του φοιτητές ERASMUS, πρέπει να καταβάλουν αυτά τα διδάκτρα, εκτός εάν λαμβάνουν υποτροφία του αρμόδιου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση υπουργείου. Το ίδιο ισχύει για όλα τα δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα διδάκτρα στις δημόσιες και στις ιδιωτικές ανώτατες σχολές εμφανίζουν διαφορές και είναι υψηλότερα.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: οι κάτοχοι τίτλου σπουδών δευτεροβάθμιας ή ανώτερης εκπαίδευσης ξένης χώρας, οι οποίοι επιθυμούν να σπουδάσουν στη Γαλλία πρέπει να απευθυνθούν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα της επιλογής τους: την απόφαση σχετικά με την αναγνώριση των διπλωμάτων λαμβάνει ο πρόεδρος ή ο διευθυντής του ιδρύματος στο οποίο επιθυμεί να εγγραφεί ο ενδιαφερόμενος. Υπάρχει το ενδεχόμενο χορήγησης μερικής ή πλήρους απαλλαγής σπουδών, κατόπιν προτάσεως παιδαγωγικής επιτροπής η οποία αποφαινεται βάσει του φακέλου του αιτούντος. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί κλάδοι έχουν θεσπίσει, ωστόσο, διαφορετική διαδικασία εισαγωγής (ιατρική, φαρμακευτική, παραϊατρική εκπαίδευση, αρχιτεκτονική, αγρονομία, μουσική, χορός, εικαστικές τέχνες κλπ...).

Αναγνώριση των πτυχίων: Πληροφορίες σχετικά με την αναγνώριση πτυχίων που έχουν χορηγηθεί από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σε πανεπιστημιακό επίπεδο, χορηγούνται τα ακόλουθα πιστοποιητικά και πτυχία:

- πρώτος κύκλος: DEUG (diplome d'études universitaires generales) πτυχίο γενικών πανεπιστημιακών σπουδών ή DEUST (diplôme d'études universitaires scientifiques et technologiques) πτυχίο επιστημονικών και τεχνολογικών πανεπιστημιακών σπουδών, διάρκειας δύο ετών (απολυτήριο +2 έτη).

- δεύτερος κύκλος: πτυχίο τριετούς φοίτησης (licence - DEUG+1έτος) και πτυχίο τετραετούς φοίτησης (maîtrise - li-

cence + 1 έτος) στο πλαίσιο βασικής εκπαίδευσης και εκπαίδευσης επαγγελματικού χαρακτήρα· τεχνικό πτυχίο τετραετούς φοίτησης (maîtrise) (DEUG + 2έτη) ύστερα από εκπαίδευση με επαγγελματική κατεύθυνση· πτυχίο μηχανικού (maîtrise + 1 έτος) ύστερα από τρία χρόνια· πτυχία που χορηγούνται IUP (instituts universitaires d'enseignement professionnel) επαγγελματικά ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και τα IUFM (instituts universitaires de formation des maîtres) πανεπιστημιακά ιδρύματα εκπαίδευσης διδασκάλων.

- τρίτος κύκλος: diplome d'études superieures specialisees (πτυχίο ανώτατων ειδικευμένων σπουδών) - DESS (maîtrise+1), στο πλαίσιο εκπαίδευσης με επαγγελματική κατεύθυνση, και diplôme d'études approfondies (πτυχίο εμπεριστατωμένων σπουδών) - DEA, ύστερα από εκπαίδευση στον τομέα της έρευνας. Μετά το DEA οι φοιτητές μπορούν να συνεχίσουν για την απόκτηση διδακτορικού τίτλου (Doctorat).

Όλα τα δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι ανώτατες σχολές (grandes écoles) χορηγούν πτυχίο στον τομέα της ειδικότητάς τους.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Υποτροφίες: οι γάλλοι και ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να λάβουν δύο είδη υποτροφιών: εκείνες που χορηγούνται βάσει κοινωνικών κριτηρίων και εκείνες που χορηγούνται στους σπουδαστές του τρίτου κύκλου, βάσει των επιδόσεών τους και κοινωνικών κριτηρίων.

Οι υποτροφίες βάσει κοινωνικών κριτηρίων χορηγούνται ανάλογα με τα οικογενειακά εισοδήματα και βάρη και σε ορισμένες περιπτώσεις ανάλογα με τα εισοδήματα του φοιτητή. Χορηγούνται στους φοιτητές που είναι ηλικίας κάτω των 26 ετών όταν υποβάλλουν την πρώτη αίτηση και οι οποίοι επιθυμούν να προετοιμάσουν εθνικό ή εγκεκριμένο πτυχίο παρακολουθώντας σπουδές πλήρους χρόνου. Σε περίπτωση επανάληψης ενός έτους, οι δικαιούχοι εγγεγραμμένοι στον πρώτο ή δεύτερο κύκλο, ή προετοιμάζουν πτυχίο μηχανικού, ιατρού ή φαρμακοποιού ή διαγωνισμό πρόσβασης στην εκπαίδευση, χάνουν το δικαίωμα υποτροφίας.

Προϋποθέσεις χορήγησης: οι υποτροφίες χορηγούνται είτε βάσει του οικογενειακού εισοδήματος και της τακτικής φοίτησης καθόλη τη διάρκεια των σπουδών, είτε βάσει των επιδόσεων του φοιτητή. Οι φοιτητές πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στον πρώτο ή το δεύτερο κύκλο, στα τμήματα ανώτερης τεχνικής εκπαίδευσης ή στις προπαρασκευαστικές τάξεις για τις ανώτατες σχολές. Δεν πρέπει να έχουν υπερβεί το 26ο έτος της ηλικίας τους αν ξεκινούν τις σπουδές τους, ενώ αν είναι ήδη υπότροφοι πρέπει να έχουν προαχθεί στο επόμενο έτος. Οι πανεπιστημιακές υποτροφίες χορηγούνται από τα πανεπιστήμια με προοπτική παρακολούθησης ενός τρίτου κύκλου (DESS, DEA και διδακτορικό). Οι ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να λάβουν βοηθήματα αυτού του είδους σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες που αναφέρονται στο σημείο I.1 ανωτέρω.

ΙΤΑΛΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/it/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται στα πανεπιστήμια, τα πολυτεχνεία και σε άλλα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσια ή ιδιωτικά.

Η ανώτατη εκπαίδευση διαιρείται σε τρεις κύκλους, μετά την ολοκλήρωση των οποίων ο φοιτητής λαμβάνει:

* πανεπιστημιακό δίπλωμα (diploma universitario), μετά από διετείς ή τριετείς σπουδές,

* πανεπιστημιακό πτυχίο (diploma di laurea), μετά από τετραετείς ή εξαετείς σπουδές (π.χ. ιατρικής),

* δίπλωμα ειδίκευσης (diploma de specializzazione), μετά από τουλάχιστον διετείς σπουδές, και διδακτορικό ερευνητικό δίπλωμα (diploma di dottorato di ricerca) μετά από τουλάχιστον τριετείς σπουδές.

Τα πτυχία "laurea" και "dottorato di ricerca" παρέχουν δυνατότητα στον κάτοχο να χρησιμοποιεί τον τίτλο Dr (dottore). Μετά την απόκτηση του "laurea", ο φοιτητής μπορεί να συνεχίσει περαιτέρω αναλυτικές και εντατικές σπουδές στα "scuole di perfezionamento" ή στα "scuole di specializzazione".

Οι φοιτητές μπορούν να πραγματοποιήσουν σπουδές που οδηγούν στο πανεπιστημιακό δίπλωμα (diploma universitario) σε πανεπιστήμιο όσο και σε σχολές ειδικού στόχου (scuole dirette a fini speciali).

Τα πανεπιστημιακά μαθήματα πραγματοποιούνται μόνο στην ιταλική γλώσσα.

Η ανώτερη εκπαίδευση, μη πανεπιστημιακού επιπέδου, παρέχεται από διάφορα είδη ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, αφορά δε ιδίως τον τεχνικό τομέα, όπως ακαδημίες, ανώτερα ιδρύματα καλών τεχνών και ωδεία.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Για την πρόσβαση στους κύκλους σπουδών που οδηγούν στη λήψη διπλώματος (diploma universitario) ή πτυχίου (diploma di laurea), οι μαθητές πρέπει να είναι κάτοχοι απολυτηρίου (diploma di maturità). Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι μη κοινοτικοί υπήκοοι πρέπει να είναι κάτοχοι τίτλου σπου-

δών που να έχει εκδοθεί μετά από συνολική φοίτηση τουλάχιστον 12 ετών. Αν η διάρκεια είναι μικρότερη, οι διατάξεις που θεσπίζει κάθε χρόνο το Υπουργείο Εξωτερικών προβλέπουν ειδικές ρυθμίσεις για τη συμπλήρωσή της.

Εάν η χώρα προέλευσης του μαθητή επιβάλλει άλλους όρους εισαγωγής σε συγκεκριμένη σχολή, ο μαθητής πρέπει να πληροί τους όρους αυτούς. Για όλους τους κύκλους σπουδών που οδηγούν στη λήψη διπλώματος (diploma universitario) ή πτυχίου (diploma di laurea), προβλέπεται ένας περιορισμένος αριθμός θέσεων για μη κοινοτικούς φοιτητές, κατόπιν απόφασης του κάθε πανεπιστημίου. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπόκεινται σε ποσοτικούς περιορισμούς.

Εισαγωγικές εξετάσεις

Η εγγραφή στο πανεπιστήμιο είναι ελεύθερη, εκτός από τους κύκλους σπουδών περιορισμένης πρόσβασης, που καθορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία, για τους οποίους προβλέπονται εισαγωγικές εξετάσεις. Εάν στη χώρα προέλευσης του μαθητή υπάρχει περιορισμένος αριθμός θέσεων (numerus clausus) στην αντίστοιχη πανεπιστημιακή σχολή, ο μαθητής πρέπει να υποστεί επιπλέον δοκιμασία σχετική με το πρόγραμμα σπουδών που επιλέγει.

Περιορισμένη πρόσβαση:

Η πρόσβαση είναι περιορισμένη για τους ακόλουθους κύκλους πανεπιστημιακών σπουδών:

Α) κύκλοι σπουδών επιπέδου διπλώματος (diploma) και πτυχίου (laurea) στις σχολές ιατρικής και κτηνιατρικής, έως το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002.

Β) κύκλοι σπουδών επιπέδου διπλώματος (diploma) και πτυχίου (laurea) στις αρχιτεκτονικές σχολές, έως το ακαδημαϊκό έτος 1999-2000.

Γ) κύκλοι σπουδών επιπέδου διπλώματος (diploma), η διδακτική διάρθρωση των οποίων προβλέπει υποχρεωτική πρακτική άσκηση.

Δ) κύκλοι σπουδών ειδίκευσης.

Οι εισαγωγικές εξετάσεις για τους κύκλους σπουδών για τους οποίους γίνεται λόγος στα σημεία Β), Γ), Δ) διεξάγονται με κριτήρια και όρους που καθορίζονται από τα Πανεπιστήμια και δημοσιεύονται στις σχετικές προκηρύξεις διαγωνισμών.

Ξένες γλώσσες: οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να υποστούν εξέταση ιταλικής γλώσσας. Η γλωσσική εξέταση διεξάγεται την ίδια ημερομηνία για όλους τους κύκλους σπουδών.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Με το προεδρικό διάταγμα αριθ. 306 της 25ης Ιουλίου 1997 σχετικά με τον κανονισμό περί πανεπιστημιακών εισφορών ορίζεται ότι οι φοιτητές συμ-

βάλλουν στην κάλυψη του κόστους των υπηρεσιών που προσφέρονται από τα πανεπιστήμια μέσω της πληρωμής πανεπιστημιακών εισφορών και τέλους εγγραφής. Από το ακαδημαϊκό έτος 1995/96, το ποσό αυτό επανακαθορίζεται με ετήσια αναπροσαρμογή βάσει του προβλεπόμενου ποσοστού πληθωρισμού.

Τα πανεπιστήμια κλιμακώνουν το ύψος των πανεπιστημιακών εισφορών για τους κύκλους σπουδών επιπέδου διπλώματος (diploma) και πτυχίου (laurea) με κριτήρια δικαιοσύνης και αλληλεγγύης και με βάση την οικονομική κατάσταση του κάθε φοιτητή, ώστε να βοηθούνται οι φοιτητές που βρίσκονται στην πιο δύσκολη οικονομική κατάσταση. Η αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης γίνεται με βάση τη φύση και το ύψος των εισοδημάτων και της περιουσίας, ενώ λαμβάνεται υπόψη και το μέγεθος της οικογένειας.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

α. Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή. Για την πρόσβαση στους κύκλους σπουδών επιπέδου διπλώματος (diploma) και πτυχίου (laurea), τα ιταλικά πανεπιστήμια αναγνωρίζουν τους αλλοδαπούς τίτλους σπουδών που επιτρέπουν την εισαγωγή στα πανεπιστήμια της χώρας στην οποία εκδόθηκαν οι εν λόγω τίτλοι και οι οποίοι εκδόθηκαν οπωσδήποτε μετά από σχολική φοίτηση τουλάχιστον δώδεκα ετών.

β. Αναγνώριση τελικών πτυχίων και διπλωμάτων

Τα ιταλικά πανεπιστήμια είναι αρμόδια για την αξιολόγηση και την αναγνώριση των πτυχίων και διπλωμάτων που έχουν εκδοθεί από άλλες χώρες.

Εξάλλου, τα κέντρα NARIC παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την αναγνώριση των τίτλων των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ιταλίας από μέρους των άλλων κρατών μελών.

ΤΕΛΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οι τελικοί τίτλοι σπουδών είναι οι ακόλουθοι:

- * πανεπιστημιακό δίπλωμα (diploma universitario),
- * πανεπιστημιακό πτυχίο (diploma di laurea),
- * δίπλωμα ειδίκευσης (diploma di specializzazione),
- * διδακτορικό ερευνητικό δίπλωμα (diploma di dottorato di ricerca).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Ο νόμος αριθ. 390 της 2ας Δεκεμβρίου 1991 “περί των κανόνων που διέπουν τα δικαιώματα πανεπιστημιακών σπουδών” θεσπίζει κανόνες, προς εφαρμογή των άρθρων 3 και 34 του Συντάγματος, “για την άρση των οικονομικών και κοινωνικών εμποδίων που περιορίζουν την πρόσβαση των πολιτών στην εκπαίδευση και, κυρίως, για να δίνεται η δυνατότητα στους ικανούς

και τους άξιους, έστω και αν στερούνται οικονομικών μέσων, να φθάνουν έως τα πλέον υψηλά επίπεδα σπουδών”. Το κράτος είναι υπεύθυνο για τον προσανατολισμό, το συντονισμό και τον προγραμματισμό των παρεμβάσεων στα θέματα που αφορούν το δικαίωμα για πανεπιστημιακές σπουδές.

Οι περιφέρειες πραγματοποιούν τις παρεμβάσεις που χρειάζονται για την άρση των οικονομικών και κοινωνικών εμποδίων, με στόχο την έμπρακτη υλοποίηση του δικαιώματος για πανεπιστημιακές σπουδές. Οι περιφέρειες καθορίζουν το ποσοστό των κεφαλαίων που προορίζονται για παρεμβάσεις για την υλοποίηση του δικαιώματος πανεπιστημιακών σπουδών. Το ποσό αυτό διατίθεται ετησίως για τη χορήγηση υποτροφιών σε φοιτητές εγγεγραμμένους σε κύκλους σπουδών επιπέδου διπλώματος (diploma) και πτυχίου (laurea) με βάση τις προϋποθέσεις που καθορίζονται κάθε τρία χρόνια με διάταγμα του προέδρου του υπουργικού συμβουλίου. Παράλληλα με τα οικονομικά μέσα που διαθέτουν οι περιφέρειες, ο υπουργός προβλέπει, με το “Ταμείο ολοκληρωμένης παρέμβασης”, τη χορήγηση χρηματοδοτήσεων για την αύξηση του αριθμού των φοιτητικών υποτροφιών.

Δίδακτρα: Τα δίδακτρα καταβάλλονται με την εγγραφή και μπορούν να πληρωθούν με δόσεις ή εφάπαξ. Η πληρωμή γίνεται μέσω ειδικών εντύπων ταχυδρομικού λογαριασμού, τα οποία μπορείτε να ζητήσετε από τη γραμματεία της σχολής.

- Απαιτήσεις εισαγωγής στο πανεπιστήμιο:

Η βασική απαίτηση εισαγωγής στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για όλους τους υποψηφίους είναι να κατέχουν απολυτήριο ανώτερου δευτεροβάθμιου σχολείου ισοδύναμο με το “diploma de maturita”. Οι ξένοι φοιτητές πρέπει να γνωρίζουν άπταιστα ιταλικά και η εξέταση στη γλώσσα είναι υποχρεωτική.

- Συγκρισιμότητα πτυχίων:

Άμεση σύγκριση μεταξύ οποιωνδήποτε πτυχίων και αυτών που αναγνωρίζονται στην Ιταλία μπορεί να γίνει από το ιταλικό σκέλος του “Εθνικού κέντρου πληροφόρησης για την ακαδημαϊκή αναγνώριση” (NARIC). Απευθυνθείτε γραπτά στο ιταλικό γραφείο του NARIC, CIMEA (Centro d’Informazione sulla Mobilità e le Equivalenze Accademiche), στη Ρώμη.

Το CIMEA δεν έχει δικαίωμα να αναγνωρίζει και να επικυρώνει πτυχία. παρέχει απλώς πληροφορίες για τη συγκρισιμότητα των πτυχίων. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν ακόμη να διαβιβάσουν την αίτησή τους στα ιταλικά προξενεία ή πρεσβείες της χώρας καταγωγής τους. Αυτά θα διαβιβάσουν άμεσα την αίτηση στο πανεπιστήμιο στο οποίο ζητείται εισαγωγή ή από το οποίο ζητείται ακαδημαϊκή αναγνώριση του πτυχίου.

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/uk/10794.htm>

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη Βόρεια Ιρλανδία είναι ίδια με εκείνη της Αγγλίας και της Ουαλίας. Συνεπώς αναφέρονται μόνο οι σημαντικές ιδιομορφίες της Βόρειας Ιρλανδίας.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Από το 1992, σχεδόν όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο Ηνωμένο Βασίλειο ανήκουν σε μία και μόνο κατηγορία. Ωστόσο, λόγω της διαφορετικής ιστορίας τους και των άλλοτε διαφορετικών μεθόδων χρηματοδότησης, εξακολουθούν να υπάρχουν διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των ιδρυμάτων που είναι κοινώς γνωστά ως “παλαιά” πανεπιστήμια και τα πρώην “polytechnics” και “colleges” που είναι γνωστά ως “νέα” πανεπιστήμια. Κάθε πανεπιστήμιο είναι αυτόνομο και αποφασίζει ποια διπλώματα και άλλους τίτλους θα χορηγήσει, καθώς και τους σχετικούς όρους. Τα περισσότερα πανεπιστήμια παρέχουν τη δυνατότητα έρευνας, καθώς και ευρύ φάσμα μαθημάτων προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου. Κατά κανόνα, τα παλαιά πανεπιστήμια δεν παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση, ενώ πολλά από τα νέα πανεπιστήμια - ιδίως τα πρώην πολυτεχνεία παρέχουν περισσότερες δυνατότητες πρακτικών εφαρμογών.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Προϋποθέσεις εισαγωγής

Αγγλία, Ουαλία:

Τίτλοι σπουδών: κάθε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εφαρμόζει δική του πολιτική στο θέμα της αποδοχής. Γενικά, οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν επιτύχει και να έχουν λάβει βαθμούς ίσους ή μεγαλύτερους από C σε τρία τουλάχιστον μαθήματα των εξετάσεων GSCE και να έχουν επιτύχει σε δύο διαφορετικά μαθήματα στο General Certificate of Education A Level (ή τα αντίστοιχα AS) ή να έχουν λάβει GNVQ ανώτερου επιπέδου. Στην πράξη, λόγω του συναγωνισμού για τις θέσεις, τα περισσότερα πανεπιστήμια απαιτούν βαθμολογία σαφώς μεγαλύτερη από την ελάχιστη απαιτούμενη. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιθυμούν να παρακολουθήσουν πλήρες πρόγραμμα σπουδών πρέπει να αποδείξουν ότι το επίπεδο εκπαίδευσής

τους τους επιτρέπει να παρακολουθήσουν πρόγραμμα που οδηγεί σε πτυχίο (degree) και ότι ομιλούν και κατανοούν την αγγλική. Ωστόσο, τα προσόντα αυτά δεν τους παρέχουν αυτόματα το δικαίωμα εγγραφής σε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Υπάρχει συναγωνισμός για την εγγραφή και την τελική απόφαση λαμβάνει το σχετικό ίδρυμα.

Από τους υποψηφίους για την τριτοβάθμια εκπαίδευση απαιτείται κατά κανόνα να έχουν λάβει βαθμούς ίσους ή μεγαλύτερους από C σε τρία τουλάχιστον μαθήματα των εξετάσεων GSCE και να έχουν επιτύχει σε δύο διαφορετικά μαθήματα του General Certificate of Education A Level (GCE A-level) ή να έχουν λάβει ισοδύναμο πιστοποιητικό (συμπεριλαμβανομένου του Highers στη Σκωτία). Όλα τα ιδρύματα θεωρούν σήμερα ότι δύο μαθήματα του GCE-AS και δύο μαθήματα επιπέδου A ισοδυναμούν με τρία μαθήματα επιπέδου A. Ορισμένα ιδρύματα δέχονται υποψηφίους με τέσσερα μαθήματα AS, χωρίς να απαιτούν μαθήματα επιπέδου A. Στην πράξη, εξαιτίας του συναγωνισμού για τις θέσεις, τα περισσότερα ιδρύματα απαιτούν πολύ υψηλότερα επίπεδα από τα ελάχιστα. Εναλλακτικά προσόντα, συμπεριλαμβανομένων των προσόντων στην επαγγελματική εκπαίδευση, γίνονται ολοένα και πιο αποδεκτά. Εκτός από αυτές τις απαιτήσεις, τα ιδρύματα ορίζουν τους δικούς όρους εισαγωγής, και μάλιστα διαφορετικούς ανάλογα με το μάθημα που θέλει να παρακολουθήσει ο σπουδαστής. Ορισμένα μαθήματα απαιτούν από το σπουδαστή να έχει προηγουμένως παρακολουθήσει ορισμένα συγκεκριμένα μαθήματα.

Όσον αφορά την κατάρτιση στην παιδαγωγική, τα ιδρύματα μπορούν να μη δεχθούν έναν υποψήφιο που δεν έχει επιτύχει τον καθιερωμένο απαιτούμενο βαθμό C στο GSCE για τα αγγλικά, τα μαθηματικά και ένα μάθημα θετικών επιστημών.

Από τους σπουδαστές αναμένεται να μπορούν να παρακολουθήσουν τις παραδόσεις στα αγγλικά και στις εργασίες τους και στις εξετάσεις να χρησιμοποιούν σωστά αγγλικά. Το Πανεπιστήμιο της Ουαλίας (University of Wales) και ορισμένα άλλα ιδρύματα στην Ουαλία προβλέπουν την παρακολούθηση από το σπουδαστή ορισμένων μαθημάτων στην ουαλική γλώσσα και απαιτούν να χρησιμοποιείται η γλώσσα αυτή στις εργασίες και στις εξετάσεις.

Τα περισσότερα ιδρύματα δέχονται επίσης αιτήσεις από υποψηφίους άνω των 21 ετών και συχνά εφαρμόζουν πιο χαλαρές προϋποθέσεις εισαγωγής εάν ο υποψήφιος αποδείξει ότι τον απαιτούμενο ζήλο και καταλληλότητα για τον τομέα σπουδών. Ολοένα και περισσότερα πανεπιστήμια παρέχουν μαθήματα βάσει ενοτήτων ή με μερικό ωράριο, και πολλά επίσης αναγνωρίζουν ακαδημαϊκές μονάδες βάσει προηγούμενων σπου-

δών ή και γνώσεων που έχουν αποκτηθεί άτυπα μέσω της εργασίας ή άλλων εμπειριών (Accreditation of Prior Learning - APL ή Accreditation of Prior Experiential Learning - APEL). Τα προπαρασκευαστικά μαθήματα μπορούν επίσης να εξασφαλίσουν την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα μαθήματα αυτά παρέχονται από κολέγια που αποσκοπούν στο να προετοιμάσουν σπουδαστές χωρίς ακαδημαϊκά προσόντα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα μαθήματα απευθύνονται κυρίως στους σπουδαστές άνω των 21 ετών και σχεδιάζονται και παραδίδονται έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

Εισαγωγή: η αίτηση εισαγωγής στα περισσότερα από τα πλήρη πτυχιακά προγράμματα υποβάλλεται μέσω του Universities and Colleges Admissions Service (Υπηρεσία εισαγωγής στην ανώτατη εκπαίδευση) που λειτουργεί ως γραφείο διαλογής. Εάν ένας φοιτητής δεν γίνει δεκτός σε κάποιο ίδρυμα στον πρώτο γύρο, αυτόματα μπαίνει στο δεύτερο γύρο. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να ακολουθήσουν επίσης την ίδια διαδικασία, αλλά πρέπει και να αποδείξουν ότι μπορούν να καταβάλουν τα διδάκτρα (βλ. κατωτέρω). Συνήθως πραγματοποιούνται προσωπικές συνεντεύξεις εισαγωγής.

Numerus Clausus: δεν υπάρχει επίσημη πολιτική για το numerus clausus. Κάθε πανεπιστήμιο αποφασίζει σχετικά με τον αριθμό φοιτητών που θα δεχθεί σε κάθε τμήμα, με εξαίρεση τις σχολές ιατρικής, οδοντιατρικής και παιδαγωγικής κατάρτισης, για τις οποίες η κυβέρνηση καθορίζει τον αριθμό.

Γλώσσες: το Ηνωμένο Βασίλειο δεν επιβάλλει καμία υποχρέωση όσον αφορά την επίσημη γλώσσα σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα συνήθως ζητούν από τους φοιτητές να δώσουν εξετάσεις ή να αποδείξουν τις γλωσσικές τους γνώσεις με άλλο τρόπο.

Σκωτία: η εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση προϋποθέτει συνήθως επιτυχία σε ορισμένα μαθήματα στις εξετάσεις του Standard Grade ή του Higher Grade που διοργανώνει το Scottish Examination Board για την απονομή ενός Scottish Certificate of Education. Οι αιτήσεις που υποβάλλουν οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξετάζονται ξεχωριστά προκειμένου να διαπιστωθεί η εγκυρότητα των τίτλων σπουδών τους.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Αγγλία, Ουαλία: σε όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα καταβάλλονται διδάκτρα, τα οποία διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα μειωμένα διδάκτρα (home fees) και τα πλήρη διδάκτρα για τους ξένους φοιτητές (full cost overseas fees). Οι πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί

να καταβάλλουν μειωμένα διδάκτρα, ενώ οι υπόλοιποι ξένοι φοιτητές γενικά καταβάλλουν τα διδάκτρα που ισχύουν για τους ξένους. Τα διδάκτρα των φοιτητών της Αγγλίας και της Ουαλίας καθώς και άλλων πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για επιλέξιμα μαθήματα καταβάλλονται σήμερα από τα LEA (τοπικές εκπαιδευτικές αρχές). Ωστόσο, για να μπορούν τα διδάκτρα να καταβληθούν από το σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να πληρούν τα ίδια κριτήρια επιλογής με εκείνα που πρέπει να πληρούν οι Βρετανοί φοιτητές. Οι όροι αυτοί είναι: να έχουν την ιθαγένεια, ή να έχουν γονέα με την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να έχουν συνήθη τόπο διαμονής στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ο οποίος περιλαμβάνει τα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία) τα τελευταία τρία έτη πριν από την έναρξη των σπουδών, να μην έχουν λάβει οποιαδήποτε οικονομική βοήθεια από το υπουργείο παιδείας της Σκωτίας ή της Βόρειας Ιρλανδίας, να μην έχουν ήδη παρακολουθήσει μαθήματα ανωτάτης εκπαίδευσης με κρατική οικονομική βοήθεια, και να μην έχουν εγγραφεί σε πρόγραμμα μαθημάτων για το οποίο προβλέπονται τέτοιου είδους ενισχύσεις.

Βόρεια Ιρλανδία: τα Education and Library Boards (εκπαιδευτικά συμβούλια και συμβούλια βιβλιοθηκών) έχουν την ίδια αρμοδιότητα με τα LEA.

Σκωτία: τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα χρεώνουν διδάκτρα τα οποία καταβάλλονται από τους οργανισμούς αυτοδιοίκησης.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή

Δεν υπάρχουν ειδικές συμφωνίες μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και άλλων κρατών μελών, αλλά το Ηνωμένο Βασίλειο κανονικά αναγνωρίζει τους τίτλους σπουδών για την εισαγωγή σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Ισοτιμία των Διπλωμάτων που οδηγούν στην εισαγωγή σε πανεπιστήμια. Η αναγνώριση και ισοτιμία αποτελούν θέματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα των ιδρυμάτων, τα οποία κανονικά έχουν ένα μακρύ κατάλογο ισοτιμιών που εφαρμόζονται στους υποψηφίους για την εισαγωγή. Λόγω των διαφορών μεταξύ του εκπαιδευτικού συστήματος του Ηνωμένου Βασιλείου και των συστημάτων των άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα προβλήματα αναγνώρισης είναι μερικές φορές πολύπλοκα.

Αναγνώριση των πτυχίων. Πληροφορίες για την αναγνώριση από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πτυχίων των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Αγγλίας και της Σκωτίας μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (κέντρα πληροφόρησης

για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο). Το NARIC δεν ασχολείται άμεσα με άτομα. Απευθυνθείτε στο τοπικό κέντρο θέσεων εργασίας ή διαβιβάστε τις ερωτήσεις σας μαζί με αντίγραφα πτυχίων και τις μεταφράσεις τους στα αγγλικά στο NARIC, στο "British Council" του Λονδίνου.

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Αγγλία, Ουαλία: τα προπτυχιακά μαθήματα οδηγούν σε τίτλο σπουδών που ονομάζεται Bachelor και διακρίνεται σε Bachelor of Arts (BA) και Bachelor of Sciences (BSc). Οι σπουδές διαρκούν γενικά τρία έτη, αλλά σε ορισμένους τομείς μπορεί να διαρκέσουν περισσότερο.

* Τα μεταπτυχιακά διπλώματα (Higher degrees) λαμβάνονται μετά από επιτυχή παρακολούθηση των μαθημάτων ή προσωπική έρευνα ή συνδυασμό των δύο. Η απονομή τους πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα:

* Τα Master's Degrees συνήθως απαιτούν τουλάχιστον ένα έτος πλήρων σπουδών (συνήθως δύο έτη).

* Τα διδακτορικά απονέμονται μετά από την υποβολή διατριβής (thesis)

Σκωτία: τα πτυχία (degrees) απονέμονται μετά την επιτυχή ολοκλήρωση Ζετών πλήρων σπουδών (Ordinary Degree) ή 4ετών σπουδών, οι οποίες γενικά είναι πιο ειδικευμένες και απαιτητικές (Honours Degree). Το πρώτο πανεπιστημιακό δίπλωμα της Σκωτίας στους τομείς των ελευθερίων τεχνών, των ανθρωπιστικών σπουδών και των γλωσσών είναι γνωστό ως Master of Arts (MA), αντίστοιχο προς το Bachelor's degree της Αγγλίας. Ολοένα και περισσότερα ιδρύματα απονέμουν διπλώματα Bachelor, όπως π.χ. στη μηχανολογία (engineering) και στα παιδαγωγικά. Τα μεταπτυχιακά μαθήματα λήγουν με μεταπτυχιακά διπλώματα μετά από ένα έτος ή με Masters degree μετά από ένα ή δύο έτη μαθημάτων. Τα διπλώματα έρευνας (MPhil, PhD) απονέμονται σχεδόν σε όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία: Η οικονομική υποστήριξη των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται υπό επανεξέταση. Οι παρακάτω παράγραφοι περιγράφουν την κατάσταση που επικρατεί σήμερα.

Υποτροφίες: Εκτός από τα δίδακτρα (βλ. ανωτέρω) οι υποτροφίες που καταβάλλονται αυτοδικαίως στους φοιτητές (mandatory awards) περιλαμβάνουν και υποτροφία επιβίωσης. Σκοπός αυτής της υποτροφίας είναι να συμβάλλει στα έξοδα επιβίωσης του φοιτητή. Οι υποτροφίες αυτές εξετάζονται από τα LEA (Education and Library Boards στη Β.Ι.) σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, ενώ οι γονείς ή σύντροφοι συνεισφέρουν στις περισσότερες περιπτώσεις. Τα τελευταία έτη το ποσό τους έχει μειωθεί, διότι το ποσό που διατίθεται υπό μορφή φοιτη-

τικών δανείων (βλ. κατωτέρω) έχει αυξηθεί σταδιακά. Ανάλογα με την περίπτωση χορηγείται υποτροφία (discretionary awards) εάν ο φοιτητής δεν δικαιούται αυτοδικαίως υποτροφίας (mandatory award) ή εάν τα μαθήματα που παρακολουθεί δεν προβλέπουν τέτοιου είδους υποτροφία.

Σκωτία: Υποτροφίες: Ο οργανισμός Student Awards Agency for Scotland προβλέπει ενίσχυση για τους φοιτητές που παρακολουθούν πλήρες πρόγραμμα ανώτατης εκπαίδευσης παρόμοια γενικά με εκείνη που προβλέπουν οι εκπαιδευτικές αρχές στο υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά περίπτωση υποτροφίες (discretionary awards) μπορούν επίσης να χορηγηθούν από τις περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές για τους φοιτητές που παρακολουθούν άλλα μαθήματα με πλήρες ή μερικό πρόγραμμα.

Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία, Σκωτία: Επιλεξιμότητα για mandatory award: οι φοιτητές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να τύχουν οικονομικής ενίσχυσης εάν πληρούν ορισμένα κριτήρια επιλεξιμότητας. Ο πρώτος όρος είναι να έχουν διαμείνει επί τρία έτη στο Ηνωμένο Βασίλειο, ούτως ώστε να έχουν δικαίωμα για την καταβολή των διδάκτρων για εγκεκριμένα μαθήματα.

Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία, Σκωτία: Φοιτητικά δάνεια: Σκοπός των φοιτητικών δανείων είναι να συμπληρώνουν τις υποτροφίες σπουδών. Για να λάβουν οι φοιτητές φοιτητικό δάνειο πρέπει να παρακολουθούν μαθήματα που παρέχουν δικαίωμα υποτροφίας και να πληρούν οι ίδιοι τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Γενικά, οι φοιτητές πρέπει να πληρούν τους όρους διαμονής, να παρακολουθούν πλήρες πρόγραμμα μαθημάτων της ανώτατης εκπαίδευσης σε προπτυχιακό επίπεδο ή αντίστοιχο σε ίδρυμα που χρηματοδοτείται από το δημόσιο στο Η.Β. και να είναι ηλικίας κάτω των 50 ετών κατά την έναρξη των μαθημάτων. Οι φοιτητές που πληρούν αυτά τα κριτήρια επιλογής οι οποίοι παρακολουθούν μαθήματα για το Postgraduate Certificate in Education (PGCE) μπορούν επίσης να υποβάλουν αίτηση.

Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία, Σκωτία: Ποσά εισόδου (Access Funds): Τα ποσά αυτά χορηγούνται από την κεντρική κυβέρνηση, αλλά η διαχείρισή τους γίνεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της μη υποχρεωτικής και ανώτατης εκπαίδευσης. Τα ποσά αυτά χορηγούνται στις περιπτώσεις στις οποίες η πρόσβαση στην εκπαίδευση μπορεί να εμποδιστεί για οικονομικούς λόγους, ή εφόσον οι φοιτητές, για οποιοδήποτε λόγο, αντιμετωπίζουν πραγματικές οικονομικές δυσχέρειες. Οι υπήκοοι του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου που εργάζονται στο Η.Β., οι σύζυγοί τους και τα τέκνα τους, που δεν πληρούν τον όρο της συνήθους τριετούς διαμονής, μπορούν να λάβουν αυτά τα ποσά (Access Funds), εφόσον πληρούν ορισμένους όρους.

ΑΥΣΤΡΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/at/10794.htm>

ΔΙΑΦΘΩΡΩΣΗ

Πανεπιστήμια

Στα πανεπιστήμια διδάσκονται οι παραδοσιακές επιστήμες όπως η ιατρική, τα νομικά, οι κοινωνικές και οικονομικές επιστήμες όπως και η θεολογία και η φιλοσοφία η οποία από το 1975 χωρίστηκε σε μια θετική και μια θεωρητική σχολή.

Τεχνικά πανεπιστήμια

Οι επιστήμες για τους μηχανικούς διδάσκονται στα τεχνικά πανεπιστήμια και τις τεχνικές σχολές.

Σ' αυτές τις σχολές, παράλληλα προς την θετική εκπαίδευση, που ομοιάζει με αυτή του παραδοσιακού πανεπιστημίου, αλλά περιέχει περισσότερες τεχνικές εφαρμογές, προσφέρονται ως κέντρα βάθους κυρίως η ηλεκτρολογία, η μηχανολογία, οι επιστήμες πολιτικού μηχανικού και η αρχιτεκτονική. Ειδικές σχολές περιλαμβάνουν το πανεπιστήμιο για εδαφοκαλλιέργεια της Βιέννης και η σχολή μεταλλειολόγων του Πανεπιστημίου της Leoben.

Ανώτατες θεολογικές σχολές

Αυτές αντιστοιχούν στις καθολικές θεολογικές σχολές των πανεπιστημίων, αλλά φορέας τους είναι η εκκλησία.

Ανώτατες σχολές καλών τεχνών

Κοινό χαρακτηριστικό των ανώτατων σχολών καλών τεχνών είναι η υποβολή σε ειδικές εισαγωγικές εξετάσεις. Υπάρχουν δύο τύποι τέτοιων ανώτατων σχολών: οι σχολές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και οι σχολές μουσικών και θεατρικών τεχνών.

Ανώτατες σχολές ειδίκευσης

Πρόκειται για σχολές 3-4ετούς φοίτησης, μετά την μέση εκπαίδευση, με επιστημονικοεπαγγελματικό χαρακτήρα που είναι αναγνωρισμένες από το κράτος ως σπουδές ανώτατης ειδίκευσης.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

* Τίτλοι σπουδών: Μοναδική προϋπόθεση για την εισαγωγή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι το απολυτήριο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι κάτοχοι απολυτηρίου μπορούν να εγγραφούν σε ένα ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

της επιλογής τους. Οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να διαθέτουν ένα ισοδύναμο απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

* Εισαγωγή: Για ορισμένους κύκλους σπουδών, και σε περίπτωση που στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η διδασκαλία ορισμένων συναφών με τις εν λόγω σπουδές μαθημάτων ήταν ανεπαρκής ή ανύπαρκτη, πρέπει οι υποψήφιοι να δώσουν συμπληρωματικές εξετάσεις. Καθοριστικό ρόλο γι αυτό παίζουν οι εκάστοτε διατάξεις του κράτους στο οποίο εκδίδεται το απολυτήριο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για την εισαγωγή σε πανεπιστήμια καλλιτεχνικών κατευθύνσεων, οι υποψήφιοι πρέπει επίσης να διαθέτουν καλλιτεχνικό ταλέντο, πρακτικές εμπειρίες ή τις απαραίτητες σωματικές ικανότητες.

* Numerus Clausus: Γενικά δεν υπάρχει περιορισμός στον αριθμό των εισακτέων. Παρ' όλα αυτά, σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να περιοριστεί ο αριθμός των φοιτητών λόγω περιορισμένης δυναμικότητας των πανεπιστημίων.

* Γλώσσες: Οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να αποδείξουν ότι διαθέτουν επαρκή γνώση των γερμανικών.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Οι αυστριακοί φοιτητές καθώς και φοιτητές από τα κράτη του ΕΟΧ δεν χρειάζεται να καταβάλουν διδάκτρα.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

* Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:

Εφαρμόζεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ισοτιμία των Διπλωμάτων.

* Αναγνώριση των πτυχίων: Πληροφορίες σχετικά με την αναγνώριση από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ των πτυχίων που έχουν αποκτηθεί στην Αυστρία διατίθενται από τα κέντρα NARIC (κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Με την ολοκλήρωση των σπουδών και την απόκτηση διπλώματος απονέμεται ο τίτλος "Magister".

Για την απονομή ενός ακαδημαϊκού τίτλου (Sp-
onsion) ή ενός διδακτορικού τίτλου (Promotion)
το πανεπιστήμιο εκδίδει ένα πιστοποιητικό στο
οποίο αναφέρονται το είδος των σπουδών και το
αντίστοιχο δίπλωμα. Φοιτητές που έχουν ολο-
κληρώσει τις σπουδές τους μπορούν να ζητή-
σουν την έκδοση ενός πτυχίου (Absolutorium).
Η απόκτηση ενός ακαδημαϊκού τίτλου δεν αντι-
στοιχεί κατ' ανάγκη σε δικαίωμα άσκησης επαγ-
γέλματος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

* **Επιδοτήσεις σπουδών:** Ο δημόσιος τομέας
και, εν μέρει, ο ιδιωτικός τομέας παρέχουν στους
φοιτητές μια άμεση ή έμμεση ενίσχυση υπό διά-
φορες μορφές. Η έμμεση ενίσχυση χορηγείται
ανεξάρτητα από την ανάγκη που έχει ο φοιτη-
τής και αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος των κρα-
τικών επιδοτήσεων. Στις έμμεσες ενισχύσεις συ-
γκαταλέγονται οικογενειακά επιδόματα (δίδε-
ται στους γονείς) και ασφαλιστικές και φορο-
λογικές απαλλαγές για παιδιά που φοιτούν σε
πανεπιστήμιο. Οι άμεσες ενισχύσεις αποτελούν
ένα μικρό μόνο μέρος των κρατικών παροχών.
Η χορήγηση των ενισχύσεων αυτών προϋποθέ-
τει την ύπαρξη ανάγκης και έχει τη μορφή συμ-
βολής στις δαπάνες των γονέων για τις σπουδές
των παιδιών τους.

* **Επιλεξιμότητα:** Οι σπουδαστές που αιτού-
νται επιδότηση σπουδών ελέγχονται όσον αφο-
ρά την οικονομική τους κατάσταση και τις επι-
δόσεις τους. Το εκάστοτε χορηγούμενο ποσόν
εξαρτάται από τις οικονομικές δυνατότητες των
γονέων και την οικογενειακή κατάσταση. Ένα
σημαντικό κριτήριο αποτελεί το κατά πόσον οι
σπουδαστές μπορούν να διαμένουν με τους γο-
νείς τους ή αν πρέπει να διαμένουν στον τόπο
που σπουδάζουν. Έγγαμοι σπουδαστές δικαιού-
νται υψηλότερο επίδομα. Πολίτες της ΕΕ μπο-
ρούν να λαμβάνουν παρόμοια ενίσχυση βάσει
των κοινοτικών κανόνων που αναφέρονται στο
τμήμα I.1 του παρόντος εγγράφου.

* **Δυνατότητα μεταβίβασης:** Εκτός από τις
επιδοτήσεις σπουδών, οι σπουδαστές δικαιου-
νται και μια υποτροφία εκπατρισμού για δύο
εξάμηνα. Αυτός ο χρόνος σπουδών πρέπει να
συνυπολογίζεται και μπορεί να εκτελεστεί μετά
την πρώτη διπλωματική εξέταση. Το επίδομα
που χορηγείται για σπουδές στο εσωτερικό συ-
νεχίζει να καταβάλλεται και για σπουδές στο
εξωτερικό.

ΔΑΝΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/dk/10794.htm>

ΔΙΑΦΘΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διακρίνονται
σε πανεπιστήμια, πανεπιστημιακά κέντρα, άλλα ιδρύμα-
τα ανώτατης εκπαίδευσης και ιδρύματα μη ακαδημαϊκής
ανώτερης εκπαίδευσης στο πεδίο της επαγγελματικής
(τεχνικής και εμπορικής) εκπαίδευσης.

Οι πανεπιστημιακές σπουδές παρέχουν κανονική, μα-
κροπρόθεσμη και μεταπτυχιακή εκπαίδευση σε παραδο-
σιακά πανεπιστημιακά θέματα. Η Δανία υιοθέτησε πρό-
σφατα μια αγγλοαμερικανική δομή με την εισαγωγή των
διπλωμάτων Bachelor και Ph.D. Οι συνήθεις πανεπιστη-
μιακές σπουδές σήμερα συνίστανται σε σπουδές που κα-
ταλήγουν στο Bachelor's degree και ακολουθούνται από
διετή φοίτηση που καταλήγει στο Candidatus degree (επί-
πεδο Master). Τρία έτη επιβλεπόμενων μεταπτυχιακών
σπουδών μετά το Master καταλήγουν στο Ph.D.

Τα άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στον πα-
νεπιστημιακό τομέα παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτι-
ση σε τομείς όπως η μηχανική, η κτηνιατρική, η ιατρική,
η φαρμακευτική, η αρχιτεκτονική, η μουσική, οι καλές τέ-
χνες και οι εμπορικές σπουδές.

Τα ιδρύματα μη ακαδημαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευ-
σης παρέχουν σύντομους και μεσαίως διάρκειας κύκλους
σπουδών, ιδιαίτερα στους τομείς των εμπορικών και τε-
χνικών σπουδών, της εκπαίδευσης, της κοινωνικής εργα-
σίας και της υγείας. Ειδικά κολλέγια καταρτίζουν δασκά-
λους για το Folkeskole. Υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθ-
μός πανεπιστημιακών κύκλων σπουδών που διδάσκονται
σε γλώσσα άλλη από τα δανικά (κυρίως στα αγγλικά).

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

* **Τίτλοι σπουδών:** Για την εισαγωγή στα ιδρύματα
τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απαιτούνται τίτλοι ανώτερης
δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι τίτλοι αυτοί είναι: το πι-
στοποιητικό απολυτήριων εξετάσεων ανώτερου δευτερο-
βάθμιου σχολείου (Studentereksamen), το πιστοποιητικό
ανώτερων προπαρασκευαστικών εξετάσεων (Højere For-
beredelseseksamen), το πιστοποιητικό ανώτερων εμπο-
ρικών εξετάσεων (Højere Handelseksamen) και το πιστο-
ποιητικό ανώτερων τεχνικών εξετάσεων (Højere Tekni-
sk Eksamen). Για τα μη ακαδημαϊκά ιδρύματα είναι δυνα-

τόν, εντούτοις, να γίνουν δεκτοί σπουδαστές που δεν διαθέτουν αυτούς τους τίτλους εναλλακτικές απαιτήσεις μπορεί να είναι η παρακολούθηση των 9-10 ετών στο σχολείο, η εμπειρία σε εργασία ή μια εξέταση εισαγωγής.

Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να διαθέτουν απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναγνωρισμένο ως ισοδύναμο του δανικού.

* **Εισαγωγή:** Το σύστημα εισαγωγής για όλες τις σχολές με *numerus clausus* λειτουργεί βάσει του λεγόμενου συστήματος δύο ποσοστώσεων (*Two Quota System*), πράγμα το οποίο σημαίνει ότι υπάρχουν δύο ομάδες εισαγωγής με διαφορετικά κριτήρια και μεθόδους επιλογής. Η πρώτη ομάδα εισαγωγής επιλέγει σπουδαστές που έχουν επιτύχει υψηλό μέσο όρο στις απολυτήριες εξετάσεις. Η δεύτερη ομάδα εισαγωγής επιλέγει εκείνους τους σπουδαστές που έχουν χαμηλό μέσο όρο στις απολυτήριες εξετάσεις ή διαθέτουν εναλλακτικούς τίτλους ή ισοδύναμο αλλοδαπό τίτλο δευτεροβάθμιων σπουδών. Οι πολίτες της ΕΕ επιλέγονται στα πλαίσια της δεύτερης ομάδας. Κρίνονται βάσει του βαθμού τους, εφόσον το απολυτήριό τους δευτεροβάθμιου σχολείου αναγνωρισθεί ως ισοδύναμο προς το δανικό. Αν στη χώρα καταγωγής τους απαιτείται μια επιπλέον εισαγωγική εξέταση ή προπαρασκευαστική εξέταση, οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν περάσει και αυτήν.

* **Numerus Clausus:** Προβλέπεται *numerus clausus* για όλες σχεδόν τις πανεπιστημιακές καθώς και μη πανεπιστημιακές σχολές.

* **Γλώσσες:** Τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης καθορίζουν τις δικές τους γλωσσικές απαιτήσεις. Οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να έχουν καλή γνώση τόσο των δανικών όσο και των αγγλικών. Πρέπει να περάσουν το διαγώνισμα γλώσσας “Danish Test II”, το οποίο λαμβάνει χώρα σε εθνικά γλωσσικά κέντρα.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Στη Δανία δεν προβλέπονται δίδακτρα για την ανώτατη εκπαίδευση, ούτε και για τους πολίτες της ΕΕ.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

* Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:

Η Δανία αναγνωρίζει τους τίτλους σπουδών για την εισαγωγή όλων των ευρωπαϊκών χωρών σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του 1953 για την ισοτιμία των διπλωμάτων που οδηγούν στην εισαγωγή σε πανεπιστήμια αναγνωρίζει επίσης το ευρωπαϊκό και διεθνές *Baccalaureat*. Για ορισμένους τίτλους, εντούτοις, οι πολίτες της ΕΕ απαιτείται να περά-

σουν επιπλέον διαγωνίσματα (π.χ. για την ιατρική, τις επιστήμες, τη θεολογία και τη νομική). Η αναγνώριση είναι αρμοδιότητα των επιμέρους ιδρυμάτων.

* Αναγνώριση των τελικών τίτλων:

Πληροφορίες για την αναγνώριση από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των τίτλων ανώτατων σπουδών που έχουν αποκτηθεί βάσει του δανικού συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σε πανεπιστημιακό επίπεδο, παρέχονται οι ακόλουθοι τίτλοι σπουδών:

* *Bachelor's degree* σε όλους τους κύριους τομείς σπουδών ύστερα από τριετή φοίτηση (BA)

* *Master's degree* ύστερα από δύο περαιτέρω έτη σπουδών (νομική, επιστήμες, θεολογία, ιατρική κ.λπ.).

Στις ανθρωπιστικές επιστήμες, προβλέπονται επίσης τετραετείς σπουδές και ειδικές εξαετείς σπουδές για *Master's degree*.

Οι μη ακαδημαϊκές σπουδές ανώτερης εκπαίδευσης καταλήγουν συνήθως σε δίπλωμα, όπως το ανώτερο τεχνικό ή εμπορικό δίπλωμα.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

* Υποτροφίες: Οι υποτροφίες σπουδαστών χορηγούνται μέσω ενός συστήματος δελτίου. Όλοι οι σπουδαστές που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση διαθέτουν 70 δελτία, ένα δελτίο ισοδυναμεί με ένα μήνα σπουδών. Οι σπουδαστές μπορούν να επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν το δελτίο σε ένα πρόγραμμα κύκλου μακράς διάρκειας ή σε διάφορα σύντομης διάρκειας προγράμματα. Όταν ένας σπουδαστής εγγράφεται σε ένα πρόγραμμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, λαμβάνει δελτία που αντιστοιχούν στον επίσημα καθορισμένο χρόνο σπουδών συν 12 μήνες (όμως δεν παρέχονται περισσότερα από 70 δελτία). Αυτή η διαίρεση σε μηνιαία δελτία παρέχει τη δυνατότητα στους σπουδαστές να αποφασίζουν οι ίδιοι ως προς το πότε θέλουν να χρησιμοποιήσουν τα δελτία.

* Επιλεξιμότητα: Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν καλύπτονται από τους κοινοτικούς κανόνες που εξηγούνται στο μέρος I.1 παραπάνω μπορούν να καλύπτονται από το κρατικό σύστημα εφόσον έχουν μόνιμη κατοικία στη Δανία επί 24 συνεχόμενων μηνών ή επί 12 μηνών εφόσον είναι παντρεμένοι με άτομο δανικής ιθαγένειας. Ορισμένα ιδρύματα παρέχουν υποτροφίες για αλλοδαπούς.

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/fi/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η Φινλανδία διαθέτει ένα από τα πυκνότερα δίκτυα φορέων ανώτερης/ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Όλα τα πανεπιστήμια και οι περισσότερες πολυτεχνικές σχολές συμμετέχουν στα διεθνή προγράμματα ανταλλαγών. Πολλά από αυτά εκτελούν τα μαθήματα στα αγγλικά.

Ο πανεπιστημιακός τομέας αποτελείται από 20 ιδρύματα, εκ των οποίων 10 διαθέτουν διάφορες σχολές (Yliopisto/Universitet) και 10 είναι εξειδικευμένα (Korkeakoulu/Høgskola), όπως οι σχολές οικονομικών σπουδών, διοίκησης επιχειρήσεων κ.τ.λ. Η διάρθρωση του πανεπιστημιακού πτυχίου αναθεωρήθηκε πρόσφατα, σε όλους σχεδόν τους τομείς, και πρόκειται να καλύψει όλα τα τμήματα μέχρι το φθινόπωρο του 1997. Σύμφωνα με το νέο σύστημα, εισάγεται μια κατώτερη βαθμίδα σπουδών (Bachelor) σε όλους σχεδόν τους τομείς.

Η μη πανεπιστημιακή τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται από το ammattikorkeakoulu, που λειτουργεί παράλληλα με τα πανεπιστήμια και παρέχει νέα είδη πτυχίων. Τα πτυχία αυτά έχουν αναγνωριστεί νομοθετικά ως πτυχία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά έχουν εντονότερο επαγγελματικό χαρακτήρα απ' ό,τι τα ακαδημαϊκά πτυχία.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Πανεπιστημιακά ιδρύματα: Κάθε φορέας είναι υπεύθυνος για την επιλογή των σπουδαστών του. Οι αιτήσεις πρέπει να αποστέλλονται απευθείας στον εν λόγω φορέα. Επίσης αυτά παρέχουν περαιτέρω πληροφορίες για τις πρακτικές διαδικασίες (επισκεφθείτε, π.χ. το πανεπιστήμιο "Joensuu University/Διεθνείς υποθέσεις).

Τίτλοι σπουδών: Οι μαθητές που επιτυγχάνουν στις γενικές εξετάσεις στη Φινλανδία έχουν δικαίωμα εισαγωγής στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από το 1991, το ίδιο δικαίωμα έχουν και οι μαθητές που διαθέτουν πτυχία κολεγίων και επαγγελματικής εκπαίδευσης που χορηγούνται από τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το διεθνές απολυτήριο (Baccalaureate) παρέχει, επί-

σης, το ίδιο δικαίωμα. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προέρχονται από άλλες χώρες μπορούν να εισαχθούν σε περίπτωση που το απολυτήριό τους ή άλλο σχετικό πιστοποιητικό παρέχει τη δυνατότητα εισαγωγής στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της αντίστοιχης χώρας.

Εισαγωγή: Τα πανεπιστήμια επιλέγουν τους φοιτητές τους σύμφωνα με τα δικά τους κριτήρια επιλογής. Οι εισαγωγικές εξετάσεις αποσκοπούν στην αξιολόγηση του ενδιαφέροντος που δείχνει ο υποψήφιος για τον συγκεκριμένο τομέα, καθώς και στην εκτίμηση της καταλληλότητάς του και των ικανοτήτων του. Οι υποψήφιοι κατατάσσονται σύμφωνα με τα εξής κριτήρια: βαθμοί του πιστοποιητικού επιτυχίας στις γενικές εξετάσεις και στο απολυτήριο του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και αποτελέσματα κατά τη δοκιμασία επιλογής (πρόκειται για το πιο συνηθισμένο σύστημα) αποτελέσματα της δοκιμασίας εισαγωγής και μόνο βαθμολογία του πιστοποιητικού γενικών εξετάσεων και απολυτήριο δεύτερης βαθμίδας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΜΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ:

Τίτλοι σπουδών: Οι μαθητές που έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορούν να ζητήσουν την εισαγωγή στο ammattikorkeakoulu, υπό τις εξής προϋποθέσεις: επαγγελματική εκπαίδευση (μόνο για τον ίδιο τομέα) γενικές εξετάσεις και απολυτήριο δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γενικού χαρακτήρα (για όλους τους τομείς ammattikorkeakoulu) ή αντίστοιχες σπουδές στην αλλοδαπή.

Δίδακτρα: Η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δωρεάν, μολονότι συζητείται, τα τελευταία έτη, το ενδεχόμενο καταβολής διδασκτρών. Καταβάλλεται υποχρεωτικά μόνο το (ονομαστικό) ετήσιο τέλος εγγραφής στη φοιτητική ένωση, με το οποίο παρέχεται σειρά δωρεάν υπηρεσιών. Οι φοιτητές αγοράζουν το εκπαιδευτικό υλικό, καταβάλλουν τις δαπάνες σίτισης και ταξιδιού, αλλά μπορούν να ζη-

τήσουν οικονομική βοήθεια από δημόσια ταμεία (βλ. παρακάτω).

Ακαδημαϊκή αναγνώριση: Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:

Η Φινλανδία αναγνωρίζει τους τίτλους σπουδών για την εισαγωγή που έχουν χορηγήσει άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής Γενικής Συμφωνίας και το Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο για την ισοτιμία των διπλωμάτων που επιτρέπουν την εισαγωγή σε πανεπιστήμια.

Αντιστοιχία πτυχίων: Η αντιστοιχία μεταξύ οποιουδήποτε αλλοδαπού πτυχίου και των αναγνωρισμένων στην Φινλανδία πραγματοποιείται μέσω του Υπουργείου Παιδείας. Αυτό παρέχει περαιτέρω πληροφορίες σε αρμόδιους φορείς για ορισμένους ειδικούς κλάδους, όπως επαγγέλματα υγειονομικής περίθαλψης και νομικών. Πληροφορίες και έντυπα διατίθενται επίσης και στα αγγλικά.

Πληροφορίες για την αναγνώριση, από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των πτυχίων που έχουν αποκτηθεί βάσει του φινλανδικού συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (εθνικά κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πανεπιστημιακά ιδρύματα:

Οι φοιτητές που ολοκλήρωσαν τις σπουδές που απαιτούνται για την απόκτηση πτυχίου μπορούν να υποβάλουν αίτηση για τη χορήγησή του. Πανεπιστημιακά πτυχία θεωρούνται τα εξής:

- κατώτερα ακαδημαϊκά πτυχία (επίπεδο Bachelor), που προϋποθέτουν τουλάχιστον τριετή πλήρη εκπαίδευση. Σύμφωνα με τη νέα δομή πτυχίων, που θα εφαρμοστεί πλήρως μέχρι το φθινόπωρο του 1997, η κατώτερη βαθμίδα αφορά όλα σχεδόν τα τμήματα.

- ανώτερα ακαδημαϊκά πτυχία (επίπεδο Masters) που διαρκούν πέντε έτη ή, επίσης, δύο έτη μετά την απόκτηση του κατώτερου ακαδημαϊκού πτυχίου.

- διδακτορικό δίπλωμα που προϋποθέτει τέσσερα έτη πλήρων σπουδών μετά το ανώτερο ακαδημαϊκό πτυχίο.

Μη πανεπιστημιακά ιδρύματα:

Τα διπλώματα χορηγούνται από το ίδρυμα amattikorkeakoulu μετά τη συμπλήρωση του συνόλου των σπουδών που απαιτούνται για την απόκτηση πτυχίου. Ο τύπος του πιστοποιητικού που χορηγείται καθορίζεται ξεχωριστά από κάθε ίδρυμα.

Οικονομική συνδρομή

Η οικονομική βοήθεια από το φινλανδικό κράτος διακρίνεται σε επιχορηγήσεις για τους φοιτητές, στεγαστικά επιδόματα και εγγυήσεις φοιτητικών δανείων. Οι επιχορηγήσεις και τα στεγαστικά επιδόματα καταβάλλονται στους φοιτητές ως αντιστάθμιση των δαπανών διαβίωσης και δεν απαιτείται να επιστραφούν. Τα φοιτητικά δάνεια χορηγούνται από τράπεζες με την εγγύηση του κράτους_ μετά την ολοκλήρωση των σπουδών πρέπει να εξοφληθούν κατά τη διάρκεια περιόδου διάρκειας διπλάσιας από τη διάρκεια των σπουδών. Με την άροδο του χρόνου, παρατηρείται ότι το ποσοστό των επιχορηγήσεων και των στεγαστικών επιδομάτων αυξάνεται σε σχέση με τα δάνεια που πρέπει να επιστραφούν.

Η οικονομική βοήθεια χορηγείται για ένα ακαδημαϊκό έτος κάθε φορά. Οι φοιτητές μπορούν να λάβουν οικονομική βοήθεια για 70 μήνες κατ' ανώτατο όριο εκ των οποίων οι 55 πρέπει να αντιστοιχούν σε σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Άλλες πηγές επιχορηγήσεων, δανείων και ενισχύσεων: Χορηγούνται, επίσης, ξεχωριστές υποτροφίες και επιχορηγήσεις, εφόσον ζητηθούν και εγκριθούν, από διάφορα ταμεία και οργανισμούς.

Επιλεξιμότητα: Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν μπορούν να επωφεληθούν από τους κοινοτικούς κανόνες που εξηγούνται στο τμήμα I.1 του παρόντος εγγράφου μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση σε περίπτωση που έχουν διαμείνει στη Φινλανδία (υπό ιδιότητα άλλη από εκείνη των φοιτητών) τουλάχιστον δύο έτη πριν την έναρξη των σπουδών τους και εφόσον κριθούν μόνιμοι κάτοικοι.

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/ir/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Παραδοσιακά, το σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ιρλανδία περιλαμβάνει τον πανεπιστημιακό τομέα, τα τεχνικά/τεχνολογικά κολέγια και τα παιδαγωγικά κολέγια, τα οποία χρηματοδοτούνται ουσιαστικά από το κράτος και είναι αυτόνομα.

Τα πανεπιστήμια και πανεπιστημιακά κολέγια παρέχουν προγράμματα για Bachelor (3-4 έτη με εξαίρεση ορισμένους κλάδους), Master (από 1 έως 3 έτη) και διδακτορικό.

Η τεχνική εκπαίδευση παρέχεται κυρίως από τα Regional Technical Colleges (RTCs), που καλύπτουν τους τομείς των εμπορικών σπουδών, της μηχανολογίας, της τεχνολογίας των θετικών επιστημών και των παραϊατρικών σπουδών. Οι σπουδές διαρκούν από 2 έως τέσσερα έτη.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

* **Τίτλοι σπουδών:** με ελάχιστες εξαιρέσεις, η εισαγωγή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ιρλανδία είναι δυνατή μόνο μετά από επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις για το Leaving Certificate ή σε αντίστοιχες εξετάσεις. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν τίτλους σπουδών που θα τους επέτρεπαν να εγγραφούν σε ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε άλλο κράτος μέλος γίνονται δεκτοί διότι θεωρούνται ότι πληρούν τις βασικές προϋποθέσεις για την εισαγωγή σε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα στην Ιρλανδία.

* **Εισαγωγή:** οι αιτήσεις για την εισαγωγή σε όλα τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υποβάλλονται στο Central Applications Office (CAO), το οποίο διαθέτει τις θέσεις με βάση τους βαθμούς που έχουν λάβει οι υποψήφιοι στο Leaving Certificate. Ο συναγωνισμός για τις θέσεις, ιδίως στα πανεπιστήμια είναι πολύ μεγάλος, γι' αυτό οι υποψήφιοι που θα υποβάλλουν αίτηση στο CAO πρέπει να απαριθμήσουν τις σπουδές που τους ενδιαφέρουν με σειρά προτίμησης. Η τελική κατανομή των θέσεων είναι ανάλογη με τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων σε κάθε ίδρυμα, τον αριθμό των αιτήσεων και τους βαθμούς των υποψηφίων. Η απόδοση μιας θέσης σε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για κλάδο για τον οποίο υπάρχει μεγάλος συναγωνισμός καθορίζεται από το σχετικό ίδρυμα.

* **Γλώσσες:** οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχουν επιτύχει στις εξετάσεις της αγγλικής κατά τη λήψη του διπλώματος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή να έχουν αντίστοιχο δίπλωμα αγγλικής. Σε ορισμένα ιδρύματα γίνονται εξετάσεις για να εκτιμηθεί η γνώση της γλώσσας.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Δεν υπάρχουν δίδακτρα για τους φοιτητές που παρακολουθούν πλήρες πρόγραμμα μαθημάτων στα εγκεκριμένα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

* **Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:** Η Ιρλανδία δεν έχει συνάψει καμία ειδική διμερή συμφωνία σχετικά με την ακαδημαϊκή αναγνώριση των διπλωμάτων και των περιόδων σπουδών. Τα ξένα διπλώματα που παρέχουν πρόσβαση στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας καταγωγής θεωρούνται ισότιμα για τα ιρλανδικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ευρωπαϊκό Baccalaureat αναγνωρίζεται επίσης για το σκοπό αυτό.

* **Αναγνώριση των πτυχίων:** Πληροφορίες για την αναγνώριση των ιρλανδικών πτυχίων από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC.

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στα πανεπιστήμια, οι τίτλοι σπουδών είναι:

* Το δίπλωμα Bachelor στους κυριότερους τομείς σπουδών μετά από τρία ή τέσσερα έτη σπουδών (η αρχιτεκτονική και η κτηνιατρική διαρκούν πέντε έτη ενώ η οδοντιατρική και η ιατρική έξι έτη).

* Το δίπλωμα Master μετά από ένα έως τρία έτη επιπλέον σπουδών.

Επίσης υπάρχει μία σειρά από άλλα προπτυχιακά πανεπιστημιακά διπλώματα.

Τα περιφερειακά τεχνικά κολέγια χορηγούν μία σειρά από διπλώματα μετά από διετείς σπουδές (Certificate), τριετείς σπουδές (Diploma) και σε ορισμένους τομείς τετραετείς σπουδές (Degree).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

* **Υποτροφίες:** οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης διαχειρίζονται ένα πρόγραμμα υποτροφιών σπουδών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι οποίες χορηγούνται μεταξύ άλλων βάσει των εισοδημάτων των γονέων. Σκοπός των υποτροφιών είναι να καλύψουν τα έξοδα σπουδών σε ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και ένα μέρος των εξόδων επιβίωσης.

* **Επιλεξιμότητα:** οι όροι που πρέπει να πληρούνται για τη χορήγηση αυτών των υποτροφιών καθορίζονται από το Υπουργείο Παιδείας. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι δεν μπορούν να τύχουν της εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων που παρατίθενται στο σημείο I.1 του παρόντος δελτίου, μπορούν ωστόσο να πληρούν τους όρους για το πρόγραμμα Middle Level Technician Grants, που είναι ένα ειδικό πρόγραμμα υποτροφιών για τα περιφερειακά τεχνικά κολέγια και για τα τεχνολογικά κολέγια. Η ιρλανδική κυβέρνηση χορηγεί επίσης ορισμένες υποτροφίες που ενδιαφέρουν κυρίως τους σπουδαστές από τα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/lu/10794.htm>

ΔΙΑΦΘΩΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στο Λουξεμβούργο παρουσιάζει αρκετές ιδιορρυθμίες, εφόσον, στην πραγματικότητα, αφορά μόνο ορισμένους τομείς και εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Στο πανεπιστημιακό κέντρο του Λουξεμβούργου (Centre universitaire de Luxembourg) παρέχεται μόνο το πρώτο έτος πανεπιστημιακής εκπαίδευσης σε διάφορα αντικείμενα σπουδών. Οι σπουδαστές που επιθυμούν να ακολουθήσουν ανώτατες σπουδές πρέπει να εγγραφούν σε ένα ξένο εκπαιδευτικό ίδρυμα είτε μετά το εν λόγω πρώτο έτος, είτε από την αρχή των σπουδών για τα μαθήματα που δεν διδάσκονται στη χώρα τους.

Εντούτοις, οι περισσότεροι πολίτες του Λουξεμβούργου που επιθυμούν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους μεταβαίνουν για το λόγο αυτό στη Γαλλία ή το Βέλγιο. Ένας μεγάλος αριθμός λουξεμβούργιων σπουδάζουν επίσης στη Γερμανία, την Αυστρία και την Ελβετία.

Η μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση παρέχεται από διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα· αφορά την τεχνολογία, τη διδασκαλία, τη διοίκηση επιχειρήσεων και τους τεχνικούς κλάδους.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

* **Τίτλοι σπουδών:** τα απολυτήρια γενικής και τεχνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επιτρέπουν την εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση. Το δίπλωμα τεχνικού επιτρέπει την εισαγωγή στην ανώτερη τεχνική εκπαίδευση. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχουν λάβει στη χώρα καταγωγής τους δίπλωμα ικανότητας για την ανώτατη εκπαίδευση ισοδύναμο με το απολυτήριο του Λουξεμβούργου.

* **Εισαγωγή:** δεν διενεργούνται εισιτήριες εξετάσεις.

* **Numerus clausus:** αριθμητικό όριο προβλέπεται μόνο για τους μελλοντικούς διδασκάλους.

* **Γλώσσες:** οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπόκεινται σε καμία προϋπόθεση όσον αφορά την επίσημη γλώσσα· μολονότι οι γλωσσικές γνώσεις δεν ελέγχονται, απαιτείται επαρκής γνώση των γαλλικών.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Οι σπουδαστές δεν καταβάλλουν δίδακτρα.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

* **Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:** Το Λουξεμβούργο αναγνωρίζει τους τίτλους όλων

των ευρωπαϊκών χωρών δυνάμει πολλών διμερών συμφωνιών και σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής σύμβασης το 1953 για την ισοτιμία των διπλωμάτων που οδηγούν στην εισαγωγή σε πανεπιστήμια. Αναγνωρίζει επίσης το ευρωπαϊκό απολυτήριο. Η αναγνώριση χορηγείται από το Υπουργείο Παιδείας, κατά κανόνα, μόνο αν η χώρα καταγωγής του αλλοδαπού σπουδαστή είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και έχει υπογράψει τη σύμβαση των Παρισίων του 1953.

* **Αναγνώριση των πτυχίων:** Τα ξένα πτυχία αναγνωρίζονται συστηματικά στο Λουξεμβούργο, δεδομένου ότι στο Πανεπιστημιακό κέντρο μπορεί να ολοκληρωθεί μόνο το πρώτο έτος πανεπιστημιακών σπουδών. Συμπληρωματικές πληροφορίες για την αναγνώριση των πτυχίων ανώτατης εκπαίδευσης που έχουν χορηγηθεί από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (Κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οι σπουδαστές που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς το πρώτο έτος πανεπιστημιακής εκπαίδευσης λαμβάνουν ένα πιστοποιητικό σε έναν από τους ακόλουθους τομείς:

- * νομικά και οικονομία
- * λογοτεχνία και ανθρωπιστικές επιστήμες
- * θετικές επιστήμες.

Οι μαθητές που έχουν παρακολουθήσει ένα από τα διάφορα είδη μη πανεπιστημιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λαμβάνουν το αντίστοιχο πτυχίο (πτυχίο μηχανικού, πτυχίο ανώτατων σπουδών διοίκησης επιχειρήσεων, πιστοποιητικό παιδαγωγικών σπουδών για διδασκάλους, πτυχίο παιδαγωγού, δίπλωμα ανώτερου τεχνικού).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

* **Υποτροφίες:** υπάρχει η δυνατότητα χορήγησης οικονομικής ενίσχυσης για σπουδές στο εξωτερικό· η ενίσχυση αυτή συνίσταται σε υποτροφίες και δάνεια με τόκους. Χορηγείται για την επίσημη διάρκεια των σπουδών συν ένα έτος· επίσης είναι δυνατό να χορηγηθεί βοήθημα για την κάλυψη των διδάκτρων.

* **Επιλεξιμότητα:** το ποσό κάθε υποτροφίας εξαρτάται από το εισόδημα των γονέων και τα παιδιά που αριθμεί η οικογένεια. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων που αναφέρονται στο σημείο I.1. ανωτέρω, οι οποίοι διαμένουν στο Λουξεμβούργο και κατέχουν απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας αυτής, λαμβάνουν την ίδια οικονομική ενίσχυση με τους λουξεμβούργιους σπουδαστές. Διεξάγονται συζητήσεις σχετικά με τη χορήγηση μιας ενίσχυσης γενικά προς τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/nl/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει την πανεπιστημιακή εκπαίδευση (Wetenschappelijke onderwijs - WO), την ανώτερη (μη πανεπιστημιακή) επαγγελματική εκπαίδευση (Hoger beroepsonderwijs - HBO) και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο (OU, εξ αποστάσεως τριτοβάθμια εκπαίδευση).

* Η ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση (HBO) παρέχει τόσο θεωρητική όσο και πρακτική κατάρτιση για επαγγέλματα τα οποία απαιτούν ανώτερο επίπεδο επαγγελματικών προσόντων. Οι σπουδές στην HBO συνδέονται σχεδόν πάντοτε με ένα συγκεκριμένο τομέα απασχόλησης.

* Η τριτοβάθμια εκπαίδευση απευθύνεται σε σπουδαστές που είναι από 18 ετών περίπου και άνω. Οι προπτυχιακές σπουδές διαρκούν τουλάχιστον 4 χρόνια, με εξαίρεση την ιατρική, την κτηνιατρική (έξι χρόνια), την οδοντιατρική και τη φιλοσοφία κάποιου συγκεκριμένου πεδίου μελέτης (5 χρόνια). Υπάρχουν πανεπιστημιακές σπουδές και σπουδές HBO, τόσο με πλήρες όσο και με μερικό ωράριο.

Σε ορισμένες πανεπιστημιακές σχολές τα μαθήματα παραδίδονται σε γλώσσα άλλη από τα ολλανδικά, κυρίως στα αγγλικά.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

* Πανεπιστήμιο:

Τίτλοι σπουδών: τα άτομα που επιθυμούν να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό VWO, να περάσουν εξετάσεις σε προπαρασκευαστικά μαθήματα HBO για να λάβουν το πιστοποιητικό προπαιδείσης ή να δώσουν εισαγωγικές εξετάσεις (colloquium doctum). Οι πολίτες χωρών της ΕΕ πρέπει να είναι κάτοχοι απολυτηρίου ολλανδικού σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή ισότιμου τίτλου. Για τη συμμετοχή στις εξετάσεις, ωστόσο, ενδέχεται να απαιτείται αποδεδειγμένη γνώση για ορισμένα θέματα. Αν οι γνώσεις αυτές δεν αποδεικνύονται με βάση το απαιτούμενο πιστοποιητικό VWO, το πανεπιστήμιο θα διενεργήσει προκριματικές εξετάσεις για τα εν λόγω θέματα. Για

τους πολίτες της ΕΕ οι προκριματικές αυτές εξετάσεις είναι πάντοτε υποχρεωτικές.

Εισαγωγή: υπάρχει ένα κεντρικό σύστημα καταννομής των θέσεων στα διάφορα πανεπιστήμια. Αν υπάρχει περιορισμός στον αριθμό των σπουδαστών (Numerus Clausus), τότε αυτοί επιλέγονται με κλήρο.

Numerus Clausus: κάθε χρόνο τα ιδρύματα ή το υπουργείο παιδείας, πολιτισμού και επιστημών λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τις σχολές στις οποίες εφαρμόζεται περιορισμός του αριθμού των εισακτέων. Για το ακαδημαϊκό έτος 1996/1997, ίσχυσε numerus clausus σε 23 θεματικούς τομείς στην HBO και σε έξι στην WO. Εφόσον υπάρχει, ο numerus clausus εφαρμόζεται και στους κοινοτικούς πολίτες που επιθυμούν να ξεκινήσουν με το πρώτο έτος κάποιας σχολής.

Γλώσσες: Οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να περάσουν εξετάσεις ολλανδικής γλώσσας προκειμένου να γίνουν δεκτοί για σπουδές στα ολλανδικά πανεπιστήμια· πληροφορίες για τις απαιτήσεις και τις ημερομηνίες των εξετάσεων παρέχονται από τα ίδια τα πανεπιστήμια.

* **HBO:** Οι σπουδαστές που επιθυμούν να εγγραφούν πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό HAVO, VWO ή MBO. Ενδέχεται, ωστόσο, να απαιτείται επιπλέον να έχουν διδαχθεί δύο το πολύ συγκεκριμένα μαθήματα σε αυτό το επίπεδο. Εκτός από τις απαιτήσεις που αφορούν την προηγούμενη εκπαίδευση, τα ιδρύματα ενδέχεται να επιβάλλουν και άλλες απαιτήσεις σχετικές με την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Και για την εγγραφή στην HBO χρησιμοποιούνται πια ένα κεντρικό σύστημα εισαγωγής και κλήρωση: στις περιπτώσεις που το ενδιαφέρον για κάποια κατεύθυνση υπερβαίνει τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων, γίνεται κλήρωση.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Οι σπουδαστές των ολλανδικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων των πολιτών της ΕΕ, καταβάλλουν διδάκτρα. Οι ετήσιες αυξήσεις ορίζονται νομοθετικά.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

*** Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή** Οι Κάτω Χώρες αναγνωρίζουν τους σχετικούς με την εισαγωγή τίτλους των άλλων ευρωπαϊκών χωρών σύμφωνα με τους όρους διαφόρων διμερών συμφωνιών και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Ισοτιμία των Διπλωμάτων που οδηγούν στην εισαγωγή σε πανεπιστήμια· επίσης αναγνωρίζει το ευρωπαϊκό και το διεθνές baccalaureaat (απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Αρμόδια για την αναγνώριση των αλλοδαπών τίτλων σπουδών είναι τα ίδια τα ιδρύματα, με την επιπλέον βοήθεια του NUFFIC, του ολλανδικού κέντρου για την αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής. Ωστόσο, το ίδρυμα είναι ελεύθερο να ακολουθήσει ή να αγνοήσει την υπόδειξη του NUFFIC.

*** Αναγνώριση των πτυχίων** Πληροφορίες για την αναγνώριση των πτυχίων της ολλανδικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από άλλες χώρες ΕΕ παρέχονται στα κέντρα NARIC και στο NUFFIC.

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στο τέλος του πρώτου έτους, διεξάγονται “προπαιδευτικές εξετάσεις”, τις οποίες πρέπει να περάσουν οι σπουδαστές μέσα σε δύο χρόνια. Οι πτυχιακές εξετάσεις διεξάγονται μετά το τέταρτο έτος. Υπάρχουν ενδιάμεσες εξετάσεις (tentamens) σε όλα τα μαθήματα, συνήθως κάθε δύο ή τρεις μήνες. Οι σπουδαστές που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους πριν από τις πτυχιακές εξετάσεις λαμβάνουν επίσημη δήλωση που αναφέρει μέχρι ποιο σημείο έφθασαν και ποιες ενδιάμεσες εξετάσεις έδωσαν. Στο πανεπιστήμιο όταν ο φοιτητής ή η φοιτήτρια περάσει τις πτυχιακές εξετάσεις (doctoraal), λαμβάνει ένα πιστοποιητικό (πτυχίο) που αναφέρει το βαθμό που έλαβε ενώ του χορηγείται και ο τίτλος του doctoraandus, του meester ή του ingenieur. Ο τελευταίος τίτλος χρησιμοποιείται από τους αποφοίτους των πολυτεχνείων και στη γεωπονική σχολή του Wageningen.

Στα ιδρύματα της HBO, οι σπουδαστές που περνούν τις πτυχιακές εξετάσεις λαμβάνουν πτυχίο (getuigschrift van HBO) και είναι δυνατό να τους χορηγηθεί και κάποιος τίτλος, όπως ingenieur για τους αποφοίτους του τεχνολογικού και του γεωργικού τομέα, ή baccalaureus για τους αποφοίτους άλλων κατευθύνσεων σπουδών.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Υποτροφίες και δάνεια: οι σπουδαστές μέχρι 27 ετών υπάγονται στο Νόμο για την παροχή οικονομικής ενίσχυσης στους σπουδαστές (WSF). Όλοι οι σπουδαστές που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με πλήρες ωράριο δικαιούνται βασική υποτροφία, το ποσό της οποίας εξαρτάται από το είδος της εκπαίδευσης και από το εάν ο σπουδαστής διαμένει μακριά από το σπίτι του ή όχι. Οι σπουδαστές μπορούν να ζητήσουν και συμπληρωματική οικονομική ενίσχυση. Μέρος αυτής παρέχεται ως έντοκο δάνειο το οποίο πρέπει να εξοφληθεί μετά την ολοκλήρωση των σπουδών και το υπόλοιπο ως συμπληρωματική υποτροφία. Ορισμένοι σπουδαστές επίσης είναι δυνατόν να δικαιούνται επίδομα μόνου γονέα ή επίδομα για το σύντροφό τους· τα χρήματα αυτά συμπληρώνουν τη βασική υποτροφία και επομένως δεν πρέπει να επιστραφούν.

Επίσης όλοι οι σπουδαστές δικαιούνται φοιτητικό δελτίο για τα μέσα μαζικής μεταφοράς (κάρτα OV) το οποίο τους επιτρέπει να ταξιδεύουν ελεύθερα σε ολόκληρη τη χώρα· πρέπει να επιλέξουν μεταξύ δελτίου εργασιμων ημερών και δελτίου σαββατοκύριακου.

Μετά την ηλικία των 27 ετών, η ενίσχυση χορηγείται εξ ολοκλήρου ως έντοκο δάνειο. Η μέγιστη περίοδος για τη λήψη ενίσχυσης με τη μορφή υποτροφίας είναι σήμερα πέντε χρόνια (επίσημη διάρκεια σπουδών συν ένα επιπλέον έτος). Από την πενταετία και πέρα ο σπουδαστής δικαιούται ενίσχυση για δύο χρόνια το πολύ ακόμη με τη μορφή έντοκου δανείου. Το μέρος που χορηγείται ως υποτροφία δεν επιστρέφεται μόνον εφόσον ο σπουδαστής πληροί ορισμένα κριτήρια ετήσιας απόδοσης. Για τους σπουδαστές που ξεκίνησαν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση την 1η Σεπτεμβρίου 1996 ή μεταγενέστερα, ισχύει ένα νέο καθεστώς. Στην αρχή χορηγείται οικονομική ενίσχυση με τη μορφή έντοκου δανείου. Ανάλογα με τις επιδόσεις του σπουδαστή, το δάνειο μετατρέπεται στη συνέχεια σε υποτροφία και παραγράφονται οι τόκοι. Το δικαίωμα σε υποτροφία διαρκεί συνήθως τέσσερα χρόνια. Στη συνέχεια ο σπουδαστής μπορεί να συνάψει έντοκο δάνειο τριετούς το πολύ διάρκειας.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/pt/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η δημόσια ανώτατη εκπαίδευση περιλαμβάνει την ανώτατη εκπαίδευση σε πανεπιστήμια και πολυτεχνεία. Η εκπαίδευση στα πανεπιστήμια είναι περισσότερο θεωρητικής κατεύθυνσης ενώ στα πολυτεχνεία θετικής. Η ανώτατη εκπαίδευση στα πανεπιστήμια παρέχει προγράμματα σπουδών σε όλους τους τομείς, η δε διάρκεια σπουδών κυμαίνεται μεταξύ τεσσάρων και έξι ετών. Η διάρκεια σπουδών στα ανώτατα τεχνολογικά ινστιτούτα (πολυτεχνεία) κυμαίνεται μεταξύ τριών και τεσσάρων ετών.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Τίτλοι σπουδών:

* Για την εισαγωγή στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα οι υποψήφιοι πρέπει να είναι κάτοχοι των ακόλουθων τίτλων σπουδών: Να έχουν ολοκληρώσει το 12ο έτος σχολικής φοίτησης (diploma de estudos secundarios) και να έχουν επιτύχει στις γενικές εισαγωγικές εξετάσεις (prova de afericao) κάθε έτους. Οι μαθητές πρέπει επιπλέον να έχουν επιτύχει στις ειδικές εξετάσεις σε ορισμένα μαθήματα (provas especificas) και να πληρούν τις προϋποθέσεις βαθμολογίας που απαιτούνται για την εισαγωγή τους. Οι πολίτες της ΕΕ τυγχάνουν διαφορετικής αντιμετώπισης. Για να γίνουν δεκτοί απαιτείται η προηγούμενη αναγνώριση της ισοτιμίας του τίτλου σπουδών τους.

* **Εισαγωγή:** Ισχύει ένα κεντρικό σύστημα εισαγωγής που δεν περιλαμβάνει τους πολίτες της ΕΕ. Κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα προβλέπει έναν πολύ μικρό αριθμό κενών θέσεων για τις περιπτώσεις αυτές, ανάλογα με τις δυνατότητές του και τον αριθμό πορτογάλων υποψηφίων. Η εισαγωγή επαφίεται στην κρίση του κάθε ιδρύματος.

* **Περιορισμένος αριθμός εισακτέων (numerus clausus):** Για τους υποψηφίους της ΕΕ ισχύουν περιορισμοί εισαγωγής σε όλα τα πανεπιστήμια καθώς και ειδικές ρυθμίσεις.

* **Γλώσσες:** Δεν προβλέπονται επίσημα όροι σχετικά με τη γνώση της πορτογαλικής γλώσσας ούτε γλωσσικές εξετάσεις για τους υποψηφίους της ΕΕ που επιθυμούν να σπουδάσουν στην Πορτογαλία. Αναμένεται ωστόσο, ότι ο αλλοδαπός που επιθυμεί να σπουδάσει στην Πορτογαλία γνωρίζει επαρκώς την πορτογαλική γλώσσα.

Διοικητικά θέματα: Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να υποβάλουν τις αιτήσεις τους στα διάφορα γραφεία του GCIES (Gabinete Coordenador do Ingresso no Ensino Superior) τον Ιούλιο και Αύγουστο. Το GCIES τις διαβιβάζει στα αρμόδια ιδρύματα, τα οποία στη συνέχεια καθορίζουν τη σειρά των υποψηφίων. Χρεώνονται κάποια ελάχιστα τέλη για τη γενική εγγραφή και την εγγραφή στα επιμέρους τμήματα.

Δίδακτρα Οι φοιτητές της ανώτατης δημόσιας εκπαίδευσης υποχρεούνται στην καταβολή διδάκτρων που κυμαίνονται από το ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα στο άλλο. Οι πολίτες της ΕΕ υποχρεούνται στην καταβολή του ιδίου ποσού. Το ποσό καθορίζεται από το εκπαιδευτικό ίδρυμα σε συνάρτηση με το μέσο κόστος του κάθε φοιτητή του.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

* **Αναγνώριση τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:** Η Πορτογαλία αναγνωρίζει τους τίτλους σπουδών των άλλων ευρωπαϊκών χωρών με σκοπό την εισαγωγή, βάσει των όρων της ευρωπαϊκής σύμβασης του 1953 για την ισοτιμία των τίτλων σπουδών που επιτρέπουν την εισαγωγή στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η απόφαση για την αναγνώριση των τίτλων σπουδών και του επιπέδου των αλλοδαπών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων επαφίεται στη κρίση του κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος. Για τους πολίτες της ΕΕ απαιτείται αναγνώριση του απολυτηρίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από την Γενική Διεύθυνση βασικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Direccao-Geral do Ensino Basico e Secundario).

* **Αναγνώριση των τελικών τίτλων σπουδών:** Στα εθνικά κέντρα ενημέρωσης περί ακαδημαϊκής αναγνώρισης (Centros Nacionais de Informacao sobre o Reconhecimento Academico (NARIC)) παρέχονται πληροφορίες σχετικά με την αναγνώριση του επιπέδου των ανώτατων πορτογαλικών σπουδών στις άλλες χώρες της ΕΕ.

Τίτλοι σπουδών Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών στα ανώτατα πανεπιστημιακά ιδρύματα οι φοιτητές λαμβάνουν πτυχίο (grau de licenciado), ενώ μετά από σπουδές στα ανώτατα τεχνολογικά ινστιτούτα (πολυτεχνεία) λαμβάνουν δίπλωμα (grau de bacharel) (3ετούς φοιτήσεως) και δίπλωμα (grau de licenciado) (4ετούς φοιτήσεως).

Οικονομική συνδρομή

* **Υποτροφίες:** Οι φοιτητές ανάλογα με το οικογενειακό τους εισόδημα, μπορούν να απαλλαγούν από την καταβολή τμήματος ή του συνόλου των διδάκτρων καθώς και να λάβουν υποτροφία για την κάλυψη εξόδων διαβίωσης, μεταφοράς και σπουδών. Οι υπότροφοι φοιτητές απαλλάσσονται από την καταβολή διδάκτρων. Ωστόσο, ο αριθμός υποτροφιών είναι πολύ περιορισμένος. Προβλέπεται επίσης ένα σύστημα δανείων, τα οποία όμως σπάνια παρέχονται. Οι πολίτες της ΕΕ μπορούν να υποβάλουν αίτη-

ση υποτροφίας και αλλαγής διδάκτρων με τους ίδιους όρους με τους πορτογάλους φοιτητές.

* **Επιλογή:** Το οικογενειακό εισόδημα είναι το βασικό κριτήριο όσον αφορά τους πορτογάλους φοιτητές. Όσον αφορά τους φοιτητές της ΕΕ που δεν μπορούν να τύχουν της εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων που προβλέπονται στο τμήμα I.1 του παρόντος εγγράφου, προβλέπονται δύο επιπλέον όροι: Ο φοιτητής πρέπει να προέρχεται από χώρα με την οποία η Πορτογαλία έχει υπογράψει συμφωνία διμερούς συνεργασίας και να τηρείται και η ρήτρα αμοιβαιότητας.

ΣΟΥΗΔΙΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/se/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη Σουηδία διαιρείται σε προπτυχιακές σπουδές, μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα. Το παρόν σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης άρχισε να ισχύει το 1993 με το νόμο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο βασικός στόχος της μεταρρύθμισης ήταν να αποκτήσουν τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα μεγαλύτερη ελευθερία στη λήψη αποφάσεων σχετικά με μαθήματα σπουδών και σχετικά με την τοπική πολιτική εισαγωγής σπουδαστών.

Στη Σουηδία, η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στα πανεπιστήμια και στα πανεπιστημιακά κολέγια. Υπάρχουν επί του παρόντος 33 κρατικά πανεπιστήμια και πανεπιστημιακά κολέγια σε ολόκληρη τη χώρα συν 26 πανεπιστημιακά κολέγια επιστημών στον τομέα της υγείας. Οι πανεπιστημιακές σπουδές διαρκούν 2 έτη για το δίπλωμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 3 έτη για το πτυχίο και 4 έτη για μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Οι επαγγελματικές σπουδές σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διαρκούν από 2 έως 51/2 έτη. Διάφορα προγράμματα περιλαμβάνουν πρακτική εξάσκηση σε συναφή βιομηχανικό ή δημόσιο κλάδο.

Η γλώσσα διδασκαλίας είναι συνήθως τα σουηδικά, σε ορισμένους τομείς μεγάλο μέρος της υποχρεωτικής βιβλιογραφίας μπορεί να είναι στα αγγλικά.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Η μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του 1993 άλλαξε επίσης τους κανόνες σχετικά με τις προϋποθέσεις εισαγωγής, που καθορίζονται τώρα σε τοπικό επίπεδο για κάθε πανεπιστήμιο και πανεπιστημιακό κολέγιο. Για την εισαγωγή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας σπουδαστής πρέπει κατ' αρχή να πληροί τις γενικές προϋποθέσεις επιλεξιμότητας που είναι κοινές για όλα τα προγράμματα ή μαθήματα και στη συνέχεια να πληροί τις ειδικές προϋποθέσεις επιλεξιμότητας που απαιτείται από τους υποψήφιους το συγκεκριμένο πανεπιστήμιο ή πανεπιστημιακό κολέγιο. Οι ειδικές αυτές προϋποθέσεις ποικίλλουν ανάλογα με τον εκπαιδευτικό τομέα. Όλες οι ειδικές γνώσεις που θα απαιτούνται από τα πανεπιστήμια και τις ανώτατες σχολές πρέπει να είναι σχετικές με το πρόγραμμα σπουδών τους. Όμως, η κυβέρνηση πρότεινε να ισχύσουν από το φθινόπωρο 1997 σαφέστεροι και πιο ενιαίοι κανόνες που θα διέπουν την επιλογή και την εισαγωγή των σπουδαστών στα πανεπιστήμια και στις ανώτατες σχολές.

Προϋποθέσεις:

* Οι υποψήφιοι είναι επιλέξιμοι για εισαγωγή εάν έχουν ολοκληρώσει ένα τριετές εθνικό πρόγραμμα σε σχολείο δεύτερου κύκλου δευτεροβάθμιας εκ-

παίδευσης ή ισοδύναμη σουηδική ή αλλοδαπή εκπαίδευση, ή εάν έχουν αποκτήσει ισοδύναμες γνώσεις μέσω άλλων δραστηριοτήτων. Επίσης, οι υποψήφιοι από τη Δανία, τη Φινλανδία, την Ισλανδία ή τη Νορβηγία που είναι επιλέξιμοι για την εισαγωγή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών τους, είναι επιλέξιμοι και για την εισαγωγή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Σουηδίας.

Όλοι οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν πολύ καλή γνώση των αγγλικών.

Οι ειδικές γνώσεις που ενδέχεται να απαιτούν τα πανεπιστήμια ή τα πανεπιστημιακά κολέγια πρέπει να είναι συναφείς με το πρόγραμμα σπουδών.

Εξέταση της εισαγωγής:

* Η ευθύνη για την εισαγωγή και την επιλογή των σπουδαστών ανήκει στα ίδια τα ιδρύματα. Μέσα σε ένα γενικά διαμορφωμένο πλαίσιο μπορούν να αποφασίζουν ποια κριτήρια επιλογής θα χρησιμοποιούνται για την εισαγωγή στις σχολές τους και το κατά πόσον η διαδικασία επιλογής θα διεξάγεται σε τοπικό επίπεδο ή μέσω της κεντρικής υπηρεσίας που παρέχεται από το Εθνικό Κέντρο για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Για την επιλογή των σπουδαστών πρέπει να χρησιμοποιούνται ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα κριτήρια: βαθμολογία, έλεγχος πανεπιστημιακής ικανότητας, άλλες ειδικές εξετάσεις, προηγούμενη εκπαιδευτική και επαγγελματική πείρα. Ο έλεγχος πανεπιστημιακής ικανότητας (μια γενική, μη υποχρεωτική εξέταση η οποία είναι κοινή για όλα τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) δεν μπορεί, ωστόσο, να είναι το μοναδικό κριτήριο επιλογής για ολοκλήρη την εκπαίδευση.

Το Εθνικό Κέντρο για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση έχει τη συνολική ευθύνη για την εξέταση και τα περισσότερα ιδρύματα οργανώνουν αυτή την εξέταση δύο φορές το χρόνο.

* **Γλώσσες:** Οι υποψήφιοι των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι μία από τις σκανδιναβικές γλώσσες πρέπει να έχουν την απαιτούμενη γνώση σουηδικών, η οποία έχει αποκτηθεί, π.χ., μέσω ενός ετήσιου κύκλου προπαρασκευαστικών μαθημάτων.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Όλη η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση στη Σουηδία είναι δωρεάν.

Δεν υπάρχουν δίδακτρα σε σουηδικά πανεπιστήμια και κολλέγια, παρά μόνο ένα τέλος εγγραφής. Ο σπουδαστής αγοράζει ο ίδιος τα βιβλία σπουδών του και καταβάλλει ο ίδιος τις δαπάνες συντήρησής

του. Δεν χορηγούνται υποτροφίες ή δάνεια από το σουηδικό κράτος.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:

* Οι τίτλοι σπουδών της αλλοδαπής που είναι ισότιμοι με αυτούς που έχουν αποκτηθεί σε σχολείο δεύτερου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναγνωρίζονται ως τίτλοι σπουδών για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αναγνώριση των πτυχίων:

* Πληροφορίες για την αναγνώριση από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πτυχίων που έχουν αποκτηθεί βάσει του σουηδικού συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Υπάρχουν δύο είδη διπλωμάτων: γενικά και επαγγελματικά. Τα 52 επαγγελματικά διπλώματα (Yrkesexamen) χορηγούνται εφόσον έχουν ολοκληρωθεί προγράμματα σπουδών ποικίλης διάρκειας (από 2 έως 51/2 χρόνια) και αφορούν κυρίως επαγγέλματα που απαιτούν επίσημη έγκριση και εγγραφή σε μητρώο, π.χ. ιατρική.

Τα τρία γενικά διπλώματα είναι:

* Δίπλωμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Högskoleexamen) με ειδίκευση που αποφασίζεται από το πανεπιστήμιο ή το πανεπιστημιακό κολέγιο (2 έτη σπουδών).

* πτυχίο (Kandidatexamen, 3 έτη σπουδών).

* μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών (Magisterexamen, 4 έτη σπουδών).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Οικονομική συνδρομή χορηγείται σε σπουδαστές που παρακολουθούν εκπαιδευτικά προγράμματα εγκεκριμένα από το κράτος: συνίσταται σε δύο μέρη, μια υποτροφία και ένα δεύτερο μέρος που είναι ένα ανταποδοσίμο δάνειο. Οι σπουδαστές δικαιούνται οικονομικής συνδρομής είτε φοιτούν κανονικά και με πλήρες πρόγραμμα είτε με μειωμένο πρόγραμμα, αλλά το μειωμένο πρόγραμμα πρέπει να αντιστοιχεί τουλάχιστον στο ήμισυ του πλήρους προγράμματος.

Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Γενικά

Στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας, ως υποχρεωτική εκπαίδευση, ορίζονται τα εννέα πρώτα χρόνια της. Στη συνέχεια ο μαθητής μπορεί να προχωρήσει στην επόμενη βαθμίδα της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το Ενιαίο Λύκειο ή τα ΤΕΕ.

Εκτός αυτού έχει τη δυνατότητα να φοιτήσει:

- σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)
- σε σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ
- σε Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια άλλων Υπουργείων
- σε Σχολές, Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης άλλων φορέων.

Ο δρόμος του Ενιαίου Λυκείου μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, (Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα -ΑΕΙ, Τεχνολογικά Εκπαιδευ-

τικά Ιδρύματα -ΤΕΙ) σε Συμβατικά Προγράμματα ή Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (ΠΣΕ) ή και στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), που βασίζεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν να φοιτήσουν σε ορισμένες ειδικότητες των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (μεταγυμνασιακά ΙΕΚ) ή αν επιθυμούν να εγγραφούν στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ), τα οποία παρέχουν τεχνική και επαγγελματική γνώση, ώστε οι απόφοιτοι να μπορεί να ασκήσει ορισμένο τεχνικό επάγγελμα.

Παράλληλα, υπάρχει πάντα η δυνατότητα να ασκήσει κάποιος ένα επάγγελμα με το απολυτήριο του Ενιαίου Λυκείου.

Ο δρόμος των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων ΤΕΕ,

παρέχει επαγγελματική εκπαίδευση και συνδέει τους απόφοιτους με τις ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας.

Ο απόφοιτος μπορεί μετά τον 1ο Κύκλο σπουδών, που διαρκεί 2 έτη, να πάρει πτυχίο Επιπέδου 2 και άδεια άσκησης επαγγέλματος της ειδικότητάς του. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα να συνεχίσει τις σπουδές του στο 2ο Κύκλο σπουδών των ΤΕΕ ή να γραφτεί στη Β' τάξη του Ενιαίου Λυκείου.

Μετά το πέρας των σπουδών στο Β' Κύκλο, που διαρκεί 1 χρόνο, ο απόφοιτος μπορεί να ασκήσει το επάγγελμα της ειδικότητάς του, ή να γραφτεί σε ΙΕΚ της ειδικότητάς του ή σε αντίστοιχο ΤΕΙ, μετά από ειδικές εξετάσεις και αφού αποκτήσει επαγγελματική εμπειρία ορισμένης διάρκειας.

ΕΛΛΑΔΑ

<http://europa.eu.int/scadplus/citizens/el/el/10794.htm>

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στα πανεπιστήμια (ΑΕΙ) και στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ).

Τα πανεπιστήμια αποτελούνται από σχολές οι οποίες χωρίζονται σε τμήματα. Το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος οδηγεί σε ένα ενιαίο Πτυχίο.

Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) περιλαμβάνουν τμήματα που συγκροτούν σχολές οι οποίες καλύπτουν τους βασικούς τομείς σπουδών (γραφικές τέχνες και καλλιτεχνικές σπουδές, διοίκηση επιχειρήσεων και οικονομικά, επαγγέλματα υγείας και πρόνοιας, τεχνολογία και γεωπονία, εφαρμοσμένη τεχνολογία και τεχνολογία τροφίμων και ειδών διατροφής). Κάθε ΤΕΙ έχει τουλάχιστον δύο σχολές και κάθε σχολή τουλάχιστον δύο τμήματα. Το πρόγραμμα σπουδών έχει περισσότερο πρακτική κατεύθυνση.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ

Το ακαδημαϊκό έτος για τις δραστηριότητες διδασκαλίας διαρκεί από 1η Σεπτεμβρίου μέχρι 31 Αυγούστου και χωρίζεται σε δύο εξάμηνα. Το πρώτο εξάμηνο αρχίζει το πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου, το δεύτερο λήγει το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου.

Η φοίτηση στο πανεπιστήμιο είναι τουλάχιστον 4ετής, ενώ στα τεχνολογικά ιδρύματα τουλάχιστον 3ετής.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

* **Τίτλοι σπουδών:** Για την εισαγωγή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απαιτείται το απολυτήριο Λυκείου. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να αναγνωρίσουν την ισοδυναμία των πτυχίων τους με τα ελληνικά.

* **Εισαγωγή:** η εισαγωγή των υποψηφίων ρυθ-

μίζεται από ένα σύστημα γενικών εξετάσεων που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο κατά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου. Κάθε υποψήφιος εξετάζεται σε τέσσερα μαθήματα της επιλογής του (της) που διδάχθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας τάξης του Λυκείου. Τα μαθήματα αυτά προσδιορίζονται από την οικεία δέσμη και οδηγούν σε αντίστοιχα τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Κάθε υποψήφιος έχει δικαίωμα να επαναλάβει τις εξετάσεις όσες φορές θέλει στα τέσσερα αυτά μαθήματα. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υποχρεούνται να λάβουν μέρος σε εισαγωγικές εξετάσεις ή σε κάποιου είδους συνέντευξη, μολονότι η διαδικασία όσον αφορά την αίτηση εισαγωγής τους είναι αρκετά πολύπλοκη.

* **Numerus Clausus:** ο αριθμός των εισακτέων είναι περιορισμένος σε όλο το φάσμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο αριθμός των θέσεων που είναι διαθέσιμες κάθε χρόνο προσδιορίζεται από το Υπουργείο μετά από διαβουλεύσεις με τα σχετικά ιδρύματα. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν καλύπτονται από την ρήτρα αυτή περιορισμού των εισακτέων.

* **Γλώσσες:** οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν πρέπει να υποβληθούν σε δοκιμασία επάρκειας. Πρέπει απλώς να αποδείξουν ότι έχουν επαρκή γνώση των ελληνικών μέσω ενός πιστοποιητικού γλώσσας που εκδίδεται από κέντρα ελληνικής γλώσσας.

ΔΙΔΑΚΤΡΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι δωρεάν και στα Ιδρύματα ΤΕΙ είναι επίσης δωρεάν και για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα πανεπιστήμια, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να καταβάλουν το ήμισυ των διδάκτρων που επιβαρύνει τους αλλοδαπούς σπουδαστές ή απαλλάσσονται εφόσον υπάρχει ρήτρα αμοιβαιότητας για τους έλληνες σπουδαστές οι οποίοι φοιτούν στη χώρα προέλευσης του σπουδαστή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

* **Αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή:** Η Ελλάδα αναγνωρίζει τους τίτλους για την εισαγωγή όλων των ευρωπαϊκών χωρών σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Ισοτιμία των Διπλωμάτων που οδηγούν στην εισαγωγή σε πανεπιστήμια, πλην όμως δεν έχει συνάψει επίσημες συμφωνίες ισοτιμίας με άλλα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχουν δύο ιδρύματα τα οποία είναι αρμόδια για την αναγνώριση των τί-

των αντίστοιχα για το πανεπιστήμιο (το Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών της Αλλοδαπής - ΔΙΚΑΤΣΑ) και τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (το Ίδρυμα Τεχνολογικής Εκπαίδευσης - ΙΤΕ).

Το ΔΙΚΑΤΣΑ είναι ένα εθνικό κέντρο μή υπαγόμενο στο υπουργείο Παιδείας, το οποίο παρέχει πληροφορίες και λαμβάνει αποφάσεις για μεμονωμένες περιπτώσεις. Οι αποφάσεις λαμβάνονται ύστερα από διαδικασία γνωμοδότησης, η οποία κινείται από τη στιγμή που ζητείται γραπτά έντυπο αίτησης από το ΔΙΚΑΤΣΑ.

* **Αναγνώριση των πτυχίων:** Πληροφορίες για την αναγνώριση από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πτυχίων που έχουν αποκτηθεί βάσει του ελληνικού συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC (Κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οι φοιτητές τελειώνουν τις σπουδές τους και λαμβάνουν το πτυχίο τους εφόσον έχουν ολοκληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό μαθημάτων και έχουν λάβει τον απαιτούμενο αριθμό διδακτικών μονάδων επιτυχώς. . Οι φοιτητές οι οποίοι αποτυγχάνουν σε ένα υποχρεωτικό μάθημα υποχρεούνται να επαναλάβουν το μάθημα αυτό σε επόμενο εξάμηνο. Οι τίτλοι σπουδών χορηγούνται από τα τμήματα και αποτελούν τα Πτυχία των αντίστοιχων τμημάτων.

Στη συνέχεια οι πτυχιούχοι μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους για διδακτορικό δίπλωμα, με προϋπόθεση να συντάξουν τη διδακτορική διατριβή στα ελληνικά και να επιτύχουν σε δημόσια προφορική παρουσίαση με ακροατήριο.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Τα συγγράμματα χορηγούνται δωρεάν από το κράτος στους φοιτητές· επιπλέον παρέχεται δωρεάν σίτιση, συμμετοχή στο κόστος μεταφοράς και στη στέγαση μέσω του κρατικού προϋπολογισμού σε φοιτητές που πληρούν ορισμένα κριτήρια.

Χρηματοδότηση: το κράτος χορηγεί υποτροφίες.

Επιλεξιμότητα: η επίδοση του φοιτητή και η οικογενειακή οικονομική κατάσταση αποτελούν τα κριτήρια που καθορίζουν την επιλεξιμότητα του φοιτητή για κρατική ενίσχυση (υποτροφίες).

Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν επίσης να λάβουν τέτοιου είδους ενίσχυση.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση υπό το πρίσμα του αιτήματος της επικοινωνίας των πολιτισμών

Από τη Γιώτα Κατσίκη

*Κοινωνική Λειτουργό, Κοινωνική Ανθρωπολόγο,
ΜΑ Επικοινωνίας & Υπ. διδάκτωρ τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ Πανεπιστημίου Αθηνών*

1. Η διαπολιτισμική επικοινωνία σε αναζήτηση

Στην εποχή της μετανεωτερικότητας η διαπολιτισμική επικοινωνία καλείται να ενισχύσει τον ουσιαστικό διάλογο ανάμεσα σε λαούς πολύ ανόμοιους μεταξύ τους και συνδέεται με το ζήτημα που προκύπτει σχετικά με το πώς θα μπορέσουν οι σύγχρονες κοινωνίες να «εμπεριέχουν» τις πολυεθνικές, πολυγλωσσικές, πολυπολιτισμικές ταυτότητες με τρόπο ώστε η ετερότητα¹ να μη γίνεται προβληματική. Κατά πόσο, λ.χ., μπορεί η «αναγνώριση» της ταυτότητας που προτείνει ο Taylor² να εξασφαλίσει την προστασία της; Αν ο σεβασμός της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας εκδηλώνεται μόνο ως σεβασμός του δικαιώματος των ατόμων να ανήκουν σε μια ιδιωτικά προσβάσιμη πολιτισμική ταυτότητα - στο όνομα της ουδετερότητας του κράτους (πολιτική των ταυτοτήτων) - η προστασία της δεν φαίνεται να εξασφαλίζεται.

Το θέμα της «αναγνώρισης» συνδέεται στενά με την κανονιστική σκοπιά του ζητήματος της πολυπολιτισμικότητας. Η κοινή ζωή σε μια κοινωνία πρέπει να εδράζεται στη συνένωση πολιτικής δημοκρατίας και πολιτισμικής διαφορετικότητας, στο συνδυασμό ισότητας και διαφοράς, όπου μπορεί να θεμελιω-

θεί η ελευθερία του υποκειμένου. Η πραγματικότητα όμως των παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών με τα ελλείμματα και στους δύο τομείς, δεν επιτρέπει να είμαστε αισιόδοξοι: Σε αντίθεση με τον κλασικό ευρωπαϊκό ρατσισμό που είχε ως κεντρικό σημείο αναφοράς τη φυλετική ανισότητα, σήμερα ο νεορατσισμός διαφοροποιείται και δημιουργεί «πολιτισμικό ρατσισμό». Εγγράφεται σε σχέση με την πολιτισμική ταυτότητα στις πολιτισμικές διαφορές και στο δικαίωμα στη διαφορά³. Σημειώνεται τόσο η μετάβαση από τον όρο «φυλή» στον όρο «πολιτισμός» και από τον όρο «ανισότητα» στον όρο «διαφορά», όσο και η υποχώρηση των «κλασικών» ρατσιστικών στερεοτύπων. Αυτές οι μετατοπίσεις δηλώνουν όχι μόνο την ύπαρξη ξενοφοβίας, αλλά και την άρνηση επικοινωνίας στο όνομα του δικαιώματος στη διαφορά και της αγωνίας για «αυθεντικότητα» και αποφυγή της επιμειξίας των πολιτισμών⁴. Η ιδεολογία αυτή οδηγεί στον αποκλεισμό και στην περιθωριοποίηση μεγάλου αριθμού μειονοτήτων, προσφύγων και μεταναστών. Βασικό στοιχείο αυτών των αντιλήψεων θεωρείται ο χωρισμός των πολιτισμών με άξονα τη θρησκεία, ο οποίος και επιτρέπει τη συγκρότηση της ταυτότητας στη βάση μοντέλων εχθρού-φίλου. Επιπλέον,

η διαμόρφωση της έννοιας της πολυπολιτισμικότητας επηρεάζεται από το πλαίσιο της μονοπολιτισμικής δυτικής παράδοσης του νεότερου εθνικού κράτους. Αυτό συμβαίνει όταν η χρήση ορισμένων πολιτισμικών στοιχείων, όπως η γλώσσα, η θρησκεία, η καταγωγή, τα οποία συνδέονται με την εθνική ταυτότητα, στοχεύουν όχι απλώς σε ένα είδος συνοχής των πολιτών, αλλά κυρίως στη νομιμοποίηση της εξουσίας στο πλαίσιο της εθνικιστικής ιδεολογίας.

2. Η διαμόρφωση και η διαχείριση της σχέσης με την ετερότητα

Είναι προφανές πως ό,τι αποκλίνει από τις κυρίαρχες και κατεστημένες αντιλήψεις, δημιουργεί δυσκολίες, η αντιμετώπιση των οποίων εξαρτάται και από τον τρόπο πρόσληψης κάθε πολιτισμικής ετερότητας. Άλλωστε, η συναλλαγή που αναπτύσσουμε με τη διαφορά σηματοδοτεί τη διαπραγμάτευση και τη διαχείριση των σχέσεών μας με το άλλο, το ξένο. Ο Goffman διαπιστώνει ότι τα μέλη μιας κοινωνίας, ή μιας κοινωνικής ομάδας έχουν την τάση να κατατάσσουν άλλα άτομα σε κατηγορίες και να κάνουν διακρίσεις απέναντί τους ανάλογα με τη θέση που τους έχουν αποδώσει στην κοινωνική κλίμακα⁵. Η κατάταξη και οι κατηγοριοποιήσεις που προκύπτουν, σχετίζονται αφενός με συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις και αφετέρου, με προκαταλήψεις και στερεότυπα που αποδίδουν

* Το κείμενο βασίζεται σε τμήμα του θεωρητικού πλαισίου διπλωματικής εργασίας με θέμα: «Εκπαιδευτική Ταυτότητα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Η περίπτωση ενός δασκάλου». Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Επικοινωνία, Τμήμα Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε., Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2003, Επιβλέπων: καθ. Κλ. Ναυρίδης.

αξιολογικού τύπου σημαντικότητα, αναδεικνύουν τη διαφορά, και βεβαίως στερούν τον «άλλον» από το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού⁶. Για παράδειγμα, τα άτομα που ανήκουν σε λιγότερο ευνοημένες ομάδες (π.χ. μειονότητες), αντιμετωπίζονται συνήθως από τους άλλους ως μέλη μιας ομάδας μάλλον, παρά ως μοναδικά, εξατομικευμένα και αυτόνομα υποκείμενα⁷. Η διαφορά με τον «άλλον» στηρίζεται στο αίσθημα παντοδυναμίας και αυτάρκειας και εγείρει θέματα εξουσίας και πολιτικής. Ο Λίποβατς αναφέρει ότι οι μάζες σε αντίθεση με την «κοινωνία των πολιτών» έχουν στόχο την ικανοποίηση της επιθυμίας παντοδυναμίας τους και την απόλαυση, αλλά πάντα σε βάρος κάποιου άλλου, πάντα μέσω της θυσίας και του αποκλεισμού του παράξενου, του ξένου, του εχθρού⁸.

Στην περίπτωση του εθνικισμού, το έθνος μέσα από την αντίθεση «έσω-ομάδα» - «έξω ομάδα», διαμορφώνει διαδικασίες σχηματισμού κοινωνικής ταυτότητας που είναι δεδομένες, αποτελούν ανθρωπολογική σταθερά και συμβαίνουν σε κάθε σχηματισμό⁹. Για τον Καστοριάδη, το έθνος αποτελεί μια ομάδα, ένα «εμείς», που συγκροτείται στη βάση συμβόλων που επενδύονται με κοινωνικές φανταστικές σημασίες¹⁰. Εκπληροί δε τη λειτουργία της ταύτισης των μέλων της ομάδας και επομένως την απόκτηση συγκεκριμένης και σταθερής ταυτότητας.

Στην περίπτωση της αναγνώρισης της ταυτότητας και της πολιτικής των ταυτοτήτων που βασίζονται στο (ατομικό ή μιας αναγνωρισμένης μειονότητας) δικαίωμα στη διαφορά, το σύγχρονο κράτος με το να «ανέχεται» ή ακόμα και να προβάλλει το φολκλόρ των πολιτισμικών ετεροτήτων, στην ουσία, πρώτον συστηματοποιεί και τονίζει τις διαφορετικές ταυτότητες, και δεύτερον παραμελεί τις ταξικές και πολιτικές διακρίσεις που διαφοροποιούν τους

πολιτισμούς¹¹. Οι στρατηγικές που εφαρμόζονται συνθέτουν το τοπίο του πολιτισμού του εκάστοτε κοινωνικού μορφώματος ως προς την αλληλεπίδρασή του με την ετερότητα και σηματοδοτούν την πολιτική λειτουργία του πολιτισμού.

Τέλος, ίσως αξίζει εδώ να αναφερθεί η άποψη του Said στο έργο του *Οριενταλισμός*^{*} για τον «άλλον»: «Δεν υπάρχει ουσιαστικά κατέναντας «άλλος» πίσω από την επινόηση και τη μετέπειτα αναπαρασταση της γνώσης για τον συγκεκριμένο «άλλο». Οι κατηγοριοποιήσεις, οι γενικεύσεις, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα ενορχηστρώνουν, θα λέγαμε τη δημιουργία του «άλλου», ο οποίος ραφινάρεται και αντικειμενοποιείται ως αναλλοίωτος, αμετάλλαχτος, μέρος της ανθρώπινης φυσικής νομοτέλειας και ως τέτοιος καθολικός, παγκόσμιος και αναπόφευκτος»¹².

2.1. Το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί σε σχέση την ετερότητα

Το σχολείο, ως θεσμός και ιδεολογικός μηχανισμός του κράτους, διαμορφώνει και επιδιώκει να διαμορφώνει την εθνική διάσταση της ανθρώπινης ταυτότητας¹³. Άλλωστε, εδώ και περισσότερο από έναν αιώνα, η πρωτοβάθμια κυρίως εκπαίδευση εντάχθηκε στις προτεραιότητες των κρατών και είχε στόχο αφενός την εξασφάλιση μιας στοιχειώδους εγγραμματοσύνης, και αφετέρου τη σφυρηλάτηση της εθνικής ταυτότητας¹⁴. Επιπλέον, το σχολείο αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες με την επικράτηση του «πολιτισμικού κεφαλαίου» των μαθητών της κυρίαρχης ομάδας¹⁵. Αν η γνώση είναι σχέση, κατά πόσο το σύγχρονο σχολείο διευκολύνει τη γνωριμία με τον «άλλον» που ανήκει σε διαφορετική εθνότητα; Και αν η εκπαίδευση θεωρείται ως καταστολή της επιθυμίας χάρη στην απορρέουσα εξουσία¹⁶, κατά πόσο μπορούμε να μιλάμε για επιθυμία για γνώση και «επιθυμία για

τον «άλλον»¹⁷ όταν ο «άλλος» θεωρείται τόσο μακρινός; Κατά πόσο διευκολύνεται όχι απλά η ανοχή/ανεκτικότητα¹⁸, αλλά η επικοινωνία ανάμεσα σε ανθρώπους-φορείς πολιτισμών στο σχολικό πλαίσιο;

Στην πράξη, και σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα, οι εκπαιδευτικοί κατηγορούνται για ρατσισμό ο οποίος με τη σειρά του συμβάλλει στην αναπαραγωγή φυλετικών ανισοτήτων και στη σχολική αποτυχία¹⁹. Υιοθετώντας μια αντιρατσιστική προσέγγιση, θα λέγαμε ότι το σχολείο καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για την εξάλειψή του ρατσισμού, σαν να εξαντλούνται στην εκπαίδευση οι κοινωνικές και πολιτικές ρίζες του ρατσισμού²⁰. Η έμφαση σε αυτές τις διαπιστώσεις δίνει την εντύπωση ότι οι φυλετικές ανισότητες μπορούν να μειωθούν με την αλλαγή της στάσης και των πρακτικών των εκπαιδευτικών_ πράγμα εξαιρετικά απίθανο αφού οι πηγές αυτών των ανισοτήτων βρίσκονται έξω από την πόρτα του σχολείου²¹.

Στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, όπως και σε άλλες της «αναπτυγμένης δύσης» παρατηρείται έντονος προβληματισμός σχετικά με την παιδευτική αξία του σχολείου και το ρόλο των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, ζητήματα εθνοπολιτισμικών διαφορών που εμφανίζονται στα εθνικά κράτη και στους υπερεθνικούς οργανισμούς επιβάλλουν τρόπους διαχείρισής τους και στο πλαίσιο νέων μορφών συναίνεσης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Σε επίπεδο πολιτικών «διαπολιτισμικής εκπαίδευσης»²², και σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, το σχολικό έτος 2002-2003, το σύνολο των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών ήταν: 11.083 στο νηπιαγωγείο, 67.149 στο δημοτικό, 33.385 στο γυμνάσιο και 18.497 στο λύκειο-ΤΕΕ²³. Στην Ελλάδα λειτουργούν 24 διαπολιτισμικά σχολεία, 500 τάξεις υποδοχής και

700 φροντιστηριακά μαθήματα για την εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας²⁴.

Ερευνητικά δεδομένα για τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν υπάρχουν πολλά. Σε έρευνα με θέμα τη διερεύνηση των αναγκών των εκπαιδευτικών και την αξιολόγησή τους σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διδακτικής που πραγματοποιήθηκε με δείγμα 210 δασκάλων, διαπιστώθηκε ότι το 93,5% των εκπαιδευτικών δυσκολεύεται να προσεγγίσει ερμηνευτικά το περιεχόμενο της έννοιας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η δυσκολία αυτή οφείλεται: α) στην παντελή έλλειψη σχετικών μαθημάτων στο περιεχόμενο προγράμματος σπουδών των προπτυχιακών σπουδών και β) στην έλλειψη παρόμοιας παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης στους θεσμούς συνεχιζόμενης εκπαίδευσης²⁵.

Επίσης, παρατηρούνται στους εκπαιδευτικούς στάσεις εθνοκεντρισμού, δηλαδή εύνοια προς τους μαθητές της «δικής μας» ομάδας²⁶. Η μονοπολιτισμική και επομένως, εθνοκεντρική εκπαίδευση που οι εκπαιδευτικοί έχουν δεχτεί ως μαθητές και ως φοιτητές, συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση αυτών των στάσεων. Σε πρακτικό επίπεδο, αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, ενώ η εκτίμηση της μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων μαθητών και η αναγκαιότητα της διδασκαλίας της διαφοροποιούνται ανάλογα με τον βαθμό χρησιμότητάς της στον χώρο της εκπαίδευσης και της εργασίας²⁷. Με δεδομένη την ελλιπή θεωρητική και πρακτική κατάρτισή τους σε θέματα εκπαίδευσης μαθητών που ανήκουν σε διαφορετικές εθνότητες ή πολιτισμικές ομάδες, «επιμένουν να αναθέτουν την ευθύνη για την εκμάθηση της ελληνικής στο οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών και αποποιούνται την ευθύνη για τη σχο-

λική αποτυχία των μαθητών τους»²⁸. Επιπλέον, το θεσμικό πλαίσιο με τις αντιφάσεις που παρατηρούνται τόσο στον σχεδιασμό εκπαιδευτικών πολιτικών, όσο και στην εφαρμογή τους²⁹, επιβάλλει συνθήκες αβεβαιότητας ως προς την υιοθέτηση συγκεκριμένων θέσεων, (ή τουλάχιστον προβληματισμών), και μείωση της κριτικής διάθεσης.

2.2. Περιγράφοντας την έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Ο όρος «διαπολιτισμική εκπαίδευση» εμφανίζεται για πρώτη φορά στην ελληνική βιβλιογραφία στη δεκαετία του '80 και συνδέεται με την επανένταξη των παλιννοστούντων μαθητών στο ελληνικό σχολείο και τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο³⁰. Στις μέρες μας ακούγεται συχνά ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί λύση σε ζητήματα διαχείρισης εκπαιδευτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν μαθητές από διαφορετικές χώρες ή εθνοτικές ομάδες σε μια Ελλάδα που γίνεται πολυπολιτισμική. Όμως, η ελληνική κοινωνία δεν γίνεται τώρα πολυπολιτισμική. Αν απαλλαγούμε από την ιδέα της μονοπολιτισμικότητας που διέτρεξε το σχεδιασμό και την εφαρμογή και εκπαιδευτικών πολιτικών στο πλαίσιο της συγκρότησης και ισχυροποίησης του έθνους-κράτους, θα δούμε ότι στην Ελλάδα πάντοτε υπήρχαν εθνοτικές μειονότητες ή πληθυσμοί με καταγωγή από περιοχές γύρω από τα όρια είτε του υπό σύσταση, είτε του σύγχρονου ελληνικού κράτους και με γλωσσικά ιδιώματα διαφορετικά από την ελληνική γλώσσα. Είθισται επίσης να χρησιμοποιείται ο όρος «πολυπολιτισμικότητα» για να περιγράψει μια συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα και τη διαδικασία εξέλιξής της, και ο όρος «διαπολιτισμικότητα» για να περιγράψει μια διαλεκτική σχέση, μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας ανάμεσα σε άτομα διά-

φορων εθνικών/μεταναστευτικών ομάδων³¹. Η πρόθεση «δια» καλείται να προωθήσει την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία. Η ασάφεια των εννοιών πολυπολιτισμικότητα, διαπολιτισμικότητα, πολυεθνική εκπαίδευση, πολιτιστικός πλουραλισμός - που βασίζεται σε αδυναμία υιοθέτησης ενός σύγχρονου ορισμού για τον πολιτισμό³², χαρακτηρίζει μια προσέγγιση που συχνά θεωρείται σαν μια νέα μεταρρύθμιση και λειτουργεί ως πανάκεια για την αντιμετώπιση των αδυναμιών των εκπαιδευτικών συστημάτων³³. Η διαπολιτισμική προσέγγιση αποτελεί μαζί με την αφομοιωτική, την ενσωματωτική, την πολυπολιτισμική, την αντιρατσιστική προσέγγιση, τρόπους διαχείρισης της πολυπολιτισμικότητας³⁴. Εφαρμόζοντας τη διαπολιτισμική προσέγγιση στην εκπαίδευση, διαμορφώνονται προτάσεις για την «αντιμετώπιση» της ετερότητας που κατά βάθος, εξαντλούνται σε γενικότητες κι ευχολόγια: «Το να κοιτάξουμε τον άλλον μέσα στη διαφορετικότητά του δεν σημαίνει απαραίτητα να προσκολληθούμε στις αξίες του. Σημαίνει να τον καταλάβουμε καλύτερα για να επικοινωνούμε καλύτερα. Κανείς δεν έχασε τη ψυχή του θέλοντας να καταλάβει τον άλλον. Όμως, χρειάζεται αυτή η συμπεριφορά να είναι αμφίδρομη»³⁵.

Ουσιαστικά, η διαπολιτισμική προσέγγιση αναπτύσσεται μέσα από την κριτική των άλλων μοντέλων διαχείρισης της πολυπολιτισμικότητας και χαρακτηρίζεται από πολυσημία που συχνά προκαλεί σύγχυση αναφορικά με την εφαρμογή της σε επίπεδο εκπαιδευτικών πρακτικών. Βασίζεται σε ένα διαπολιτισμικό λόγο που δεν είναι αθώος, αλλά εκφράζει συγκεκριμένες επιλογές οι οποίες με τη σειρά τους στηρίζονται σε συγκεκριμένες ιδεολογίες³⁶. Δεν είναι τυχαίο νομίζω ότι ο διαπολιτισμικός λόγος παραμένει θεωρητικός και αφηρημένος, εγκλωβισμένος να παράγεται και

να καταναλώνεται κυρίως από θεωρητικούς, χωρίς αντίκρουσμα στο κοινωνικό πεδίο. Και αυτό συμβαίνει γιατί αυτός ο λόγος επιλέγει να μην αναγνωρίζει ότι η εκπαίδευση, όπως και ο πολιτισμός, δεν είναι απαλλαγμένη από την πολιτική διάσταση με την οποία βρίσκεται σε αλληλεπίδραση. Στην πραγματικότητα είναι ένας λόγος που συναρθρώνεται με την (αν-)ικανότητα των μη-προνομοιούχων ομάδων να διεκδικήσουν δικαιώματα και οφέλη στον χώρο της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση αποτελεί πεδίο διαπραγμάτευσης εθνοτικών και πολιτισμικών ταυτοτήτων. Ο τρόπος που γίνεται αυτή η διαπραγμάτευση επηρεάζεται, όπως είναι αναμενόμενο, από τις αντιλήψεις για τον πολιτισμό που επικρατούν στην ευρύτερη κοινωνία. Για τον Cummins οι σχέσεις εξουσίας που χαρακτηρίζουν τόσο την εκπαιδευτική σχέση, όσο και τον σχεδιασμό συγκεκριμένων πολιτικών και αναλυτικών προγραμμάτων στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, χρειάζεται να μεταστραφούν σε συνεργατικές αν στόχος θεωρείται η ενδυνάμωση των ταυτοτήτων των μαθητών³⁷. Αυτή η πρόταση προϋποθέτει βεβαίως την υιοθέτηση από την πλευρά των δασκάλων, μιας κριτικής αντίληψης σχετικά με την «μονοπολιτισμικότητα» του εκπαιδευτικού συστήματος, απόσταση από τον ρόλο τους ως εφαρμοστών πολιτικών και εμπιστοσύνη στον εαυτό τους για τη δυνατότητα επιλογών στον τρόπο με τον οποίο δομούν τις μικρο-αλληλεπιδράσεις μέσα στην τάξη. Επειδή όμως κατά τη διαπολιτισμική συνάντηση η ταύτιση με την ομάδα στην οποία ανήκει ο εαυτός και η τάση για προστασία της υπό απειλή (εθνικής κυρίως) ταυτότητας εντείνονται³⁸, το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί της πρώτης γραμμής, αλλά και οι σχεδιαστές πολιτικών έχουν τη δυνατότητα αναστοχαστικής στάσης απέναντι σε θέματα της δικής

τους ταυτότητας.

Ένας ορισμός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συμβάλλει στη διαπολιτισμική επικοινωνία είναι ο εξής: «Η διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαιδευτική πρακτική είναι αφενός η συνειδητή παραδοχή από τους συντελεστές της εκπαιδευτικής διαδικασίας (δασκάλους, μαθητές) ότι η πολιτισμική ποικιλία – με την έννοια της πολλαπλότητας των αναφορών, των πρακτικών, των καταβολών – είναι δομικό χαρακτηριστικό του σχολικού και κοινωνικού χώρου, και στη συνέχεια ότι οι καινοτόμες παιδαγωγικές τεχνικές μπορούν όχι μόνο να τη λάβουν υπόψη τους, αλλά και να τη χρησιμοποιήσουν σαν εμπλουτιστικό, δυναμικό στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας»³⁹. Η περιγραφή αυτή επιτρέπει στο σχολείο να λειτουργεί σα νησίδα αποδοχής όλων, αποδεχόμενο και το ίδιο διαδικασίες αλλαγών αναφορικά με τους στόχους και τις πρακτικές του.

Συμπεράσματα

Καθώς η διαπολιτισμική εκπαίδευση συρρικνώνεται στη διαχείριση της ετερότητας, το αίτημα της επικοινωνίας των πολιτισμών παραμένει χωρίς απόκριση. Κι αντίστροφα, και ίσως ψυχραιμότερα, η διαπολιτισμική επικοινωνία καθώς μεταφράζεται, ή εξαντλείται σε διαχείριση της ετερότητας από τα σύγχρονα κράτη, οι πολιτισμοί (που ζουν χάρη στην αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή) σιωπούν κι αφομοιώνονται. Το ίδιο κι άνθρωποι, αρνούμενοι να επικοινωνούν ως ετερότητες υπό διαχείριση. Μοιάζει να «νικάει» η διαφορά κι όχι η ισότητα.

Αν παραδεχτούμε ότι η ελληνική κοινωνία στέκει από αμήχανα έως εχθρικά μπροστά στην εθνοπολιτισμική ετερότητα, μη μπορώντας να επιλέξει ανάμεσα σε μια αφομοιωτική ή μια πολυπολιτισμική πρόταση όχι για την ετερότητα,

αλλά για την ίδια που είναι και ετερότητα, θα δούμε ότι στο ελληνικό σχολείο αντικατοπτρίζεται το μεγάλο ερώτημα του επιθυμητού της σύμπτωσης των εθνικών με τα εθνοτικά κριτήρια στη συγκρότηση και την οριοθέτηση ενός διαρκώς συρρικνούμενου εθνικού κράτους⁴⁰.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, ελπίζω να είναι σαφές ότι η διαπολιτισμική προσέγγιση αφήνει πολλά περιθώρια ερμηνείας και στην εφαρμογή της προσβλέπει στη δημιουργία συνθηκών διαπολιτισμικής επικοινωνίας με την έννοια της δυνατότητας διαπραγμάτευσης των ταυτοτήτων. Όμως, εκ προοιμίου, εναλλάσσεται ανάμεσα στη θέση που αναγνωρίζει τη διαφορά – καθώς αυτή η αναγνώριση δικαιολογεί την ύπαρξή της – και συγχρόνως τη στιγματίζει, για να χρησιμοποιήσουμε την ορολογία του Goffman, αφού οι προτεραιότητες της κινούνται σε επιλογές αφομοίωσης περισσότερο παρά ένταξης των μαθητών. Εντασσόμενη στο σχολικό σύστημα, θεσμό που κατεξοχήν στιγματίζει, έρχεται αντιμέτωπη με το αναπόφευκτο αυτού του στιγματισμού και ουσιαστικά, αναζητεί τη δική της ταυτότητα που τελεί υπό διαμόρφωση.

Σημειώσεις

1 Κατά τον Said η κατασκευή των όρων της «ετερότητας» και της «διαφοράς» έχει για αρκετούς αιώνες συσχετιστεί με πρακτικές κατακτήσεων και κυριαρχίας. Σημειώνει επίσης, ότι οι έννοιες αυτές έχουν ιδιότητες «φυλαχτού» για τους ανθρωπολόγους, αφού η ανθρωπολογία χρειάζεται τους «άλλους» (που είναι διαφορετικοί από τον «εαυτό») για να υπάρξει ως επιστήμη. Βλ. E. W. Said, «Representing the Colonized: Anthropology's Interlocutors», *Critical Inquiry*, 15, 1989, σσ. 205-225.

2 Ch. Taylor, *Πολυπολιτισμικότητα*, (Multiculturalism and «The politics of Recognition», 1994), εισ.-επιμ. Α. Gutmann, μτφ. Φ. Παιονίδης. Αθήνα: Πόλις, 1997. Για μια κριτική στη σκέψη του Taylor περί «αναγνώρισης» της ταυτότητας, βλ. Μ. Ρήγου, «Κριτική της έννοιας της πολυπολιτισμικότητας», *Αξιολογικά*, 4/2000, σσ. 166-171.

3 Α. Μαράτου-Αλιπραντή, Π. Γαληνού, Πολιτισμικές Ταυτότητες: από το Τοπικό στο Παγκό-

σμιο, στο Κωνσταντοπούλου, Χρ., Μαράτου-Αλιπραντή, Λ., & Θ. Οικονόμου, (επιμ.), "Εμείς" και οι "Άλλοι". Αθήνα: τυπωθήτω, 1999, σ. 115.

4 Για την εννοιολόγηση των όρων κουλτούρα και πολιτισμός, και τη χρήση αυτών, βλ. Δ. Γκέφου-Μαδιανού, *Πολιτισμός και Εθνογραφία. Από τον Εθνογραφικό Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999, ιδιαίτερα κεφ.2: Από τον πολιτισμό στους πολιτισμούς, Α. Μπακαλάκη, «Εκδοχές της έννοιας του Πολιτισμού στην Ανθρωπολογία», *Σύγχρονα Θέματα*, 1997, 62, 55-68, Δ. Αγραφιώτης, Πολιτισμικό/πολιτιστικό: το αβέβαιον της οριοθέτησης, στο Κωνσταντοπούλου, Χρ., Μαράτου-Αλιπραντή, Λ., Θ. Οικονόμου, (επιμ.), "Εμείς" και οι "Άλλοι", ό.π., σσ. 39-47, R. Williams, *Κουλτούρα και Ιστορία*, εισ.-μτφ. Β. Αποστολίδου. Αθήνα: Γνώση, 1994.

5 Δ. Μακρυγιάννη. Ο κοινωνικός στιγματισμός του εαυτού και του σώματος, εισαγ. στο E. Goffman, *Στίγμα. Σημειώσεις για την Διαχείριση της Φθαρμένης Ταυτότητας*, (Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity, 1963). Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2001, σ. 12. Επίσης, ο Goffman αναφέρει ότι υπάρχουν κατηγορίες ανθρώπων που δημιουργούνται από τους μελετητές της κοινωνίας κι έπειτα μελετώνται από αυτούς, ό.π., σ. 252. Για την εργαλεική χρήση κατηγοριών πολιτισμικών ταυτοτήτων και από τον επιστημολογικό λόγο, βλ. Δ. Χαραλάμπης, Κ. Ψυχοπαίδης, Α. Αρμενιάκης κ.ά., *Εθνος-Δημοκρατία στην Ελληνική Εκπαίδευση*, Ε.Κ.Κ.Ε., 2000, σ. 212.

6 Για το θέμα των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων, βλ. Α. Καλατζή-Αζίζι, Α. Ζωνίου-Σιδέρη & Α. Βλάχου, *Προκαταλήψεις και Στερεότυπα. Δημιουργία και αντιμετώπιση*. Αθήνα: Γ.Γ.Α.Ε., 1996.

7 Μ. Σακαλάκη, Ετερότητες. Αναπαραστάσεις του κοινωνικού δεσμού. Αθήνα: Εξάντας, 1999, σ. 33.

8 Θ. Λίποβατς, «Πολιτική ψυχολογία και ετερότητα», *Σύγχρονα Θέματα*, 54, 1995, σσ. 14-20.

9 Ν. Δεμερτζής, *Ο Λόγος του Εθνικισμού. Αμφίσημο σημασιολογικό πεδίο και σύγχρονες τάσεις*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα, 1996, σ. 109.

10 Όπου το φαντασιακό είναι διάφορο του φανταστικού, βλ. Κ. Καστοριάδης, *Η Φαντασιακή Θέσμιση της Κοινωνίας*. (L'Institution Imaginaire de la Société, 1975), επιμ. - μτφ. Κ. Σπαντιδάκης. Αθήνα: Ράππα, 1985 (2η εκδ.), σσ. 218-219.

11 Γ. Αγγελόπουλος, «Εθνολογικές ομάδες και ταυτότητες. Οι όροι και η εξέλιξη του περιεχομένου τους», *Σύγχρονα Θέματα*, 63, 1997, σσ. 18-25. * (Orientalism, 1978), μτφ. Φ. Τερζάκης. Αθήνα: Νεφέλη, 1996.

12 Στο Δ. Χαραλάμπης, Κ. Ψυχοπαίδης, Α. Αρμενιάκης κ.ά., *Εθνος - Δημοκρατία στην Ελληνική Εκπαίδευση*, ό.π., σ. 213.

13 Ν. Σαλτερής, «Οι "άλλοι" στο ελληνικό σχολείο. Όψεις τυπικών και άτυπων εκπαιδευτικών πολιτικών», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 58, 2001, σσ. 41-47.

14 Έ. Αβδελά, «Εμείς και οι "άλλοι" στο μάθημα της ιστορίας», *Εκπαιδευτική κοινότητα*, 59, 9/2001, σσ. 23-25.

15 Για το θέμα αυτό βλ. τις θεωρίες της πολιτισμικής μεταβίβασης και ιδιαίτερα P. Bourdieu & C. J. Passeron, *Οι κληρονόμοι* (Les héritiers, les é-

udiants et la culture, 1964). Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1993. Επίσης, P. Bourdieu, *Κοινωνιολογία της Παιδείας*, επιμ. Λαμπήρη-Δημάκη Ι., Παναγιωτόπουλος Ν. Αθήνα: Καρδαμίτσα-Δελφίνι, 1995.

16 Ch. Bernard, *Το σχολείο Αλλάζει. Κρίση του Σχολείου και Κοινωνικοί Μετασχηματισμοί*, (L'école en mutation, 1987), μτφ. Ε. Μποναφάτου, Ν. Παπαγεωργίου. Αθήνα: προτάσεις, 1992, σ. 302.

17 Σχετικά με τη θεωρητικοποίηση της σχέσης με το αντικείμενο, της επιθυμίας του γνωρίζειν και της κοινωνικής εγγραφής αυτών των στοιχείων μέσα σε σχέσεις, βλ. Ch. Bernard, *Η Σχέση με τη Γνώση*, (Du Rapport au Savoir. Éléments pour une théorie, 1997), μτφ. Μ. Καραχάλιος, Ε. Λινάρδου-Καραχάλιου. Αθήνα: μεταίχμιο, 1999, σ. 77.

18 Για το θέμα της ανοχής/ανεκτικότητας, βλ. Σ. Τρουμπέτα, «Μερικές σκέψεις σχετικά με την παράσταση του "άλλου" και το φαινόμενο του ρατσισμού στην ελληνική κοινωνία», *Επιθ. Κοιν. Ερευνών*, 101-102, 2000, 137-176, ιδιαίτερα 145-146.

19 Βλ. ενδεικτικά, C. Wright, School processes: an ethnographic study κεφ. 10, στο J. Eggleston, D. Dunn & M. Anjali (επιμ.) *Education for Some: the Educational and Vocational Experiences of 15-18 year old Members of Minority Ethnic Groups*. Stoke-on-Trent: Trentham Books, 1986.

20 Αναφέρεται από τον B. Parekh, Η έννοια της πολιτισμικής εκπαίδευσης, κεφ 2 στο S. Modgil, G. K. Verma, K. Mallick & C. Modgil, *Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση. Προβληματισμοί-Προοπτικές*, (Multicultural Education. The Interminable Debate, 1986), επιμ. Α. Ζωνίου - Σιδέρη, Π. Χαραμής. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1997, σσ. 44-65.

21 P. Foster, Case not proven. An evaluation of a study of teacher racism, κεφ. 11, στο P. Woods, M. Hammersley, (επιμ.), *Gender and Ethnicity in Schools*. London: Routledge, 1993, σσ. 216-223. Επίσης, J. Banks, «Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση και οι κριτικές της: Βρετανία και Ηνωμένες Πολιτείες», στο S. Modgil, G. K. Verma, K. Mallick & C. Modgil, ό.π., σσ. 343-359.

22 Με την έννοια της εφαρμογής της διαπολιτισμικής προσέγγισης σε επίπεδο εκπαιδευτικών πρακτικών, βλ. σχετικά Χ. Κάτσικας, Ε. Πολίτου, *Εκτός «Τάξης» το «Διαφορετικό»*. Αθήνα: Gutenberg, 1996, σσ. 57-64.

23 Χ. Κάτσικας, Το σχολείο των...30 πολιτισμών. *ΤΑ ΝΕΑ*, 25-26/10/2003

24 «Αλλοδαποί, έξι στους 100 μαθητές», δημοσίευμα για το σεμινάριο με θέμα: «Ενσωμάτωση μεταναστών», 22-23/10/01, Οργάνωση: Υπουργεία Παιδείας, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης, Εργασίας, Δικαιοσύνης και η Ολλανδική Πρεσβεία στην Ελλάδα, εφ. *Ελευθεροτυπία*, 23/10/2001.

25 Κ. Παπαχρήστος, Ν. Παλαιολόγου, «Διερεύνηση των αναγκών των εκπαιδευτικών και αξιολόγηση τους σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διδακτικής», στο Π. Γεωργιάδης, *Η Ελληνική ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα. Μια Διαπολιτισμική Προσέγγιση*, 3ο Διεθνές Συνέδριο, τομ. ... Πάτρα, 2001, σσ. 125-142.

26 Βλ. σχετικά, Α. Φραγκουδάκη, Θ. Δραγώ-

να & Α. Ανδρούσου, «Διαπολιτισμική εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτών. Η περιγραφή μιας εμπειρίας», *Σύγχρονα θέματα*, 63, 1997, σσ. 70-75.

27 Χ. Φιλίππάρδου, «Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διγλωσσία στα δημοτικά σχολεία της Ρόδου», στο Ε. Σκούρτου (επιμ.), *Θέματα Διγλωσσίας και Εκπαίδευσης*. Αθήνα: νήσος, 1997, σσ. 179-187.

28 Χ. Φιλίππάρδου, ό.π., σσ. 185-186.

29 Για μια κριτική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και σχετικά με τις πολιτικές για τις τάξεις υποδοχής, τα φροντιστηριακά μαθήματα κ.λπ, βλ. Χ. Κάτσικας, Ε. Πολίτου, *Εκτός «Τάξης» το «Διαφορετικό»*, προλ. Β. Αλεξίου. Αθήνα: Gutenberg, 1999, ιδιαίτερα κεφ 4, 5 και 6. Επίσης, Σ. Μοσχονάς, «Η ρητορική της "διαπολιτισμικής εκπαίδευσης": Η πόδις βαπτίζεται σε μοντέρνους καιρούς η προσπάθεια εκπαιδευτικής αφομοίωσης των μεταναστών και των μειονοτήτων στην Ελλάδα», εφ. *Καθημερινή*, 24/6/2001.

30 Γ. Μάρκου, *Η Πολυπολιτισμικότητα της Ελληνικής Κοινωνίας. Η Διαδικασία Διεθνοποίησης και η Αναγκαιότητα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*. ΥΠ.Ε.Π.Θ. & Γ.Γ.Α.Ε., 1996, σ. 32

31 Γ. Μάρκου, *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ελληνική και διεθνής εμπειρία*. Αθήνα: Ηλεκτρονικές Τέχνες, 1997, σ. 238.

32 Βλ. σχετικά, B. Bullivant, Προς μια ριζοσπαστική πολυπολιτισμικότητα: Ανάλυση των τάσεων στο αναλυτικό πρόγραμμα και στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό στο S. Modgil, G. K. Verma, K. Mallick & C. Modgil, *Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση. Προβληματισμοί-Προοπτικές*, ό.π. σ. 81.

33 B. Bullivant, ό.π., σσ. 65-66.

34 Για την παρουσίαση αυτών των προσεγγίσεων, βλ. Γ. Μάρκου, ό.π., ιδιαίτερα κεφ. 4. Επίσης, Χ. Κάτσικας, Ε. Πολίτου, ό.π., ιδιαίτερα κεφ. 1.

35 P. Charaudeau, "Sciences humaines, enseignement et culture. La rencontre entre trois mondes", *Le français dans le monde*, 253, 1992, σσ. 46-52.

36 Βλ. Χ. Κάτσικας, Ε. Πολίτου, ό.π., σσ. 57-64.

37 J. Cummins, *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας*, (Negotiating Identities. Education for Empowerment in a Diverse Society, 1996), εισ. - επιμ. Ε. Σκούρτου. Αθήνα: Gutenberg, 1999, σσ. 57-59.

38 Θ. Δραγώνα, Όταν η εθνική ταυτότητα απειλείται: ψυχολογικές στρατηγικές αντιμετώπισης, στο Α. Φραγκουδάκη. Θ. Δραγώνα, (επιμ.). «Τι είν' η πατρίδα μας;» *Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1997, σσ. 72-105.

39 Α. Ανδρούσου, Διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαιδευτική πρακτική, στο Α. Βαφέα, *Το Πολύχρωμο Σχολείο. Μια Εμπειρία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης μέσα από την Τέχνη*. Αθήνα: νήσος, 2000, σσ. 11-21.

40 Για το ρόλο του ελληνικού σχολείου στη περίπτωση των μεταναστών, βλ. Δ. Λαφαζάνη, «Το κύμα των ξένων ξάφνιασε την ελληνική κοινωνία», εφ. *ΤΟ ΒΗΜΑ (Νέες Εποχές)*, 19/12/1999.

Ξεκίνησε ο εθνικός διάλογος για την παιδεία Από τα πρακτικά της Βουλής

Συνεδρίαση ΝΣΤ, Δευτέρα, 8 Νοεμβρίου 2004.

Θέμα: Η πορεία της Παιδείας και οι επιβαλλόμενες προσαρμογές στα ευρωπαϊκά δεδομένα, ώστε να επιτύχει η αναβάθμισή της σε όλα τα επίπεδα

Κωνσταντίνος Καραμανλής: Είμαστε σήμερα εδώ προκειμένου να συζητήσουμε ένα θέμα εθνικής σπουδαιότητας, ένα θέμα που αφορά άμεσα κάθε ελληνική οικογένεια, ολόκληρη την κοινωνία, το μέλλον μας, το μέλλον των παιδιών μας, να συζητήσουμε για την κατάσταση στο χώρο της παιδείας και να δρομολογήσουμε έναν εθνικό διάλογο για τη σύνθεση των απόψεων.

Είναι βαθιά πεποίθησή μου ότι όπως στα εθνικά θέματα, στα θέματα εξωτερικής πολιτικής, έτσι και στην παιδεία χρειάζεται εθνική συνεννόηση. ...

...ζούμε σε εποχή ραγδαίων εξελίξεων. Ζούμε στην εποχή της ταχύτητας, της γνώσης, της τεχνολογικής εξέλιξης, της κοινωνίας της πληροφορίας, της νέας οικονομίας, των λεωφόρων του κυβερνοχώρου. Οι εξελίξεις στο πεδίο των επικοινωνιών και της πληροφορικής επηρεάζουν όλο και περισσότερο τις οικονομικές και τις κοινωνικές δομές. Η ταχύτητα στην παραγωγή νέων δεδομένων επηρεάζει και σε μεγάλο βαθμό κινεί τα εκπαιδευτικά συστήματα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η επανάσταση της τεχνολογίας, οι αναδιαρθρώσεις που συντελούνται στην οικονομία, στην αγορά εργασίας μεταμορφώνουν με καταλυτικό τρόπο τις απαιτήσεις για κατάρτιση, για εκπαίδευση, για παιδεία.

Η επένδυση στις νέες τεχνολογίες είναι μια βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων, σταθερών, καλύτερα αμειβόμενων θέσεων εργασίας. Είναι πρωταρχικός όρος για την αντιμετώπιση του πιο μεγάλου κοινωνικού προβλήματος στον τόπο μας, δηλαδή της ανεργίας.

Ζούμε σε μια εποχή, στην οποία καλούμαστε να απαντήσουμε σε βασικά

ζητήματα που μας παρέδωσε η περίοδος που έκλεισε, αλλά και σε νέες αυξημένες απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής, μια εποχή που αφενός διψά για πολιτισμό, για αξίες, για αρχές και αφετέρου απαιτεί να κατακτήσουμε τις νέες τεχνολογίες, μια εποχή στην οποία η παιδεία και ο πολιτισμός αποτελούν την πιο δυναμική ατμομηχανή για την ανάπτυξη, τον πιο αποτελεσματικό μοχλό για δίκαιη αναδιανομή του εισοδήματος, τον πιο ισχυρό φόβο για κάθε πολίτη, κυρίως για κάθε νέα και για κάθε νέο, μια εποχή την οποία θα κερδίσουν οι λαοί που επενδύουν πρωτίστως στο ανθρώπινο κεφάλαιο, στις νέες τεχνολογίες και την πληροφορική, στην παιδεία και τον πολιτισμό.

...ως προς αυτές τις γενικές διαπιστώσεις πιστεύω ότι λίγο πολύ συμφωνούμε όλοι μέσα σ' αυτή την Αίθουσα.

Πέρα απ' αυτά, όμως, έχω την πεποίθηση ότι μπορούμε να συμφωνήσουμε σε πολύ περισσότερα. Άκουσα πολλές φορές τον Αρχηγό της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης να διατυπώνει, για θέματα παιδείας, θέσεις που βρίσκονται δίπλα ή ταυτίζονται, καμιά φορά, και με δικές μας θέσεις, όπως επίσης άκουσα τις ηγεσίες του ΚΚΕ και του Συνασπισμού να προβάλλουν στους αγώνες τους για την παιδεία και προτάσεις ευρείας αποδοχής.

Πιστεύω, λοιπόν, ότι οι πολιτικές δυνάμεις μπορούμε σήμερα να συμφωνήσουμε σε βασικές αρχές, σε κοινούς άξονες, σε νέες πολιτικές, αλλά και σε συγκεκριμένες αποφάσεις άμεσης εφαρμογής.

...Όλες οι πολιτικές δυνάμεις καλούμαστε σήμερα να κάνουμε μία επιλογή. Από τη μία πλευρά, έχουμε την πρακτική της απουσίας διαλόγου, της δυσπιστίας, της στείρας κομματικής αντιπαράθεσης

και από την άλλη έχουμε το δρόμο του εθνικού διαλόγου, το δρόμο της πλατιάς και ουσιαστικής συστράτευσης που μπορεί να δώσει στη χώρα μας ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα μακράς πνοής. ... πιστεύω ότι αυτό οφείλουμε στα παιδιά μας και στις νεότερες γενιές.

...η εκπαιδευτική πολιτική αποδίδει μόνο σε βάθος χρόνου. Αποδίδει, όταν υπάρχει σύστημα σταθερό στο χρόνο, ανοιχτό στο μέλλον, αποδεκτό από όλους. Αυτό είναι σήμερα το ζητούμενο, αυτό απαιτεί η κοινωνία από όλους μας, από το σύνολο των πολιτικών δυνάμεων. Δηλαδή, θα πρέπει να χαράξουμε μία πολιτική παιδείας που θα χαρακτηρίζεται από συνέχεια, από συνέπεια, από όραμα, να διαμορφώσουμε ένα σύστημα εκπαίδευσης που θα έχει διάρκεια, σταθερότητα, αλλά και ευελιξία προσαρμογής στην ταχύτατα αναπτυσσόμενη γνώση. Πρέπει να χτίσουμε σήμερα το σχολείο του μέλλοντος και να μετατρέψουμε την πατρίδα μας σε κέντρο παιδείας και πολιτισμού για όλη την ευρύτερη περιοχή μας.

...αυτός είναι ο σκοπός...θέλουμε να υπάρξει μία δημιουργική σύνθεση απόψεων όλων των πολιτικών δυνάμεων για την παιδεία και τα παιδιά μας, για το μέλλον της πατρίδας μας, για την κοινωνία που όλοι οραματιζόμαστε, δηλαδή την κοινωνία της συνοχής, της συμμετοχής, της δικαιοσύνης, των ευκαιριών.

...εκείνο που προέχει τώρα, είναι να εντοπίσουμε τις αδυναμίες, τα προβλήματα, τις παθολογίες που εξακολουθούν να καθηλώνουν το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας, να αξιολογήσουμε τις ανάγκες του σήμερα και του αύριο, να δούμε καθαρά από πού ξεκινάμε και πού θέλουμε να πάμε.

Σίγουρα το εκπαιδευτικό σύστη-

μα για την Ελλάδα του 2010 δεν μπορεί να είναι ένα σύστημα στατικό, ξεπερασμένο από τη διαρκή παραγωγή νέων γνωστικών δεδομένων, δεν μπορεί να είναι ένα σύστημα απομονωμένο από όσα συμβαίνουν στο διεθνή χώρο και κυρίως στην ΕΕ, δεν μπορεί να παραμένει αδιάφορο στην κοινή διαπίστωση ότι παράγει άνεργους πτυχιούχους. Το σχολείο του μέλλοντος πρέπει να είναι μία ανοιχτή διαδρομή μόρφωσης του ανθρώπου, μία διαρκής πορεία στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον γνώσεων και πληροφοριών, μία διαδικασία που παρέχει τα εφόδια για την πρόοδο και την εξέλιξη και σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο.

Αν δεν το κάνουμε αυτό, αν μείνουμε πίσω, είναι βέβαιο πως θα βρεθούμε σ' έναν ιδιότυπο γνωστικό δεύτερο και τρίτο κόσμο χωρών, νεόπτωχων στη γνώση και την τεχνολογία και αυτό δεν έχουμε το δικαίωμα να το αφήσουμε να συμβεί.

Κατ' αρχήν, λοιπόν, ξεκινούμε από τα θετικά του εκπαιδευτικού μας συστήματος, κρατούμε ό,τι θετικό έχει δημιουργηθεί στα χρόνια που πέρασαν, το αναγνωρίζουμε, το συμπληρώνουμε και το βελτιώνουμε.

Ταυτόχρονα εντοπίζουμε τις ενότητες των βασικών προβλημάτων και προωθούμε τις λύσεις που απαιτούνται. Οι αλήθειες είναι σε όλους λίγο πολύ γνωστές και επισημαίνω τις πιο βασικές.

Πρώτον, η δήθεν δωρεάν παιδεία σήμερα κατάντησε το πιο βαρύ οικονομικό φορτίο για κάθε ελληνική οικογένεια και ακόμα περισσότερο για τις οικονομικά ασθενέστερες. Κοστίζει σχεδόν 4500 ευρώ το χρόνο για κάθε παιδί στο λύκειο. Είμαστε στις τελευταίες θέσεις των παλαιότερων μελών της ΕΕ, αλλά και των χωρών του ΟΟΣΑ σε ό,τι αφορά τις δημόσιες δαπάνες για την παιδεία και την έρευνα.

Δεύτερον, έχουμε ένα από τα υψηλότερα μορφωτικά επίπεδα στην ΕΕ. Τουλάχιστον αυτά λένε τα στατιστικά στοιχεία, αφού το 82% των νέων ηλικίας 20-24 ετών είναι απόφοιτοι λυκείου, έναντι του κοινοτικού μέσου όρου που είναι περίπου 74%. Ταυτόχρονα, όμως, έχουμε ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης 58% έναντι 68,5% του κοινοτικού μέσου όρου. Και αυτό

“ Η επανάσταση της τεχνολογίας, οι αναδιαρθρώσεις που συντελούνται στην οικονομία, στην αγορά εργασίας μεταμορφώνουν με καταλυτικό τρόπο τις απαιτήσεις για κατάρτιση, για εκπαίδευση, για παιδεία. ”

είναι αντιφατικό. Επισημαίνει πέρα από τα προβλήματα της οικονομίας σημαντικές αδυναμίες και στο χώρο της παιδείας.

Το παραγόμενο έργο στα σχολεία μας αξιολογούμε στο διεθνές επίπεδο από τον ΟΟΣΑ, χαρακτηρίζεται ελλειμματικό. Είμαστε ουραγοί τόσο στο ποσοστό χρηστών του διαδικτύου όσο και στην ευρεσιτεχνία. Επενδύουμε ελάχιστα στην έρευνα. Ενώ ο στόχος της Λισαβόνας θέλει το 3% του ΑΕΠ, δημοσίων και ιδιωτικών δαπανών να κατευθύνεται στην έρευνα, εμείς παραμένουμε σταθερά στην τελευταία θέση των δεκαπέντε με 0,6%.

Δεν έχουμε την αναγκαία σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγική διαδικασία και την αγορά εργασίας. Δεν έχουμε την εκπαίδευση που απαιτούν οι παγκόσμιες ανταγωνιστικές συνθήκες, η οικονομία της γνώσης, η κοινωνία της πληροφορίας. Παραμένουμε μακριά από το σχολείο του μέλλοντος. Δηλαδή

από το σχολείο που υιοθετεί τη σύγχρονη παιδαγωγική και διδάσκει στα παιδιά όχι τι να αποστηθίζουν, αλλά πώς να μαθαίνουν, πώς να δημιουργούν.

Είμαστε μακριά από το σχολείο που αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες υποκαθιστώντας το μαυροπίνακα και την κιμωλία με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, το cd, τη δισκέτα, το διαδίκτυο. Με αποτέλεσμα να εξακολουθούμε να παράγουμε, δυστυχώς μάλιστα, μαζικά άνεργους πτυχιούχους. Εξακολουθούμε να υποθάλλουμε τη δομική ανεργία.

...Ως τα 15 χρόνια τους, δηλαδή μέχρι το τέλος του γυμνασίου, τα παιδιά μας παρακολουθούν κατά μέσο όρο 1034 ώρες υποχρεωτικής διδασκαλίας έναντι 873 ωρών μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ. Αυτό εξηγεί και το συγκριτικά μεγάλο αριθμό δασκάλων και καθηγητών. Παράλληλα υπολογίζεται ότι ένας καθηγητής γυμνασίου και λυκείου στην Ελλάδα διδάσκει κατά μέσο όρο 629 ώρες έναντι 674 του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ.

Συνοπτικά τα παιδιά μας παρακολουθούν περισσότερες ώρες διδασκαλίας, ενώ οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν λιγότερες. Οι μαθητές φορτώνονται καθημερινά με ύλη που δεν μπορούν να αφομοιώσουν. Αληθές είναι όμως και το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί μας έχουν μισθού ουσιαστικά χαμηλότερους σε σχέση με τους συναδέλφους τους στις άλλες χώρες της ΕΕ.

Τέταρτον, το ελληνικό σχολείο λειτουργεί υπερσυγκεντρωτικά, αφού μόνο το 13% των αποφάσεων λαμβάνονται από αυτό και μόνο το 7% από την αυτοδιοίκηση. Είναι προφανώς αυτό που έκανε τον Αρχηγό της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης –παρ' ό,τι δεν μου αρέσει ο όρος- να υποστηρίζει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα στην πατρίδα μας, με τον τρόπο που λειτουργεί, πολλές φορές θυμίζει το σοβιετικό σύστημα.

Πέμπτον, το σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, παρά την αξιοπιστία που απέκτησε, εγείρει σημαντικά ζητήματα. Αναφέρομαι στο γεγονός ότι η πίεση του εξεταστικού συστήματος αφαιρεί από το λύκειο κάθε εκπαιδευτική αυτονομία και το έχει μετατρέψει σ' ένα είδος εξεταστικού φροντιστηρίου, που αυξάνει το άγχος των μαθητών και αποθεώνει την παραπαιδεία. Αναφέρο-

μα στην επισήμανση ότι οι καλοί μαθητές, ακόμα και οι αριστοί, μπορεί να αποτυγχάνουν στον κλάδο που προτιμούν και να καταφεύγουν στο εξωτερικό. αναφέρομαι στη διαπίστωση, ότι οι απόφοιτοι λυκείου με βαθμούς κάτω από τη βάση βαθμοί που δεν θα επέτρεπαν την προαγωγή τους, εισάγονται τελικά στα πανεπιστήμια της χώρας. Όλα αυτά δεν μπορεί να συνεχίζονται. Και δεν πρέπει να συνεχίσουν.

Έκτον, αυτός ο τόπος, ο τόπος που γέννησε και διέδωσε σε ολόκληρο τον κόσμο την έννοια της παιδείας και του πολιτισμού στέλνει σήμερα αλλού τα παιδιά του για σπουδές. Περηφανευόμαστε για τον πολιτισμό μας –σωστά– αλλά κατέχουμε κατ' αναλογία πληθυσμού το παγκόσμιο ρεκόρ στην εξαγωγή φοιτητών περίπου 63000 φοιτητές στα πανεπιστήμια του εξωτερικού. Μας πνίγει η ανεργία, αλλά χρηματοδοτούμε με το φοιτητικό μας συνάλλαγμα, περίπου 880.000.000 ευρώ το χρόνο, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στο εξωτερικό! αναγνωρίζουμε μη κρατικά πανεπιστήμια που λειτουργούν ακόμα και στα Βαλκάνια αλλά δεν επιτρέπουμε την ίδρυσή τους στη χώρα μας!

Έβδομον, η Ελλάδα υπογράφοντας το 1999 και επαναβεβαιώνοντας το 2001 και το 2003 τη διακήρυξη της Μπολόνια, έχει αναλάβει απέναντι στην ΕΕ σημαντικές δεσμεύσεις σε πέντε θεματικές ενότητες με χρονικό όριο τον ερχόμενο Μάιο.

Σε ό,τι αφορά την πρώτη ενότητα, τη διασφάλιση της ποιότητας της εκπαίδευσης, οι υποχρεώσεις αφορούν κυρίως θέματα αξιολόγησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πιστοποίηση των πανεπιστημιακών προγραμμάτων, συμμετοχή των ιδρυμάτων σε δίκτυα διερωπαϊκών προσεγγίσεων. Επείγει η θεσμοθέτηση εθνικού φορέα αξιολόγησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Δεύτερον, σε ό,τι αφορά στη δεύτερη θεματική ενότητα, η ευρωπαϊκή δέσμευση συνίσταται στην εφαρμογή από το 2005 δύο κύκλων σπουδών από τους οποίους ο πρώτος να είναι προπτυχιακός με τουλάχιστον τριετή διάρκεια και ο δεύτερος μεταπτυχιακός με διετή διάρκεια. Προϋπόθεση για την εφαρμογή αυτής της δέσμευσης είναι η νομοθετική ρύθμιση και αναδιάρθρωση των σπουδών.

Σε ό,τι αφορά την τρίτη θεματική ενότητα η Ελλάδα δεσμεύτηκε αφενός για την εφαρμογή από το 2005 του ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων και αφετέρου για την έκδοση από τα ιδρύματα συμπληρώματος του διπλώματος DIPLOMA SUPPLEMENT.

Η τέταρτη θεματική ενότητα αφορά την κινητικότητα και την αναγνώριση των πτυχίων και η πέμπτη τα κοινά διερωπαϊκά, διαπανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών για τα οποία έχει γίνει πρόσφατα νομοθετική ρύθμιση.

...αυτές είναι μόνο μερικές από τις αλήθειες που καλούμαστε να δούμε και να αντιμετωπίσουμε. Οι εκκρεμότητες, οι ανάγκες, τα αιτήματα της εποχής και της κοινωνίας σχετικά με την παιδεία είναι πολλά. Ως Κυβέρνηση έχουμε πλήρη ευθύνη για όλα και δεν ζητούμε, δεν δικαιούμαστε και δεν θέλουμε να μεταθέσουμε πουθενά αλλού τις υποχρεώσεις μας.

Ξεκινήσαμε, όπως ακριβώς είχαμε δεσμευθεί, από την κατάργηση των εξετάσεων στη Β λυκείου και τον περιορισμό των πανελλαδικά εξεταζόμενων μαθημάτων της Γ λυκείου από τα εννιά στα έξι.

Προχωρήσαμε στην επίλυση σοβαρών εκκρεμοτήτων. Προετοιμάσαμε τα νομοσχέδια για τα αμέσως επόμενα μέτρα. Προγραμματίσαμε σημαντικές αυξήσεις πόρων για την παιδεία και τις υποδομές που έχει ανάγκη.

... στο νέο προϋπολογισμό μεγαλύτερες, απόλυτες αυξήσεις κρατικών δαπανών δίνονται στην απασχόληση και την παιδεία. Και επιπλέον δαπάνες που ξεπερνούν το 10% του συνολικού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων αφορούν και αυτές στην παιδεία. Η παιδεία ενισχύεται με δεσμεύσεις δαπανών σχεδόν 65.000.000 ευρώ από το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Κοινωνία της πληροφορίας» για προηγμένες τηλεματικές υπηρεσίες, επιμόρφωση εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, εξοπλισμός και δικτύωση νέων σχολικών εργαστηρίων υπολογιστών.

...έχει προγραμματιστεί και ξεκινά στις αμέσως επόμενες μέρες, ο εξοπλισμός νηπιαγωγείων, δημοτικών, γυμνασίων και λυκείων με ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Ενισχύουμε τις επενδύσεις στις νέες τεχνολογίες και στην έρευνα, ενθαρρύνουμε τη συνεργασία των ΑΕΙ με τα

ερευνητικά κέντρα και τις επιχειρήσεις και ιδρύουμε Εθνική Επιτροπή Έρευνας και Τεχνολογίας για τη χάραξη ολοκληρωμένης πολιτικής στη λεωφόρο της γνώσης.

Για το συγκεκριμένο αντικείμενο τα Υπουργεία Ανάπτυξης και Παιδείας είναι σε στενή συνεργασία. Και βεβαίως θέλω να επαναλάβω τη δέσμευση σταδιακής αύξησης των κρατικών δαπανών για την παιδεία στο 5% μέσα στην τετραετία.

...όμως, πρωταρχικής σημασίας για την παιδεία είναι τα ζητήματα που αφορούν σε διαδικασίες, λειτουργίες, δομές, που δεν μπορεί επιτέλους να αλλάζουν ούτε από κυβέρνηση σε κυβέρνηση, αλλά ούτε και από Υπουργό σε Υπουργό.

Γνώμονας της πολιτικής μας είναι η ανταπόκριση του συστήματος στις εκπαιδευτικές ανάγκες της χώρας και του πολίτη με ορίζοντα εικοσαετίας. Στρατηγικές κατευθύνσεις, εναρμονισμένες με τις ευρωπαϊκές αρχές, συνοψίζονται στο τρίπτυχο: Ποιοτική εκπαίδευση, προσβάσιμη σε όλους, ανοικτή στην κοινωνία. Ειδικότερα, για τη σχολική εκπαίδευση επιδιώκουμε αναλυτικά προγράμματα σπουδών που ενσωματώνουν νέες γνώσεις, ικανότητες, δεξιότητες, αλλά και αξίες, ως απάντηση στο ερώτημα για την κοινωνία που επιδιώκουμε. Εκπαιδευτικό υλικό που δίνει έμφαση στην ηλεκτρονική εκπαίδευση και βιβλία ελαστικά και χρηστικά. Παιδαγωγικές πρακτικές με έμφαση στην άμεση εμπειρία. Σύνδεση εκπαιδευτικών μονάδων με τον κόσμο της εργασίας. Λειτουργική διασύνδεση όλων των τομέων και βαθμίδων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επαγγελματική καταξίωση των εκπαιδευτικών και νέα κουλτούρα, με υπέρβαση της δημοσιοϋπαλληλικής νοοτροπίας. Βασικός στόχος για τη σχολική εκπαίδευση είναι η μείωση της διαρροής μαθητών, που μπορεί να επιτευχθεί όταν το σχολείο γίνεται ελκυστικότερο. Βασική παράμετρος αυτής της προσπάθειας είναι η ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου σε όλες τις πτυχές και τις διαδικασίες του.

Σε ό,τι αφορά στην επαγγελματική κατάρτιση, πιστεύω ότι ο τομέας αυτός αποκτά πια όλα τα χαρακτηριστικά της δια βίου κατάρτισης και απαιτεί ευέλικτα προγράμματα. Δίνουμε άμεση προτεραιότητα στον εκσυγχρονισμό των δομών και των προγραμμάτων σπουδών, ώστε να αντανakλούν τις ανάγκες της

παραγωγικής διαδικασίας και της αγοράς εργασίας, όχι μόνο στο σήμερα αλλά και στο μέλλον. Δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στην αξιοποίηση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας στη μάθηση. Στη δημιουργία όρων και προϋποθέσεων που να ευνοούν τη μάθηση σε χώρους εργασίας. Μαθητεία, εξειδίκευση. Δίαυλοι ανάμεσα σε επιχειρήσεις και φορείς κατάρτισης. Στη δημιουργία νέων δομών ανάμεσα στην επαγγελματική κατάρτιση, τη γενική εκπαίδευση και την ανώτατη εκπαίδευση. Σε στοχευμένες πολιτικές κατάρτισης για τις μειονεκτούσες ομάδες του πληθυσμού, με σκοπό την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Στη μέτρηση και την αξιολόγηση των επιδόσεων μονάδων και συστημάτων κατάρτισης σε όλες τις πτυχές τους.

Σε ό,τι αφορά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πρώτο στην ατζέντα... τίθεται το ζήτημα της ποιότητας. Κατευθυντήριες γραμμές είναι η συνάρτηση των σπουδών με τις ανάγκες των ευρωπαϊκών κοινωνιών και οικονομιών, η αναγνώριση σπουδών και προσόντων σε πλαίσια διαφάνειας και εμπιστοσύνης, η διασύνδεση με κέντρα έρευνας και δυναμικές επιχειρήσεις, η ουσιαστικότερη παρουσία στην ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, συνεργασία ιδρυμάτων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και η συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα (κινητικότητα, ανταλλαγές φοιτητών, καθηγητών, ερευνητών).

Η έμφαση, όχι μόνο στη διδασκαλία αλλά και στην έρευνα και στην παραγωγή καινοτόμων γνώσεων που είναι βασικοί παράγοντες οικονομικού δυναμισμού.

Σε ό,τι αφορά τη δια βίου εκπαίδευση, βασικοί στόχοι είναι η ενεργός συμμετοχή όλων των πολιτών στη μάθηση. Προσωπική ολοκλήρωση. Η κοινωνική ένταξη και η επαγγελματική ανέλιξη. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί σε νέες κατηγορίες ικανοτήτων, ιδίως μάλιστα στην τεχνολογία, την ψηφιακή παιδεία, την επιχειρηματικότητα, τις ξένες γλώσσες, τις κοινωνικές δεξιότητες, στη θέσπιση καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων και τη μετατόπιση της έμφασης από τις γνώσεις στις ικανότητες, από τη διδασκαλία στη μάθηση.

...αντιλαμβάνομαι ότι ίσως να μη

συμφωνούμε όλοι σε όλα. Πιστεύω, όμως, ότι μπορούμε σήμερα να ξεκινήσουμε ένα ... νέο εθνικό διάλογο για την παιδεία. Μπορούμε να συνθέσουμε γόνιμα τις όποιες διαφορετικές απόψεις και να καταλήξουμε, ελπίζω, σε κοινές θέσεις για τα πιο πολλά και πάντως για τα πιο σοβαρά από αυτά.

Η παιδεία απαιτεί διαρκή δημόσιο διάλογο, όπως αρμόζει σε μια χώρα που θέλει να είναι στην πρώτη γραμμή της Ευρώπης. Σε κάθε περίπτωση, ο διάλογος αποτελεί θετικό στοιχείο στον πολιτικό πολιτισμό και την αναβάθμιση της ποιότητας της δημοκρατίας μας. Σίγουρα, όμως, αυτήν τη φορά –και αυτός είναι ο σκοπός μας –οφείλουμε να επιδιώξουμε κάτι παραπάνω: Διάλογος για ουσιαστικές παρεμβάσεις, αναμόρφωση, ανασχεδιασμό, μεταρρυθμίσεις σε όλα τα επίπεδα και όλη την έκταση της ελληνικής παιδείας. Διάλογο με χρονοδιαγράμματα και αποτελεσματικές διαδικασίες. Διάλογο αποτελεσμάτων. Διάλογο με πρόθεση συνεννόησης, συνένωσης δυνάμεων.

Κανένας δεν έχει λόγο για δογματικές εμμονές. Γι' αυτό θέλω να υπογραμμίσω ότι είμαστε έτοιμοι να συζητήσουμε κάθε συμπληρωματική, βελτιωτική όποια άλλη πρόταση, τόσο από τα πολιτικά κόμματα όσο και από τους φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας τόσο για το περιεχόμενο των σπουδών όσο και για τα ζητήματα των εκπαιδευτικών, που ασφαλώς είναι και πολλά και σοβαρά. Θέλουμε...μία πολιτική για την παιδεία να είναι όχι απλά κυβερνητική πολιτική, αλλά εθνική πολιτική για την παιδεία. Παιδεία και πολιτισμός είναι εθνικό κεφάλαιο.

Ξεκινούμε από τη θέση ότι στο διάλογο αυτό θέλουμε τη συμμετοχή όλων των πολιτικών δυνάμεων και εκπροσώπων από ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα. Για το σκοπό αυτόν είχαμε καταθέσει δύο φορές στο παρελθόν πρόταση νόμου για τη σύσταση διακομματικής επιτροπής και ειδικής εθνικής επιτροπής παιδείας. Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα και τις διατυπωμένες θέσεις της Αντιπολιτεύσεως ως πρώτο δείγμα σύνθεσης απόψεων προτείνουμε να αξιοποιήσουμε την Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής, το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας,

το οποίο θα χρησιμοποιήσουμε ως συμβουλευτικό όργανο, αλλά και βέβαια ειδικούς εμπειρογνώμονες και συνεργάτες που θα ορίζονται από το Εθνικό Συμβούλιο για να διεκπεραιώσουν συγκεκριμένο έργο σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Αναλυτικότερα, θέλουμε όπως είχαμε δεσμευτεί τη συμμετοχή εκπροσώπων ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας. Θεωρούμε επιβεβλημένη την έμπρακτη αναβάθμιση του ρόλου αλλά και τη διασφάλιση της λειτουργικότητας και της αποτελεσματικότητας του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας, όπως επίσης και τη διαμόρφωση μίας ουσιαστικής διασύνδεσής του με τη Βουλή. Θέλουμε...να συμμετέχουν στο διάλογο αυτόν όλες οι πολιτικές δυνάμεις. Για το σκοπό αυτό προτείνουμε στενή συνεργασία του Εθνικού Συμβουλίου με την Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής. Η συμμετοχή, η σύμπραξη των πολιτικών δυνάμεων μπορεί να υλοποιείται με τον πιο επίσημο τρόπο στο πλαίσιο του Κοινοβουλίου. Έτσι άλλωστε αναβαθμίζουμε και στην πράξη το ρόλο του Βουλευτή.

Σε ό,τι αφορά στις προτεραιότητες και τα χρονοδιαγράμματα, σ' ένα μεγάλο βαθμό υπαγορεύονται εκ των πραγμάτων. Πριν από όλα είναι τα θέματα για τα οποία έχουμε αναλάβει δεσμεύσεις απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για όλα αυτά η πρώτη φάση του διαλόγου είναι ανάγκη να ολοκληρωθεί έως τους πρώτους μήνες του 2005, ούτως ώστε μέχρι το Μάιο που θα γίνει η συνάντηση των Υπουργών Παιδείας των χωρών που υπέγραψαν την Διακήρυξη της Μπολόνια να έχουμε κάνει συγκεκριμένα βήματα σε ό,τι έχει δεσμευτεί η χώρα. Η πρώτη, λοιπόν, ενότητα αφορά την προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος στα δεδομένα και τις τάσεις που αναπτύσσονται διεθνώς και ειδικότερα στις δεσμεύσεις που έχουμε αναλάβει απέναντι στην ΕΕ.

Η δεύτερη ενότητα αφορά τα πολλά, τα μεγάλα ζητήματα που όλοι αναγνωρίζουν. Έχουμε αναπτύξει τις θέσεις μας με υπευθυνότητα. Προτείνουμε να θέσουμε σε εθνική συζήτηση τους εξής οκτώ άξονες:

Πρώτον, τη θέσπιση γενικών αρχών λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστή-

ματος, ώστε να διασφαλίζεται η σταθερότητα αλλά και η ευελιξία του, η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και αυτενέργειας, η παιδευτική αυτονομία κάθε βαθμίδας της εκπαίδευσης.

Δεύτερον, τις αλλαγές στον προσανατολισμό των δυο πρώτων βαθμίδων στη σχολική εκπαίδευση και ιδίως σε ότι αφορά την έμφαση που πρέπει να δώσουμε στην ανθρωπιστική παιδεία, τη δημιουργική μάθηση, την εισαγωγή της πληροφορικής και των δικτύων.

Τρίτον, τον τρόπο με τον οποίο θα προχωρήσουμε στην επέκταση της υποχρεωτικής φοίτησης από τα εννέα στα δώδεκα χρόνια.

Τέταρτον, την ουσιαστική ενίσχυση της αυτοτέλειας των πανεπιστημίων, την απαλλαγή τους από την γραφειοκρατία και την αναβάθμιση των σπουδών. Σημειώνω ότι η οικονομική αυτοτέλεια των ιδρυμάτων δεν μπορεί παρά να έχει άμεση σχέση με την ικανοποίηση των στόχων που θα έχουν τεθεί ως βάση σε μία ... προγραμματική συμφωνία ανάμεσα στο κράτος και τα ιδρύματα.

Πέμπτον, την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου σε όλες τις βαθμίδες, την αξιολόγηση μαθητών, σπουδαστών, φοιτητών, σχολικών μονάδων.

Έκτον, τα ζητήματα που αφορούν τη δια βίου εκπαίδευση αλλά και την αξιοποίηση της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Έβδομον, τη σύνδεση της εκπαίδευσης με κορυφαίες επιλογές στη σύγχρονη κοινωνία και τη νέα οικονομία, με την προώθηση της έρευνας στην παραγωγική διαδικασία, την αγορά εργασίας, την εξασφάλιση καλύτερων δυνατοτήτων για όλους.

Όγδοον, τον τρόπο με τον οποίο θα κάνουμε την πατρίδα μας κέντρο παιδείας και πολιτισμού για ολόκληρη τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο.

...έχουμε ήδη προετοιμάσει νομοσχέδιο για την ίδρυση δημόσιου διεθνούς πανεπιστημίου με έδρα τη Θεσσαλονίκη, που θα δέχεται φοιτητές κυρίως από βαλκανικές και μεσογειακές χώρες, αλλά και από κοινοτικές χώρες....

Το πανεπιστήμιο αυτό σχεδιάζεται με βάση τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα, ώστε να αναγνωρίζεται για την ποιότητά του σε όλο τον κόσμο.

Επιδιώξή μας είναι να δοθεί η ευκαιρία σε νέες και νέους άλλων χωρών αλλά ιδίως των γειτονικών χωρών, να επωφεληθούν από υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικές υπηρεσίες και στενότερους επιστημονικούς δεσμούς αλλά και ευρύτερη συνεργασία στην περιοχή.

...είναι προφανές ότι παραμένει σε εκκρεμότητα και η προοπτική ίδρυσης μη κρατικών, μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων στη χώρα μας, προοπτική που συνδέεται πρώτον με την ανάγκη συγκράτησης της φοιτητικής μετανάστευσης, δεύτερον με το στόχο να γίνει η Ελλάδα κέντρο παιδείας για την ευρύτερη περιοχή, τρίτον με τις τάσεις που ήδη αναπτύσσονται στην ΕΕ.

Βεβαίως –θέλω να το υπογραμμίσω– η εκπαιδευτική πολιτική είναι συμπληρωματική αρμοδιότητα της ΕΕ και οι Υπουργοί Παιδείας των 25 χωρών μπορούν να διαμορφώνουν κοινές πολιτικές μόνο με ομοφωνία.

Το ερώτημα είναι: Στη χώρα μας τι θέλουμε να κάνουμε; Θα διαμορφώσουμε και εμείς νομικό πλαίσιο για την ίδρυση και λειτουργία στο πλαίσιο του Συντάγματος και υπό την εποπτεία του κράτους μη κρατικών, μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων ή θα αφήσουμε να επικρατήσουν καταστάσεις που δημιουργούν τον κίνδυνο ενός ακόμα άναρχου πεδίου, όπως έγινε με το ραδιοτηλεοπτικό;

Έχουμε δεσμευθεί, ιδίως στο σημείο αυτό, να κάνουμε μία νέα αρχή. Και η αρχή αυτή πρέπει να γίνει από όλους μαζί; Ας διαμορφώσουμε με οδηγό και βάση το Σύνταγμα ένα καθαρό νομικό πλαίσιο που θα ορίζει σήμερα εκείνα που έρχονται αύριο, αντί να αναζητούμε αύριο πώς να τακτοποιήσουμε εκκρεμότητες που θα έχουμε αφήσει σήμερα.

...η εκπαίδευση σε κάθε επίπεδο, από όποιον φορέα και αν παρέχεται, δεν μπορεί παρά να υπόκειται στο σύστημα πιστοποίησης ελέγχου και αξιολόγησης που ισχύει για τη δημόσια εκπαίδευση. Για λόγους αποτελεσματικότητας και συστηματοποίησης των εργασιών θεωρώ ότι κατ' αρχήν το χρονοδιάγραμμα αυτού του διαλόγου θα πρέπει να εκτείνεται μέχρι το καλοκαίρι του 2005.

...πολλές φορές έχω πει ότι βασικός άξονας της στρατηγικής μας για την Ελλάδα του 2010, ότι πρώτη επιλογή μας

είναι η επένδυση στην παιδεία και τον πολιτισμό στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Δεν έχουμε περιθώρια χαμένων ευκαιριών, δεν έχουμε καιρό για χάσιμο. Είναι η ώρα να αποφασίσουμε αν θέλουμε τα παιδιά μας να παίρνουν πτυχία και να τα κρεμάνε στο ράφι ή να αποκτούν τα εφόδια που χρειάζονται για να πετύχουν στη ζωή τους. Είναι η ώρα να αποφασίσουμε αν θέλουμε πολίτες παθητικούς και αφοπλισμένους ή πολίτες εφοδιασμένους με δεξιότητες, κοινωνικά ενεργούς και ισχυρούς. Είναι η ώρα να αποφασίσουμε αν θέλουμε να αφήσουμε την Ελλάδα αιχμάλωτη στο συντηρητισμό και τους δογματισμούς του παρελθόντος ή να κάνουμε την πατρίδα μας κέντρο εκπαίδευσης για ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή, κέντρο παιδείας πολιτισμού, κέντρο προσφοράς υπηρεσιών στον άνθρωπο.

Βεβαίως η παιδεία δεν παρέχει λύσεις για όλα τα προβλήματα. Χωρίς, όμως, σύγχρονη παιδεία, χωρίς εκπαιδευτικό σύστημα μακράς πνοής δεν μπορεί να υπάρξει λύση σε κανένα πρόβλημα. Εάν δεν πετύχουμε, εάν δεν επιταχύνουμε, εάν δεν υπερνικήσουμε τα στασιμότητα, ένα δεν στηρίζουμε μία εκπαιδευτική πολιτική με διάρκεια, εάν δεν οδηγήσουμε την παιδεία μας στο μέλλον θα είμαστε υπόλογοι στις επόμενες γενιές, στα παιδιά μας και στα παιδιά των παιδιών μας.

Η διαπίστωση είναι, πιστεύω, κοινή. Είτε θα επενδύσουμε στην παιδεία και τον πολιτισμό είτε θα χάσουμε τον προσανατολισμό μας και τη δυνατότητα να κερδίσουμε τη νέα εποχή.

Και αυτό... δεν είναι δικαίωμά μας. Είναι υποχρέωσή μας να κοιτάξουμε όλοι μαζί μπροστά, να κινηθούμε πιο γρήγορα και πιο τολμηρά, να κινηθούμε με την αυτοπεποίθηση και τη δύναμη που δίνουν οι δεξιότητες και η γνώση, η παιδεία και ο πολιτισμός. Να βγούμε δυνατά στη νέα εποχή, με εμπιστοσύνη στους νέους ανθρώπους, στις νέες και τους νέους μας, με σιγουριά και αισιοδοξία για το αύριο, με την απόφαση εμείς να δημιουργήσουμε παιδεία, εμείς να δημιουργήσουμε πολιτισμό σ' αυτόν τον τόπο...

(Η αναφορά των πρακτικών της Βουλής θα συνεχιστεί και στο επόμενο τεύχος 56)

Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2007 – 2013: Η «νέα γενιά» Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων

Μαρία Παναγιάρη

Εθνική Μονάδα Συντονισμού του Προγράμματος Leonardo da Vinci

Η ιδρυτική Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θεμελιώνει τη δράση της Κοινότητας στους τομείς της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Βάσει του άρθρου 149 «Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία». Επιπλέον, το άρθρο 150 αναφέρει ότι «Η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης».

Στα πλαίσια των επιταγών αυτών, η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί την συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης μέσω δύο κινητήριων μοχλών: Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci για την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση και το πρόγραμμα Σωκράτης για την εκπαίδευση.

Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα Leonardo da Vinci προωθεί τις διασυνοριακές ανταλλαγές φοιτητών, σπουδαστών και νέων εργαζομένων και τα διακρατικά σχέδια στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης. Αποσκοπεί επίσης, στην προαγωγή της καινοτομίας και του επιχειρηματικού πνεύματος, στη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης κατάρτισης και έχει ως στόχο να διευκολύνει την αναγνώριση των επαγγελματικών δεξιοτήτων μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής ένωσης. Το πρόγραμμα συμπληρώνεται με τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Κέντρου

για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) στη Θεσσαλονίκη. Από τα επί μέρους προγράμματα που απαρτίζουν το πρόγραμμα Σωκράτης, το παλαιότερο και γνωστότερο είναι το *Erasmus*, που ενθαρρύνει την κινητικότητα σπουδαστών και διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών. Άλλα επιμέρους προγράμματα που ανήκουν στο πρόγραμμα Σωκράτης είναι το Grundtvig για εκπαιδευόμενους ενηλίκους, το Comenius για τα σχολεία και τους διδάσκοντες και το Lingua για την προώθηση της εκμάθησης γλωσσών, ιδίως των λιγότερο διαδεδομένων.

Σε όλα τα παραπάνω προγράμματα έρχεται να προστεθεί και το πρόγραμμα Tempus III, με στόχο την προώθηση της ανάπτυξης των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα αυτό, ενώ αρχικά σχεδιάστηκε για τις χώρες που εγκατέλειπαν τον κομμουνισμό, επεκτάθηκε στη συνέχεια προκειμένου να συμπεριλάβει τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, τις χώρες των Βαλκανίων και των Μεσογειακών ακτών. Σήμερα λειτουργεί σε 27 χώρες που εκτείνονται από τη Μογγολία μέχρι το Μαρόκο. Η δράση του Tempus συμπληρώνεται από ειδικές συμφωνίες για ανταλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση με τις Η.Π.Α. και τον Καναδά, καθώς και από τη θέσπιση ειδικών προγραμμάτων με τη Λατινική Αμερική (ALFA και AlBan) και την Ασία (Asia-link) καθώς και δοκιμαστικά προγράμματα με την Ιαπωνία, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία.

Τα υπάρχοντα κοινοτικά προγράμματα στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης λήγουν το 2006¹. Η Επιτροπή, υπό το φως των εντολών για χάραξη πολιτικής που απορρέουν από τη Συνθήκη και τα διαδοχικά Ευρωπαϊκά Συμβούλια καθώς και της εμπειρίας από τα προαναφερθέντα κοινοτικά προγράμματα, έχει προτείνει τη δημιουργία μιας νέας γενιάς προ-

γραμμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Το άρθρο αυτό φιλοδοξεί να παρουσιάσει συνοπτικά τις διεργασίες που οδήγησαν στην δημιουργία της νέας γενιάς προγραμμάτων καθώς και τη βασική δομή τους. Η πρώτη ενότητα θα παρουσιάσει τις κύριες πολιτικές εξελίξεις στον τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η δεύτερη ενότητα θα εστιάσει στις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας που υπαγορεύουν την ανάγκη κοινοτικής δράσης στους τομείς αυτούς. Η τρίτη ενότητα θα περιγράψει τις προτάσεις της Επιτροπής για τη δομή της νέας γενιάς Ευρωπαϊκών προγραμμάτων που θα συνδυάζουν δράσεις για την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Τέλος, η τέταρτη ενότητα θα συνοψίσει τα παραπάνω καταλήγοντας σε βασικά συμπεράσματα.

1. Το πολιτικό πλαίσιο Οι προκλήσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Η διαδικασία της Μπολόνια

Η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς και η ελεύθερη διακίνηση ανθρώπινου δυναμικού που αυτή προϋποθέτει, αποδυναμώνεται από τη δυσχέρεια σύγκρισης εκπαιδευτικών συστημάτων και την επακόλουθη δυσκολία αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων που αποκτούνται σε διάφορα κράτη της ΕΕ. Επιπλέον, η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας είναι ανάλογη της θελκτικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσής της και της ερευνητικής κοινότητας που αυτή διαθέτει. Η διακήρυξη της Μπολόνια της 19ης Ιουνίου 1999 αποτελεί σημείο - κλειδί στην ανάπτυξη της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Υπογράφηκε από 29 χώρες που ανέλαβαν ελεύθερα να φτάσουν τους στόχους της διακήρυξης μέσω της αναδιοργάνωσης των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης που διαθέτουν και το συντονισμό των εκπαιδευτικών πολιτικών τους, στοχεύ-

οντας σε μια Ευρωπαϊκή σύγκλιση των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης έως το 2010. Η διαδικασία της Μπολόνια δεν αποτελεί μέσο για την ισοπέδωση και ομογενοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης της Ε.Ε., αλλά αντίθετα, σέβεται απόλυτα τις θεμελιώδεις αρχές της αυτονομίας και διαφορετικότητας των εθνικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Η διακήρυξη της Μπολόνια, είναι ουσιαστικά η αναζήτηση μιας κοινής Ευρωπαϊκής απάντησης σε κοινά Ευρωπαϊκά προβλήματα. Αντανακλά δε, την παραδοχή ότι, παρά τις διαφοροποιήσεις τους, τα Ευρωπαϊκά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης αντιμετωπίζουν κοινές εσωτερικές και εξωτερικές προκλήσεις σχετιζόμενες με την ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την απασχολησιμότητα των αποφοίτων, την ανεπάρκεια δεξιοτήτων σε βασικούς τομείς, την επέκταση της ιδιωτικής και διακρατικής εκπαίδευσης κτλ.²

Η διακήρυξη της Μπολόνια θέτει τους εξής στόχους για την ανώτατη εκπαίδευση:

- την θέσπιση συστήματος ακαδημαϊκής βαθμολογίας που επιτρέπει την εύκολη ανάγνωση και αναγνώρισή του στην Ε.Ε.
- την εισαγωγή 2 κύκλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- την εισαγωγή ενός συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων (τύπου ECTS που χρησιμοποιείται με επιτυχία στο Σωκράτης)
- την προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών, ακαδημαϊκών και ερευνητών
- τη συνεργασία για τη διασφάλιση της ποιότητας
- την ευρωπαϊκή διάσταση της ανώτατης εκπαίδευσης

Η διαδικασία της Λισσαβόνας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει να αντιμετωπίσει προκλήσεις που πηγάζουν από μια παγκοσμιοποιημένη, πλέον, κοινωνία. Η παγκοσμιοποίηση και οι δημογραφικές αλλαγές αυξάνουν τον παγκόσμιο ανταγωνισμό και αφήνουν τους λαούς ευάλωτους στην ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Στην παραπάνω πρόκληση, τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης παρουσιάζονται ως απαραίτητη προϋπόθεση για της δημιουργία μιας ανταγωνιστικής κοινω-

νίας βασισμένης στη γνώση. Αναγνωρίζοντας το θεμελιώδη ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας (23-24 Μαρτίου 2000) χαρακτήρισε τον εκσυγχρονισμό τους κεντρικό μέρος της κοινοτικής στρατηγικής στους τομείς αυτούς. Στο εξής, η κοινοτική πολιτική για την εκπαίδευση και την κατάρτιση πρέπει να συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου της Λισσαβόνας, δηλαδή να καταστεί η Ευρώπη «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

Η Σύνοδος κορυφής της Λισσαβόνας στάθηκε εφελτήριο για σημαντικές εξελίξεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για πρώτη φορά άρχισε μια ουσιαστική πολιτική συνεργασία στους τομείς αυτούς καθώς και η προσπάθεια να ενσωματωθούν όλες οι πρωτοβουλίες σε συνεκτικές πολιτικές για την εκπαίδευση και την κατάρτιση τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο³, ώστε να συγκλίνουν στους κύριους στόχους της Ε.Ε. Στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών αυτών το Συμβούλιο υπέβαλλε το 2001 έκθεση σχετικά με τους συγκεκριμένους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης προσδιορίζοντας τρεις κύριους στόχους έως το 2010: Τη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, τη διευκόλυνση πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και το άνοιγμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον κόσμο.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας συνέστησε τη χρήση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού για την επίτευξη του νέου στρατηγικού στόχου η οποία συνίσταται σε μία συντονισμένη στρατηγική για την οποία τα κράτη μέλη θέτουν κοινούς στόχους και μέσα. Οι κοινοί στόχοι καθορίστηκαν στην έκθεση για τους μελλοντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης⁴, τα δε μέσα θα είναι ο ορισμός δεικτών και ποσοτικών στόχων, καθώς και η ανταλλαγή εμπειριών και η αξιολόγηση από ομότιμους καθηγητές.

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης

Σε συνέχεια των παραπάνω πολιτικών εξελίξεων, οι υπουργοί 31 χωρών, η Επιτροπή και οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι υιοθέτησαν, στις 30 Νοεμβρίου 2002, τη «Διακήρυξη της Κοπεγχάγης», μιας συμφωνίας για την ανάπτυξη μεγαλύτερης Ευρωπαϊκής συνεργασίας σε πολλούς τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι τομείς αυτοί περιλαμβάνουν τη διαφάνεια των προσόντων και δεξιοτήτων, τη διασφάλιση της ποιότητας μέσα από τη θέσπιση κοινών κριτηρίων και αρχών, τη μεταφορά μονάδων στα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης (εμπνευσμένο από την επιτυχία του συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων που εφαρμόζεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση), τις κοινές αρχές για την επικύρωση της άτυπης και ανεπίσημης μάθησης και τον δια βίου προσανατολισμό ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στη δια βίου μάθηση⁵.

Έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσον αφορά την εφαρμογή της διακήρυξης της Κοπεγχάγης⁶. Η Επιτροπή ενέκρινε ένα ενιαίο πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Europass), και αναπτύχθηκε ένα κοινό πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας. Επιπλέον, τέθηκαν τα θεμέλια για ένα σύστημα μεταφοράς μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση⁷.

Η νέα γειτονιά της Ένωσης

Οι ευρωπαϊκές πολιτικές για την εκπαίδευση και την κατάρτιση δεν λειτουργούν μόνο στο πλαίσιο της επίλυσης κοινών ευρωπαϊκών προβλημάτων, αλλά διαδραματίζουν ρόλο και στην ανάπτυξη δεσμών με τους γείτονές μας. Στην ανακοίνωσή της σχετικά με τη διευρυμένη Ευρώπη, η Επιτροπή δηλώνει: «Η Ε.Ε. έχει καθήκον όχι μόνο απέναντι στους πολίτες της και στους πολίτες των νέων κρατών μελών, αλλά και απέναντι στους σημερινούς και μελλοντικούς της γείτονες, για την εξασφάλιση της συνέχισης της κοινωνικής συνοχής και του δυναμισμού της οικονομίας. Η Ε.Ε. πρέπει να δράσει με στόχο την προώθηση της περιφε-

ρειακής και υποπεριφερειακής συνεργασίας και ολοκλήρωσης που αποτελούν προϋποθέσεις για την πολιτική σταθερότητα, την οικονομική ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας και των κοινωνικών διαχωρισμών, στο κοινό μας περιβάλλον»⁸. Στο πνεύμα αυτό, «πολιτιστική διπλωματία» που επιφέρει η συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι ένα πολύ ισχυρό εργαλείο στην υπηρεσία της ενίσχυσης των σχέσεων με τις τρίτες χώρες και της επίτευξης αμοιβαίας κατανόησης ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε και ιδιαίτερα αυτές της «νέας γειτονιάς» της διευρυμένης Ένωσης.⁹

II. Κοινωνικές αλλαγές – η ανάγκη νέων κοινοτικών προγραμμάτων

Πέρα από τις προαναφερθείσες πολιτικές εξελίξεις που υπαγορεύουν την ανάγκη συνέχισης των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι προκλήσεις που απορρέουν από κοινωνικές αλλαγές καθιστούν απαραίτητη την ανάγκη αναδιαμόρφωσης των κοινοτικών προγραμμάτων στους τομείς αυτούς.

Ένα βασικό πρόβλημα των σύγχρονων κοινωνιών είναι η αύξηση του μέσου όρου ζωής. Η δημογραφική πυραμίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης βαραίνει όλο και περισσότερο στην κορυφή της, αυξάνοντας το βάρος συνταξιούδων και υγειονομικής περιθαλψής. Το θέμα αυτό εξετάστηκε στις κατευθυντήριες γραμμές για την ενεργό απασχόληση του 2003¹⁰, που καλούν τα κράτη-μέλη να αναπτύξουν πολιτικές για την ενεργό γήρανση και να θέσουν στόχο για το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων.

Επιπλέον, η παγκοσμιοποίηση και η οικονομία που στηρίζεται σε νέες δεξιότητες έχουν επιφέρει ραγδαίες εξελίξεις στην αγορά εργασίας της Ε.Ε. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην απόκτηση δεξιοτήτων και την επικαιροποίησή τους μέσω περιόδων μελέτης και κατάρτισης στο εξωτερικό. Ακόμα, μπορούν να προωθήσουν την ποιότητα και της προσαρμογής των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της συνεργασίας και της ανταλλαγής ορθών πρακτικών.

Πέρα από τα παραπάνω, η μετανάστευση και η χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών επι κοινωνίας καθώς και η αυξανόμενη κινητικότητα των εργαζομένων ως επακόλουθο της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, θέτει το στόχο της ανάπτυξης της διαπολιτισμικής κατανόησης και του σεβασμού της διαφορετικότητας του συνανθρώπου. Τα κοινοτικά προγράμματα στους τομείς της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης μπορούν και εδώ να διαδραματίσουν πρωτεύοντα ρόλο στην αντιμετώπιση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας καθώς και στην κατανόηση της φύσης της ευρωπαϊκής ταυτότητας των πολιτών της Ε.Ε.

III. Οι προτάσεις της Επιτροπής για τη Νέα Γενιά Προγραμμάτων Το «ολοκληρωμένο πρόγραμμα»

Οι παραναφερθείσες εξελίξεις σε συνδυασμό με τις εντολές για χάραξη πολιτικής που απορρέουν από την ιδρυτική Συνθήκη και τα διαδοχικά Ευρωπαϊκά Συμβούλια, και τις εμπειρίες από τα τρέχοντα και τα προηγούμενα προγράμματα, οδήγησαν την Επιτροπή να προτείνει τη συνέχιση των υφιστάμενων προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης κάτω από την ομπρέλα ενός νέου «ολοκληρωμένου προγράμματος».

Στην ανακοίνωσή της την Άνοιξη του 2004 η επιτροπή δηλώνει: «Υπό το φως της όλο και αυξανόμενης ενοποίησης μεταξύ των δράσεων και των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ολόκληρη την ΕΕ, και της εμφάνισης του υποδείγματος της δια βίου μάθησης, υπάρχουν σημαντικά οφέλη τα οποία μπορούν να προκύψουν από την ενοποίηση των τομέων τους οποίους καλύπτουν τα προγράμματα Σωκράτης και Leonardo Da Vinci σε μια ενιαία δομή. Ένα τέτοιο συνδυασμένο πρόγραμμα θα μπορούσε να υποστηρίξει καλύτερα τις εξελίξεις πολιτικής στις συμμετέχουσες χώρες, να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα στις ανάγκες των χρηστών του και να οδηγήσει σε μεγαλύτερη απλούστευση και αποτελεσματικότητα σε επίπεδο εφαρμογής του προγράμματος, ιδίως δε σε τομείς οι οποίοι υπερβαίνουν τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θα

προτείνει ένα «ολοκληρωμένο πρόγραμμα», το οποίο θα καλύπτει τόσο την εκπαίδευση όσο και την κατάρτιση στην ΕΕ»¹¹.

Στην επόμενη περίοδο προγραμματισμού (2007-2013), ο ετήσιος προϋπολογισμός για το προτεινόμενο ολοκληρωμένο πρόγραμμα ενδέχεται να αυξηθεί κατά τέσσερις φορές σε σύγκριση με το σημερινό επίπεδο. Η χρηματοδότηση σ' αυτό το επίπεδο θα επιτρέψει την επίτευξη ενός συνόλου φιλόδοξων αλλά ρεαλιστικών στόχων, οι οποίοι συνάδουν με την πολιτική σημασία του νέου προγράμματος.

Πέρα από τον προϋπολογισμό, το νέο «ολοκληρωμένο πρόγραμμα» θα διαφοροποιείται από τα τρέχοντα προγράμματα και ως προς τη δομή του. Αυτό σημαίνει στην ουσία ότι θα πρέπει επίσης να υπάρχουν κατά το δυνατόν κοινά σημεία μεταξύ των επιμέρους προγραμμάτων. Κάθε πρόγραμμα εντός του ολοκληρωμένου πλαισίου θα χαρακτηρίζεται από το ίδιο σύνολο γενικών δράσεων (κινητικότητα, σχέδια, δίκτυα κ.λπ.), πράγμα που θα επιτρέψει μεγαλύτερη συνοχή. Στη θέση του σημερινού περίπλοκου συστήματος επιτροπών και υποεπιτροπών προγραμμάτων, θα υπάρχει μια ενιαία επιτροπή προγράμματος, η οποία θα συνδριάζει με διαφορετικές συνθέσεις (π.χ. σχολεία, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) κατά περίπτωση. Κάθε σύνθεση θα έχει όλες τις σχετικές αρμοδιότητες ώστε να εξελιφθούν οι καλύτερες που οφείλονται στην υποχρέωση να παραπέμπονται ορισμένα θέματα σε διάφορες επιτροπές διαδοχικά¹².

Το ολοκληρωμένο πρόγραμμα θα περιλαμβάνει τέσσερα χωριστά τομεακά προγράμματα: για τη σχολική εκπαίδευση (Comenius), για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Erasmus), για την αρχική και τη συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Leonardo Da Vinci) και για την εκπαίδευση ενηλίκων (Grundtvig). Η κάλυψή τους θα βασίζεται στα υπάρχοντα προγράμματα, αλλά, με ορισμένες προσαρμογές. Εκτός από τα τέσσερα τομεακά προγράμματα, θα υπάρχουν και δύο οριζόντια προγράμματα. Το «εγκάρσιο πρόγραμμα» θα καλύπτει τα διατομεακά θέματα: στήριξη της ανάπτυξης πολιτικής, εκμάθηση γλωσσών, νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

νωνίας και διάδοση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων. Το πρόγραμμα Jean Monnet θα υποστηρίξει ένα ευρύ φάσμα ιδρυμάτων και δραστηριοτήτων επικεντρωμένων στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση: δράση Jean Monnet, παροχή λειτουργικών επιχορηγήσεων για ένα σύνολο βασικών ιδρυμάτων και παροχή λειτουργικών επιχορηγήσεων για τις ευρωπαϊκές ενώσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Σχηματικά, το νέο πρόγραμμα θα έχει την εξής μορφή¹³:

Η νέα αυτή δομή των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης παρουσιάζει μεγάλες καινοτομίες και διαφέρει ριζικά σε επίπεδο διαχείρισης. Το σημαντικότερο γεγονός είναι ότι τα νέα προγράμματα –και ιδίως το ολοκληρωμένο πρόγραμμα για τη δια βίου μάθηση– θα είναι απλούστερα για τη χρήση καθότι η διαχείριση μεγαλύτερου ποσοστού των δράσεων θα γίνεται με αποκεντρωμένο τρόπο μέσω των εθνικών φορέων– άνω του 80% του προϋπολογισμού του προγράμματος. Η δημό-

σια διαβούλευση στην οποία προέβη η Επιτροπή μεταξύ Νοεμβρίου 2002 και Μαρτίου 2003 με όλους τους ενδιαφερομένους στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των προγραμμάτων για τους νέους, έδειξε ότι οι χρήστες θεωρούν αυτή τη μέθοδο διαχείρισης πιο φιλική προς το χρήστη από ό,τι η άμεση διαχείριση σε κοινοτικό επίπεδο, δεδομένου ότι οι φορείς είναι εξοικειωμένοι με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα τους και μπορούν να ανταποκρίνονται αμέσως με την κατάλληλη γνώση και στην εθνική τους γλώσσα. Επιπλέον, οι νομοθετικές αποφάσεις θα συντάσσονται με πολύ λιγότερο λεπτομερή τρόπο, γεγονός που θα καθιστά ευκολότερη τόσο την κατανόηση του περιεχομένου τους όσο και την προσαρμογή τους στις μελλοντικές εξελίξεις του τομέα. Τέλος, η Επιτροπή θα συμπεριλάβει στο σχέδιο νομοθεσίας μια διάταξη που θα προβλέπει ότι οι χρηματοοικονομικές και διοικητικές υποχρεώσεις των δικαιούχων πρέπει να είναι ανάλογες προς το μέγεθος της επιχορήγησης, π.χ. μέσω της αυξημένης χρήσης κατ'

αποκοπής επιχορηγήσεων, με σκοπό να επιτευχθεί σημαντική απλούστευση των διαδικασιών. Ο στόχος εν προκειμένω είναι να ικανοποιηθεί το αίτημα της δημόσιας διαβούλευσης για μείωση της περιπλοκότητας, που θεωρείται ευρέως η αρνητικότερη πτυχή των εν λόγω προγραμμάτων.

Εξωτερική Πολιτική: Tempus Plus

Η έκθεση της Επιτροπής στο Συμβούλιο αναφορικά με την αξιολόγηση του Tempus¹⁴ αναφέρει ότι το πρόγραμμα Tempus πέτυχε τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα όσον αφορά τον αντίκτυπο στις μεταρρυθμίσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στα αποτελέσματα αυτά περιλαμβάνονται οι νομοθετικές και κανονιστικές αλλαγές στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η συμβολή στην κατάρτιση διδακτικών προγραμμάτων, στην κατάρτιση ατόμων αρμόδιων για τη λήψη αποφάσεων κ.α.

Αναγνωρίζοντας τη συμβολή του Tempus στις μεταρρυθμίσεις των χωρών που καλύπτει, η Επιτροπή προωθεί για τις χώρες αυτές ένα πρόγραμμα με κάλυψη παράλληλη με αυτή του ολοκληρωμένου προγράμματος για τη δια βίου μάθηση. Πρότασή της αποτελεί όχι απλά η ανανέωση του Tempus αλλά η δημιουργία του Tempus Plus, ενός προγράμματος ικανού να αντιμετωπίζει ευρύτερες ανάγκες σε ένα διαρθρωτικό πλαίσιο καινούριο. Ως εκ τούτου θα καλύψει, εκτός από τον παραδοσιακό τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του Tempus, και τους τομείς των σχολείων, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων.¹⁵

IV. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, μπορεί κάποιος να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το νέο πλαίσιο κοινοτικών προγραμμάτων στους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να ανταποκρίνεται σε ένα ευρύ φάσμα πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών παραγόντων. Είναι συνακόλουθο των πολιτικών εξελίξεων και εξελίξεων πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και ένα είδος απάντησης στις κοινωνικές αλλαγές που προέρχονται από την παγκοσμιοποίηση αλλά και από

CONCLUSIONS

Summarising the above, one might reach the conclusion that the new frame of EU programmes in the fields of education and training need to respond to a wide range of political, social, economical and cultural factors. This frame subsequently falls within political developments as much as developments in policy in European level and nonetheless comes as an answer to the social changes stemming both from globalisation and the rise in life expectancy. It also constitutes a form of *cultural diplomacy* in the external relations of the EU.

It is worth mentioning that education and training stand as basic developmental factors to our closest neighbours. From such an approach it is not only the EU that can benefit but also the countries lying outside, especially when these programmes are seen as supplemental to the developmental aid of the EU. Within the EU boundaries, the interpersonal contacts do also contribute to the intercultural dialogue, which broadens the understanding of the particularities of national cultures. Additionally, the contacts with the other educational and training systems in the EU through such programmes are able to develop synergies and convergence dynamics and therefore promote the mobility of human resources within these boundaries.

All the above have been taken under serious consideration at the process of formulating the new generation of EU programmes, so that it becomes, as Lisbon claimed, *the most competitive and efficacious economy of knowledge in the entire world capable of economic growth along with more and better jobs as well as wider social cohesion*.

την άνοδο του ορίου ζωής των σύγχρονων ανθρώπων. Αποτελεί επίσης ένα είδος «πολιτιστικής διπλωματίας» στις εξωτερικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικά ως προς το τελευταίο σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση είναι βασικοί αναπτυξιακοί παράγοντες για τους κοινούς μας γείτονες. Από μια τέτοια προσέγγιση έχουν να επωφεληθούν όχι μόνο η Ε.Ε., αλλά και τα κράτη εκτός της Ένωσης, καθώς τα προγράμματα στους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να θεωρηθούν συμπληρωματικά στην αναπτυξιακή βοήθεια της Ένωσης. Αλλά και εντός των ορίων της Ε.Ε., οι διαπροσωπικές επαφές συμβάλλουν στον διαπολιτιστικό διάλογο, ο οποίος διευρύνει την κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων των εθνικών πολιτισμών. Επιπλέον, οι επαφές με συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης της Ε.Ε. μέσω των προγραμμάτων, αναπτύσσουν συνεργείες και δυναμικές σύγκλησης και επομένως προωθούν την κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού εντός των ορίων της Ένωσης.

Όλα τα παραπάνω έχουν ληφθεί σοβαρά υπόψη στη διαμόρφωση της νέας γενιάς κοινοτικών προγραμμάτων, προκειμένου να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά τη διακήρυξη της Λισσαβόνας, «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

1 Leonardo da Vinci: Απόφαση αριθ. 328/1999/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 146 της 11.6.1999)

Σωκράτης: Απόφαση αριθ. 253/2000/ΕΚ του κοινοβουλίου και Συμβουλίου (ΕΕ L 28 της 3.2.2000)

Tempus: Απόφαση αριθ. 1999/311/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 120 της 8.5.1999)

2 http://europa.eu.int/comm/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html

3 COM (2004) 156 τελικό

4 COM (2001) 59 τελικό

5 http://europa.eu.int/com/education/copenhagen/index_en.html

6 COM (2004) 156 τελικό

7 Ibid.

8 COM (2003) 104 τελικό

9 COM (2004) 156 τελικό

10 COM (2003) 170 τελικό

11 COM (2004) 156 τελικό

12 Ibid.

13 Το διάγραμμα έχει υιοθετηθεί από την παραπάνω ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

14 COM (2004) 157

15 COM (2004) 156 τελικό

Σεμινάριο

Η Ευρωπαϊκή Έκφραση διοργανώνει πιλοτικό σεμινάριο με τίτλο: **Διαπραγμάτευση και Διαχείριση Κρίσεων** βασισμένο στο **Harvard Negotiation Project**. Το σεμινάριο θα λάβει χώρα στα γραφεία της Ευρωπαϊκής Έκφρασης 26 και 27 Φεβρουαρίου 2005. Σκοπός του σεμιναρίου: είναι να διδάξει κάποιες πρακτικές διαπραγματευτικές δεξιότητες που βασίζονται στο ότι όλοι μας μπορούμε και όντως επηρεάζουμε το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων σε θέματα που μας αφορούν. Οι διεθνείς εξελίξεις δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται απλώς ως ζήτημα που αφορά ή είναι αποτέλεσμα μόνο των σχέσεων ανάμεσα σε κυβερνήσεις, κόμματα και επιχειρήσεις. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο τη θέση του έχει και ο κάθε ένας από μας ως «διαπραγματευτής», που μπορεί να συμβάλει στη διαχείριση μιας κρίσης, στην εξεύρεση βιώσιμων λύσεων γι' αυτήν αλλά και στην τελική επίλυση της.

Η πρόσκληση απευθύνεται σε ενεργούς πολίτες, όσους ενδιαφέρονται για τα κοινά, συμμετέχουν στην κοινωνία πολιτών αλλά και κάθε άλλον ενδιαφερόμενο. Θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας κατά την υποβολή αιτήσεων βάσει βιογραφικού σημειώματος που πρέπει να αποστείλετε στην ηλεκτρονική διεύθυνση edemiri@pspa.uoa.gr μέχρι τις 18 Φεβρουαρίου, ημέρα Παρασκευή.

ΕΚΦΡΑΣΙ-EUROLETTER

«**Η** ρθε η ώρα, το γνωστό σας EUROLETTER (www.euroletter.gr), το ευρωπαϊκό portal που μετρά ήδη τρία χρόνια συνεχούς ενημέρωσης και παρέμβασης στις ευρωπαϊκές εξελίξεις, μπαίνει σε μια νέα φάση. Η νέα, ολοκαίνουρια μορφή του EUROLETTER (www.euroletter.gr) αποτελεί προϊόν ενός προγράμματος που υπέβαλε και κέρδισε η μεγαλύτερη ευρωπαϊκού προσανα-

τολισμού μη κυβερνητική οργάνωση της χώρας μας, η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ.

Το ΝΕΟ EUROLETTER (www.euroletter.gr) είναι ΔΙΓΛΩΣΣΟ (Ελληνικά και Αγγλικά) και εκτός από τα νέα όλων των χωρών της Ευρώπης, έχει πολύ ενδιαφέροντα sections για την Ευρωπαϊκή Οικονομία, την Τεχνολογία, την Ιστορία και τον Πολιτισμό, τους Λαούς της Ευρώπης, την ανεξίτηλη κλπ. Παράλληλα το ολοκαίνουριο EUROLETTER (www.euroletter.gr) προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για εκδηλώσεις, ευρωπαϊκά προγράμματα νέων, χρήσιμες πληροφορίες για νέους ενεργούς πολίτες, για Διαγωνισμούς και υποτροφίες, για αναζήτηση εργασίας σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, με δυο λέξεις, οτιδήποτε ενδιαφέρει έναν σύγχρονο Ευρωπαίο πολίτη.

Το νέο EUROLETTER (www.euroletter.gr) παρέχει όλες τις διευκολύνσεις του Διαδικτύου, όπως επιλεκτική εγγραφή στο newsletter, δυνατότητα παρέμβασης και σημείωσης σχολίων σε κάθε είδηση ή ανάλυση που δημοσιεύεται, αποστολές σε φίλους κλπ.

Τέλος, οι εμπνευστές και δημιουργοί του EUROLETTER (www.euroletter.gr) θέλουμε να σας ευχαριστήσουμε που όλο αυτό τον καιρό αντλούσατε την ενημέρωσή σας από εμάς, λαμβάνοντας το newsletter στη σημερινή του μορφή. Επρόκειτο για ένα newsletter που θα μπορούσε να θεωρηθεί spam (ενώ δεν ήταν). Αυτή η μορφή του newsletter καταργείται με αυτή την ειδοποίηση. Όσοι επιθυμούν να λαμβάνουν πληροφορίες για το περιεχόμενο του EUROLETTER (www.euroletter.gr) πρέπει να κάνουν εγγραφή και να επιλέξουν ποιες ειδήσεις τους ενδιαφέρουν. Με τη νέα μορφή του EUROLETTER (www.euroletter.gr) η ενημέρωση για τις ευρωπαϊκές εξελίξεις μπαίνει σε μια νέα φάση. Πιο σύγχρονη, πιο άμεση, πιο... ευρωπαϊκή.

Αυτό είναι το νέο, ολοκαίνουριο EUROLETTER (www.euroletter.gr).

Χαρείτε το!.

The EUROLETTER team

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

1 Σκοπός της έκδοσης είναι η παρουσίαση διαφορετικών απόψεων – αρκεί να μην εκφέρονται αυθαίρετα – και η δημιουργία κατάλληλου πλαισίου διαλόγου και ανταλλαγής ιδεών με επίκεντρο την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ελληνική συμμετοχή σ' αυτήν. Οι απόψεις που εκφράζονται δεν δεσμεύουν αποκλειστικά την ιδιοκτησία, τον εκδότη ή την σύνταξη.

2 Τα άρθρα τα οποία δημοσιεύονται στην Ευρωπαϊκή Έκφραση, επιλέγονται από τη σύνταξη με κριτήρια την επιστημονική εγκυρότητα, την ποιότητα, τη θεματική κάθε τεύχους, την πρωτοτυπία και επικαιρότητα. Μπορεί να δημοσιευθεί κείμενο και σε ξένη γλώσσα (κυρίως αγγλικά ή γαλλικά) κατόπιν συνεννόησης. Η έκταση του κειμένου δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερη από 900 λέξεις.

3 Όσον αφορά τις επιστημονικές δημοσιεύσεις, υποβάλλονται οποτεδήποτε, σε τρία αντίτυπα, υπακούουν στις διεθνείς προδιαγραφές επιστημονικής μεθοδολογίας, δεν έχουν δημοσιευθεί ούτε με παραπλήσια μορφή ή περιεχόμενο σε άλλα έντυπα, κρίνονται από μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Έκφρασης, με πλήρη διασφάλιση της αντικειμενικής κρίσης (ανωνυμία

του κρινόμενου και των κρινόντων, ο κρινόμενος πληροφορείται βέβαια ολόκληρη την κρίση) και η έκτασή τους κυμαίνεται μεταξύ 2000 - 3000 λέξεων. Ο υποψήφιος αποστέλλει σύντομο βιογραφικό σημείωμα.

4 Σε όλες τις περιπτώσεις μαζί με κάθε υποβολή κειμένου συμπεριλαμβάνεται και περίληψη στα γαλλικά ή στα αγγλικά (100-200 λέξεις). Το κείμενο θα πρέπει να αποστέλλεται και σε δισκέτα PC ώστε να αποφεύγονται οι αδυναμίες της δακτυλογράφησης και γενικά να επιτυγχάνεται η έκδοση. Καλό είναι επίσης να αποστέλλεται φωτογραφία του συγγραφέα. Χειρόγραφα, δισκέτες και άλλα πρωτότυπα δεν επιστρέφονται.

5 Απαγορεύεται αυστηρά η μερική ή ολική αναδημοσίευση ή αναδιανομή με οποιονδήποτε τρόπο, εκτός αν υπάρχει έγγραφη άδεια του εκδότη. Οι συγγραφείς, μετά την ανακοίνωση σ' αυτούς της θετικής κρίσης για μελλοντική δημοσίευση του άρθρου στην Ευρωπαϊκή Έκφραση, δεσμεύονται αυτό να μην δημοσιευθεί οπουδήποτε αλλού. Οι συγγραφείς λαμβάνουν δωρεάν δύο αντίτυπα του οικείου τεύχους. Η ιδιοκτησία διατηρεί το αποκλειστικό δικαίωμα να διανέμει με οποιουδήποτε όρους, άρθρα, περίληψεις και ολοκληρη την Ευρωπαϊκή Έκφραση διαμέσου του δικτύου Ίντερνετ.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΚΦΡΑΣΗ

Έτος ίδρυσης: 1989

Ομήρου 54, 106 72, Αθήνα, τηλ: 210 3643224, fax: 210 3646953,
e-mail: ekfrasi@ekfrasi.gr

Επιθυμώ να γραφτώ συνδρομητής στο περιοδικό "Ευρωπαϊκή Έκφραση"

	Ετήσια	Διετής
Τακτικός Συνδρομητής	20 Ευρώ	35 Ευρώ
Δημόσιοι Οργανισμοί, Τράπεζες, Βιβλιοθήκες, ΑΕΙ, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, Εταιρείες, Σύλλογοι	30 Ευρώ	55 Ευρώ
Ευρώπη	25 Ευρώ	45 Ευρώ
Άλλες ήπειροι	30 Ευρώ	55 Ευρώ
Φοιτητής, σπουδαστής, στρατιώτης	15 Ευρώ	25 Ευρώ
Συνδρομή ενίσχυσης-υποστήριξης	50 Ευρώ	90 Ευρώ

ΔΕΛΤΙΟ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΟΥ

Όνομα

Επώνυμο

Διεύθυνση.....

Ταχ. Κώδικας.....

Πόλη

Τηλέφωνο:

E-mail:

Επάγγελμα:

Ημερομηνία

Υπογραφή